

Jaarverslag 2022

Stichting Pensioenfonds PostNL

Inhoudsopgave

Kerngegevens	4
1. Woord van de voorzitter	6
BESTUURSVERSLAG	
2. Organisatie en beleid	9
2.1. Missie, Visie en Doelstellingen	10
2.2. Pensioenregeling	12
2.3. Governancestructuur	13
2.4. Financiering	17
2.5. Vermogensbeheer	17
2.6. Communicatie	23
3. Ontwikkelingen 2022	24
3.1. Financiële analyse	25
3.2. Beleggingsresultaten	34
3.3. Maatschappelijk verantwoord beleggen	38
3.4. Pensioenregeling in het verslagjaar 2022	41
3.5. Communicatie	42
3.6. Governance	42
3.7. Uitbesteding	48
3.8. Actuele ontwikkelingen	49
4. Risicobeheersing	53
4.1. Risicobeheersing	54
4.2. Risico-inventarisatie	54
4.3. Risicomanagementproces	57
4.4. Risicobereidheid	58
4.5. Ontwikkelingen risicobeheer en belangrijkste risico's	59
4.6. Agenda 2023	60
5. Verantwoordingsorgaan	62
5.1. Verslag van Verantwoordingsorgaan	63
5.2. Reactie bestuur op oordeel Verantwoordingsorgaan	66
6. Raad van Toezicht	68
6.1. Verslag Raad van Toezicht	69

6.2. Reactie bestuur op oordeel Raad van Toezicht	72
--	-----------

JAARREKENING

7. Jaarrekening	73
7.1. Balans per 31 december 2022	74
7.2. Staat van baten en lasten	75
7.3. Kasstroomoverzicht	76
7.4. Toelichting op de jaarrekening	77
7.5 Toelichting op de balans per 31 december 2022	86
7.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	103
7.7 Verbonden partijen	103
7.8 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022	105
7.9 Gebeurtenissen na balansdatum	110
7.10 Bijzondere statutaire zeggenschapsrechten	110

OVERIGE GEGEVENS

8. Overige gegevens	111
8.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	112
8.2. Deelnemersbestand	112
8.3. Actuariële verklaring	113
8.4. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	115

BIJLAGEN

Bijlagen	121
Bijlage 1 - Historisch overzicht toeslagen	122
Bijlage 2 - Personalialia	123
Bijlage 3 - Begrippenlijst	127
Bijlage 4 - Annex IV SFDR	137
Colofon	152

Kerngegevens

Kerngegevens

	2022	2021	2020	2019	2018
Aantal verzekerden (per eind van het jaar)					
Deelnemers, actief en voortgezet	19.265	20.174	19.147	18.200	18.592
Gewezen deelnemers (slapers)	43.841	44.496	42.808	44.382	46.007
Pensioengerechtigden	34.325	33.394	32.164	31.438	30.816
Totaal aantal verzekerden	97.431	98.064	94.119	94.020	95.415
Dekkingsgraad					
Beleidsdekkingsgraad in %	134,7	121,4	104,4	110,6	116,0
Dekkingsgraad in %	129,5	126,0	111,0	113,4	112,1
Minimaal vereiste dekkingsgraad in %	104,1	104,1	104,1	104,1	104,1
Vereiste dekkingsgraad in %	117,8	116,2	115,1	116,5	116,2
Balans (in duizenden euro's)					
Pensioenvermogen	8.859.772	10.956.614	10.331.352	9.540.283	8.422.622
Technische voorzieningen	6.842.924	8.692.623	9.306.200	8.413.744	7.514.101
Eigen vermogen	2.016.848	2.263.991	1.025.152	1.126.539	908.521
Premies en uitkeringen					
Feitelijke premies	108.770	101.216	399.991	119.463	121.308
- Waarvan koopsom voorwaardelijk pensioen	0	1.608	306.851	24.557	28.444
Uitkeringen	262.544	249.518	241.111	236.813	233.663
Saldo	-153.774	-148.579	158.882	-117.350	-112.355
Toeslagen					
Toegekend per 1 januari in % *	1,95	0,00	0,07	0,72	0,32
Volledige toeslag in %	2,57	0,99	1,64	1,47	1,47
Niet toegekend cumulatief **					
- PostNL in %	14,36	13,66	12,55	10,81	9,99
- Postkantoren in %	15,44	14,73	13,48	11,73	10,90
Beleggingsrendement op jaarbasis					
Jaarrendement in %	-17,7	7,7	6,7	15,1	-0,6
Gemiddeld afgelopen 5 jaar in %	2,3	6,8	7,3	6,2	6,5
Gemiddeld afgelopen 10 jaar in %	4,6	7,3	7,2	7,8	8,0
Gemiddeld vanaf oprichting in %	6,3	7,1	7,0	7,1	6,8
Kostenratio's					
Pensioen uitvoeringskosten (in euro per deelnemer)	146	144	138	144	155
Vermogensbeheerkosten (in % gemiddeld belegd vermogen)	0,42	0,43	0,45	0,44	0,34
Transactiekosten (in % gemiddeld belegd vermogen)	0,11	0,12	0,13	0,10	0,16
Gemiddelde duration in jaren					
Deelnemers, actief en/of voortgezet	23,2	22,2	22,8	22,4	21,9
Gewezen deelnemers	21,7	22,5	23,1	23,1	22,8
Pensioengerechtigden	9,1	10,2	10,8	10,7	10,3
Totaal gemiddelde duration	14,7	16,8	17,6	17,2	16,5
Gemiddelde rekenrente in %					
	2,70	0,52	0,10	0,65	1,34

* De per 1 januari 2023 toegekende toeslag van 10% is wel verwerkt in de technische voorziening, maar staat niet bovenstaand meerjarenoverzicht omdat de daadwerkelijke toekenning niet in 2022 maar per 1 januari 2023 heeft plaatsgevonden.

** Voor een overzicht van de achterstand in toeslagen wordt verwezen naar Bijlage 1.

1. Woord van de voorzitter

1. Woord van de voorzitter

In 2022 hebben wij als bestuur een aantal grote stappen gezet die bijdragen aan een robuuster en duurzamer fonds. De belangrijkste onderwerpen krijgen kort de aandacht in dit voorwoord. Verderop in hoofdstuk 3 leest u in meer detail over de ontwikkelingen in het afgelopen jaar.

Fundament nieuwe pensioenregeling

Alle deelnemers van het fonds krijgen op termijn een nieuwe pensioenregeling door de komst van het nieuwe pensioenstelsel. In de aanloop naar deze omslag hebben we een belangrijk fundament gelegd. Daarvoor was overeenstemming met de sociale partners nodig. Eind december is een tripartite overeenkomst gesloten tussen PostNL, het pensioenfonds en de vakorganisaties. Door de uitgangspunten van de nieuwe pensioenregeling nu vast te leggen, werd het mogelijk ook de huidige regeling te verbeteren. Door deze aanpassing konden bijvoorbeeld alle pensioenen per 1 januari 2023 met 10% worden verhoogd. In de huidige regeling mochten we de pensioenen namelijk niet meer dan 4% verhogen. Dat was het maximum.

Een ander onderdeel van de aanpassing is dat er geen bijstorten of terugstorten van de werkgever meer kan plaatsvinden per 31 december 2022.

Wij zijn als bestuur erg blij met dit resultaat. Het resultaat heeft op de korte en lange termijn positieve gevolgen voor al onze deelnemers. Met de hoge inflatie in 2022 is het fijn om de werknemers en oud-werknemers van PostNL een flinke toeslag te kunnen verlenen.

Pensioenhervorming een stap verder

De komst van het nieuwe pensioenstelsel houdt politiek Den Haag en alle betrokken partijen flink bezig in 2022. Op deze plek heb ik vorig jaar geschreven dat het bestuur hoopt om samen met sociale partners te komen tot een voorkeur voor een nieuw pensioencontract. Goed nieuws! Dit is gelukt. Een prachtige mijlpaal die bereikt is waar bestuur, sociale partners en alle adviseurs hard aan gewerkt hebben. De partijen hebben een voorkeur uitgesproken voor een 'solidaire premiereregeling'. Dit betekent dat de deelnemers voor een belangrijk deel gezamenlijk de pensioenrisico's gaan dragen. Dat is eigenlijk een voortzetting van wat ook in onze huidige regeling gebeurt. Ook hebben de sociale partners de intentie uitgesproken om de al opgebouwde pensioenen mee te nemen naar het nieuwe pensioenstelsel (dit wordt ook wel "invaren" genoemd).

Pensioenuitvoering in de overgangsfase

TKP is als onze uitvoerder verantwoordelijk voor de pensioenadministratie. De komst van het nieuwe pensioenstelsel heeft dan ook impact voor de dienstverlening en samenwerking met TKP. In augustus 2022 hebben het pensioenfonds en TKP hiertoe een intentieovereenkomst getekend. Met deze verklaring bevestigen beide partijen de gezamenlijke intentie om een tijdige en geslaagde transitie naar een nieuwe regeling voor het pensioenfonds te realiseren met als ingangsdatum 1 januari 2026. De intentieovereenkomst gaat over het tijdpad, de stappen die we gaan zetten en wat dit betekent voor de kosten van de transitie en daarna. Het is erg fijn dat dit goed geregeld is voor onze deelnemers.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk verantwoord beleggen is integraal onderdeel van ons fondsbeleid. Onze ambitie is hoog. Begin 2022 heeft het pensioenfonds een deel van het vermogen in aandelen in ontwikkelde markten belegd in twee zogenaamde impactfondsen. Deze fondsen richten zich actief op een positieve impact op onze twee hoofdthema's: actie tegen klimaatverandering en goede gezondheidszorg voor iedereen. Daarnaast heeft het pensioenfonds in het derde kwartaal de portefeuille voor aandelen in opkomende markten aangevuld met een passief fonds dat zich richt op diezelfde thema's.

Een belangrijke stap in 2022 is de afronding van het landenbeleid dat het pensioenfonds wenst te volgen. Met dit landenbeleid identificeren wij landen die een negatieve impact hebben op ecologische-, sociale- en governance-factoren en sluiten we de slechtst presenterende landen uit. Dit beleid heeft vooral invloed op staatsobligaties in opkomende markten. De implementatie hiervan vindt plaats in de eerste helft van 2023.

Wij nemen deel aan de benchmark van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), want een toetsing van buitenaf vinden we belangrijk. In de jaarlijkse ranglijst hebben wij onze positie gehandhaafd en bevinden we ons direct achter de vijf grootste pensioenfondsen van Nederland. Wij zijn als bestuur trots dat we deze positie hebben kunnen vasthouden.

Bestuursbureau op peil

Het bestuursbureau helpt het bestuur om de ingewikkelde overgang naar het nieuwe pensioencontract mogelijk te maken en ondersteunt de commissies en het bestuur. Vorig jaar waren er vijf medewerkers in dienst bij het bestuursbureau, zowel rechtstreeks als ingehuurd via onze partners. In 2022 is ons bestuursbureau uitgebreid naar zeven medewerkers, die allen rechtstreeks in dienst zijn van het pensioenfonds. Hiermee is de bezetting compleet. Als voorzitter ben ik erg blij dat het bestuursbureau nu stevig staat.

Woord van dank

Tot slot wil ik alle werknemers en oud-werknemers van PostNL bedanken voor hun vertrouwen en reacties die wij mogen ontvangen in deelnemersonderzoeken, panels, maar ook rechtstreeks. U helpt ons hiermee om het pensioenfonds steeds verder te verbeteren. Daarnaast wil ik graag het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht die ons als bestuur kritisch volgen en advies geven op deze plek wederom bedanken voor hun enorme inzet en betrokkenheid.

Afsluitend bedank ik, namens het bestuur, eenieder die op een of andere wijze heeft bijgedragen aan de versterking van Pensioenfonds PostNL!

Driebergen, 25 mei 2023

René van de Kieft, voorzitter

2. Organisatie en beleid

2.1. Missie, Visie en Doelstellingen

Vooraf: wie we zijn

PostNL heeft samen met FNV, CNV en BVPP het pensioen voor onder andere de postbodes, pakketbezorgers, postsorteerders en mensen van het hoofdkantoor al sinds 1989 bij ons Stichting Pensioenfonds PostNL, ondergebracht. Sociale partners van PostNL hebben bewust gekozen voor een eigen ondernemingspensioenfonds. Op die manier hebben sociale partners van PostNL de meeste invloed en zeggenschap over de uitvoering van de pensioenregeling. Wij streven als pensioenfonds naar een bij PostNL passende identiteit.

Deze identiteit kenmerkt zich door betrouwbaarheid en betrokkenheid. Wij weten wat voor vragen op pensioengebied er leven bij de (voormalige) werknemers van PostNL. De verbondenheid, het onderlinge vertrouwen en de wederzijdse loyaliteit tussen PostNL, de betrokken werknemersorganisaties, alle andere betrokkenen en ons zijn daardoor groot.

Missie

Wij zijn er om voor jou, als deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde, (voormalige) werknemer van PostNL, een betrouwbaar pensioen te verzorgen.

Visie

Een betrouwbaar pensioen, dat betekent dat je op ons kunt rekenen voor:

- een uitgekende balans tussen enerzijds een zo koopkrachtig mogelijk en anderzijds een zo stabiel mogelijk pensioen
- eenvoudige, heldere communicatie en gepersonaliseerde keuzebegeleiding;
- duurzaam handelen met als focus klimaatactie en goede gezondheid en welzijn;
- efficiënte uitvoering van de door sociale partners afgesproken regeling.

Doelen

Onze doelen zijn dan ook:

- de ingelegde premies zo beleggen dat deze, binnen de risicohouding van het fonds, maximaal financieel renderen voor een betrouwbaar pensioen. Daartoe beleggen we volgens onze beleggingsovertuigingen¹;
- voor elkaar krijgen van maatschappelijke impact. Wij doen er alles aan om zo te beleggen dat de doelen uit het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 haalbaar blijven zover dat binnen onze macht ligt. Dit betekent dat we de "Paris Aligned Benchmark" overtreffen;
- jou inzicht geven in je pensioen, zorgen dat je verwachtingen realistisch zijn en dat je weet wanneer en hoe je in actie moet komen. En dat je makkelijk met ons in contact kunt komen;
- realiseren van kloppend pensioenbeheer en afgewogen vermogensbeheer tegen lage kosten. Dit doen we door uitbesteding bij zorgvuldig gekozen partijen. Die partijen sturen we actief aan en controleren we voortdurend.

Bij al onze doelen wegen we goed af welke risico's ervoor nodig zijn en hoe we deze risico's zo klein mogelijk kunnen houden.

Strategisch jaarplan

Op grond van de strategische doelstellingen stelt PF PostNL een strategisch jaarplan op met speerpunten. Voor 2022 waren dit de volgende speerpunten:

- Strategische cyclus
- Pensioenhervorming
- IT

Strategische cyclus

De strategische cyclus is beoordeeld en opnieuw ingericht. Daartoe heeft het bestuur de missie, visie, doelen en SWOT herijkt en ook een strategisch meerjarenbeleidsplan opgesteld, inclusief bijbehorende maatregelen, begroting en risico's. Daarbij gaat het met name om het versterken van het cyclisch kijken, meer in het bijzonder de derde en vierde fase van de cyclus: zowel concreet vaststellen van de maatregelen als periodiek rapporteren en heroverwegen. Hierbij ligt de focus op de geformuleerde strategische speerpunten.

Pensioenhervorming

De komende pensioenhervorming is net als voor andere pensioenfondsen één van de grootste uitdagingen waar het pensioenfonds voor staat. Het pensioenfonds heeft daarbij te maken met twee afhankelijkheden: enerzijds van sociale partners en anderzijds van de uitvoeringsorganisaties. Beide kanten van de medaille hebben in 2022 in het centrum van de aandacht van het bestuur gestaan.

De CAO-tafel en het bestuur van het pensioenfonds hebben gezamenlijk een herzien plan van aanpak voor de voorbereidingen op de verwachte pensioenhervorming opgesteld. Het is een ambitieus en uitdagend plan van aanpak met de nodige risico's, in de eerste fase onder andere waar het gaat om de vraag of alle stakeholders tijdig op één lijn kunnen komen. Het bestuur heeft daarom in 2022 ook veel aandacht aan dit project besteed.

Het pensioenfonds heeft het veranderprogramma van TKP (TKP Connect) en het programma Pensioenakkoord op de voet gevolgd. Op deze wijze krijgt het pensioenfonds meer grip op de voortgang bij TKP, niet alleen in het algemeen maar ook voor het pensioenfonds in het bijzonder. Het pensioenfonds heeft nagedacht over alternatieven, in de breedste zin van het woord, voor de huidige pensioenuitvoering, mocht daar aanleiding toe zijn.

De implementatie van de pensioenhervorming heeft ook gevolgen voor het vermogensbeheer. Dit geldt met name voor BNP Paribas die de beleggingsadministratie uitvoert. Zowel met BNP Paribas als met Van Lanschot Kempen is in 2022 uitgebreid gesproken over de impact van de nieuwe wetgeving.

Aan het einde van het jaar heeft het pensioenfonds met sociale partners een overeenkomst gesloten met onder andere als strekking dat gekozen wordt voor de solidaire premieregeling met de intentie tot invaren.

IT

Het IT-domein, inclusief de informatiebeveiliging en cybersecurity, krijgt nadrukkelijker een plek in de risicomanagementcyclus van het pensioenfonds. Het bestuur hoort verontrustende berichten over ransomware. Het aanpakken hiervan omvat het vastleggen van de visie op IT in de vorm van IT-principes, IT-uitbesteding en IT-risicobeheersing en het uitvoeren en volgen hiervan. Opzet, bestaan en werking van beheersingsmaatregelen worden daarmee aantoonbaar, waarmee tevens de grip van het pensioenfonds op de IT bij de uitbestedingspartijen op een hoger volwassenheidsniveau komt. In samenhang daarmee is in 2022 ook het datakwaliteitsbeleid vastgesteld.

Het bestuur heeft een stap gezet van een gestandaardiseerde en beproefde werkwijze op het gebied van datamanagement, naar een gestructureerde en geformaliseerde uitvoering waarvan de effectiviteit aantoonbaar is en getoetst wordt.

2.2. Pensioenregeling

Regeling 2022

Ten behoeve van de uitvoering van de pensioenregeling heeft de werkgever PostNL een overeenkomst met het pensioenfonds gesloten, de zogenaamde uitvoeringsovereenkomst. De pensioenregeling is gebaseerd op de pensioenafspraken tussen PostNL en de vakbonden (de sociale partners). Wij (het pensioenfondsbestuur) zijn geen partij bij dit overleg. De pensioenregeling is gebaseerd op deze afspraken; wijzigingen de afspraken tussen de sociale partners, dan wijzigt ook de pensioenregeling. De onderstaande pensioenregeling geldt met ingang van 1 januari 2015 ook voor deelnemers met wie op of na 1 januari 2007 een persoonlijke arbeidsovereenkomst is gesloten. Onze pensioenregeling was tot 31 december 2022 in het kort de volgende:

- De basispensioenregeling is een middelloonregeling en voorziet in een ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen;
- De pensioen richtleeftijd is sinds 2018 68 jaar;
- Het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen is maximaal 1,875% per jaar;
- Over een deel van het pensioengevend salaris wordt geen pensioen opgebouwd (de franchise);
- Het pensioengevend salaris is wettelijk gemaximeerd;
- Het partnerpensioen is op opbouwbasis en bedraagt 63% van het ouderdomspensioen;
- Het wezenpensioen is 20% van het partnerpensioen;
- Bij arbeidsongeschiktheid is er sprake van premievrije voortzetting gebaseerd op de mate van arbeidsongeschiktheid;
- Deelnemers met een inkomen groter dan het maximum dagloon WIA ontvangen een arbeidsongeschiktheidspensioen wanneer zij arbeidsongeschikt worden;
- Op vrijwillige basis kunnen deelnemers sparen in de regeling Individueel Pensioensparen (IPS)

Deelnemers die een persoonlijke arbeidsovereenkomst hebben die is gestart in de periode 1 januari 2007 tot en met 31 december 2014 konden ook deelnemen aan de beschikbare premiereregeling (BPR). Per 1 januari 2015 is nieuwe inleg in deze regeling niet meer mogelijk. Het bestaande saldo rendeert tot het moment van uitdiensttreding, pensionering of overlijden. Vanaf 1 september 2016 kunnen deelnemers met hun BPR-kapitaal doorbeleggen na pensionering. Dit moet dan wel overgedragen worden aan een andere pensioenuitvoerder (het 'shoprecht').

Nieuwe regeling per 31 december 2022

Het pensioenfonds heeft eind 2022 met sociale partners overeenstemming bereikt over een nieuwe regeling. De nieuwe regeling is ingegaan op 31 december 2022 en heeft de volgende bijzonderheden:

- CDC-regeling
- geen bijstortverplichting en restitutie bepalingen meer
- geen maximering van indexering en inhaalindexering meer
- voor een aantal deelnemers over een aantal jaartallen vervangen van de onvoorwaardelijke indexering (volgens loonmaatstaf) door de reguliere voorwaardelijke indexering (volgens prijsmaatstaf).

Onderdeel van het proces van het introduceren van een nieuwe regeling is het uitvoeren van een aanvangshaalbaarheidstoets. Dit is ook onderkend in de tripartite overeenkomst, met de verwachting dat de nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets buiten de bestaande grenzen zou komen. Een iets hogere mate van risico is logisch als de bijstort/restitutie en de maximering (inhaal)indexering vervalt en loopt vooruit op de nieuwe solidaire premiereregeling. Deze aanvangshaalbaarheidstoets is in januari uitgevoerd. Daarbij heeft het fonds daadwerkelijk nieuwe grenzen vastgesteld en deze afgestemd met sociale partners, VO en RvT.

In april 2023 heeft het pensioenfonds een brief van DNB ontvangen waarin opmerkingen zijn gemaakt over de toepassing van wet- en regelgeving bij de afgesloten tripartiete overeenkomst. Het pensioenfonds is hierover in gesprek met DNB.

Toeslagen

Het pensioenfonds probeert jaarlijks de pensioenrechten en –aanspraken te verhogen. Het streven is om de aanpassing te doen met 70% van de stijging van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid). Deze toeslagverlening was in de oude regeling gemaximeerd op 4%. In de nieuwe pensioenregeling is de maximering van toeslagverlening vervallen. Of een toeslag wordt toegekend, is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het fonds. De volgende wettelijke regels gelden hiervoor.

Beleidsdekkingsgraad	Wettelijke regels
Lager dan 110%*	Geen toeslagverlening toegestaan
Tussen 110 en circa 122%	Gedeeltelijke toeslagverlening toegestaan
Boven de 129,6%*	Volledige toeslagverlening toegestaan

** beide grenzen liggen vast in wetgeving. De ondergrens van 110% geldt voor alle pensioenfondsen en de bovengrens wordt jaarlijks voor ieder pensioenfonds afzonderlijk vastgesteld*

Het bestuur besluit uiteindelijk tot het verlenen van een toeslag op basis van de geldende uitgangspunten. Bij dit besluit worden de belangen van alle deelnemersgroepen zorgvuldig afgewogen. Toeslag kan worden verleend als onze middelen dit voor zowel de korte als lange termijn toestaan. Er wordt geen premie ontvangen en er is geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Ook is er geen recht op toeslagen en is het onzeker of dit, en voor hoeveel, verleend kan worden in de toekomst. Een eventuele achterstand kan worden ingehaald.

2.3. Governancestructuur

Bestuur

Het bestuur bestaat uit tien bestuursleden. Vier bestuursleden namens de werkgever, vier bestuursleden namens de (gewezen)deelnemers en twee bestuurders namens de pensioengerechtigden. De bestuursleden hebben een zittingstermijn van vier jaar. Elk bestuurslid kan twee keer voor een nieuwe periode van vier jaar worden herbenoemd. In speciale situaties kan hiervan worden afgeweken. Voordat een bestuurslid wordt voorgedragen voor een volgende termijn evalueren wij als bestuur het functioneren van dat bestuurslid.

De vertegenwoordigers van de werkgever worden voorgedragen door de werkgever (PostNL N.V.).

De vertegenwoordigers van de (gewezen) deelnemers worden direct voorgedragen door de Centrale Ondernemingsraad (COR) van PostNL. Eén kandidaat wordt rechtstreeks voorgedragen door de COR. De andere drie kandidaten worden ook voorgedragen door de COR, waarbij geldt dat zowel FNV, CNV en BVPP ieder het recht hebben om één kandidaat voor te dragen. De vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden worden voorgedragen door de pensioengerechtigde leden in het Verantwoordingsorgaan. Het bestuur benoemt uiteindelijk de voorgedragen kandidaat.

Commissies

De (voorbereidende) werkzaamheden van het bestuur zijn verdeeld over een aantal commissies. Dit zijn:

- Het Dagelijks Bestuur;
- De Beleggingscommissie;
- De Pensioen- en Communicatiecommissie;
- De Financiële Commissie;
- De Risicobeheercommissie.

Van bestuur, links naar rechts: Peter Dorrestijn, Evalinde Eelens, Jeroen Veldstra, René van de Kieft, Sujan Lahiri, Tanja Stanoevska, Bert Jolink, Jeroen van der Put, Caspar Vlaar en Wim Henk Steenpoorte

Bestuursbureau

Het bestuursbureau wordt bemenst door 7 medewerkers die het bestuur ondersteunen en aanspreekpunt zijn voor de uitbestedingspartijen over de operationele activiteiten.

Sleutelfuncties

Het pensioenfonds beschikt over drie onafhankelijke sleutelfuncties. Het gaat om sleutelfuncties op het gebied van risicobeheer, actuariaat en interne audit.

Het pensioenfonds heeft deze drie sleutelfuncties als volgt ingericht:

- De sleutelfunctiehouder actuariële functie is belegd bij de certificerend actuaaris;
- De sleutelfunctiehouder risicobeheer functie is belegd bij een bestuurslid, de voorzitter van de Risicobeheercommissie;
- De sleutelfunctiehouder interne auditfunctie is belegd bij de directeur Audit & Security van PostNL, waarvoor een apart contract is afgesloten.

De sleutelfunctiehouders rapporteren rechtstreeks aan het bestuur en de Raad van Toezicht. In paragraaf 3.6 is dit verder uitgewerkt.

Voor pensioenfondsen is het creëren van organisatorische waarborgen voor een onafhankelijk en integraal risicomanagement verplicht. Hierbij is voorgeschreven dat zij drie zogenoemde sleutelfuncties dienen in te richten om het bestuur te ondersteunen en te zorgen voor een gezonde en prudente bedrijfsvoering.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur. Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan een aantal adviesrechten. Het Verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds bestaat uit zes leden. De twee leden namens de deelnemers en twee leden namens de pensioengerechtigden worden gekozen door middel van verkiezingen. De twee leden namens de werkgever worden benoemd door de werkgever. Voor een uitgebreidere toelichting op de taken, samenstelling en werkwijze wordt verwezen naar hoofdstuk 5.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft de taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht een aantal goedkeuringsrechten. De Raad van Toezicht bestaat uit een voorzitter en twee leden. De voorzitter en leden zijn onafhankelijk.

Alle leden van de Raad van Toezicht worden door het bestuur benoemd. Het Verantwoordingsorgaan heeft het recht hiervoor een bindende voordracht te geven. Voor een uitgebreidere toelichting op de taken, samenstelling en werkwijze wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

Een overzicht van alle bestuursleden, leden van het Verantwoordingsorgaan en leden van de Raad van Toezicht is opgenomen in Bijlage 2.

Beloningsbeleid

Het pensioenfonds heeft een beloningsbeleid voor de bestuursleden namens de (gewezen) deelnemers en voor de vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden. De bestuursleden die namens de werkgever in het bestuur zitten, ontvangen geen vergoeding vanuit het pensioenfonds, maar vanuit de werkgever.

Het beloningsbeleid voor bestuursleden bestaat uit één vaste (integrale) vergoeding. Voor het dagelijks bestuur geldt een zwaarder tijdsbeslag. De beloning is daarop afgestemd. De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een vaste vergoeding per jaar. De leden van het Verantwoordingsorgaan namens de pensioengerechtigden en werknemers, die niet bij de werkgever in dienst zijn, ontvangen een vaste vergoeding en een vergoeding per bijgewoonde vergadering. De vertegenwoordigers namens de werkgever ontvangen een vergoeding vanuit de werkgever.

Het beloningsbeleid kent geen prestatie gerelateerde beloningen en er worden geen ontslagvergoedingen door het pensioenfonds verstrekt. Zie ook paragraaf 3.6.

Met het begrip compliance wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving. Elke financiële instelling en soortgelijke organisaties zoals een pensioenfonds, beschikt over een compliance regeling die voorschriften bevat waaraan de personen die daar werken zich moeten houden. De regeling bevat bijvoorbeeld regels over hoe betrokken personen voor eigen rekening in aandelen mogen handelen, voorwaarden in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.

Compliance officer

Het bestuur heeft een externe compliance officer (meer gegevens in bijlage 2) die jaarlijks rapporteert over de naleving van de gedragscode en andere compliance-onderwerpen.

Privacy officer

Het bestuur heeft een externe privacy officer (meer gegevens in bijlage 2) die het bestuur adviseert over kwesties die verband houden met privacy.

Certificerend actuaris en controlerend accountant

Een certificerend actuaris en een controlerend accountant zijn aangesteld voor de waarmerking van het jaarverslag van het fonds. Hun verklaringen zijn te lezen in hoofdstuk 8.

Geschillencommissie

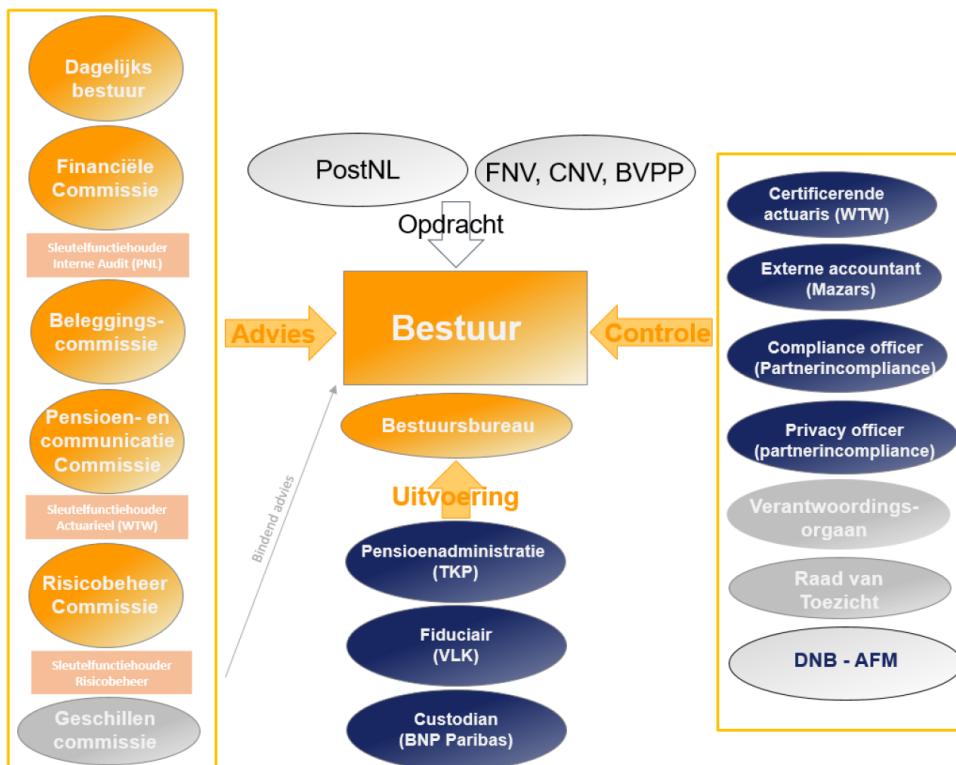
Als een belanghebbende het niet eens is met een besluit van het pensioenfonds over de uitleg en toepassing van de reglementen en statuten dan kan de belanghebbende dit voorleggen aan de Geschillencommissie. Dit geldt ook voor een besluit over de vaststelling van de pensioenaanspraken en ingegane pensioenen. De procedure is vastgelegd in het reglement van de commissie en gepubliceerd op de website van het pensioenfonds. De Geschillencommissie wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter en bestaat verder uit twee bestuursleden (meer gegevens in bijlage 2). Als een deelnemer het niet eens is met de beslissing van de Geschillencommissie, dan kan er een beroep worden ingesteld bij de Ombudsman Pensioenen of bij de burgerlijk rechter. Meer gegevens zijn opgenomen in paragraaf 3.6.

Pensioenuitvoering en vermogensbeheer

Wij hebben (bijna) alle operationele activiteiten uitbesteed. Bij het besluit om bedrijfsprocessen inzake het pensioen- en vermogensbeheer uit te besteden hebben met name aspecten als het waarborgen van de continuïteit en efficiencyoverwegingen een rol gespeeld.

De pensioenadministratie is ondergebracht bij TKP Pensioen B.V. Het fiduciair management is ondergebracht bij Van Lanschot Kempen en het operationele vermogensbeheer is uitbesteed aan derden vermogensbeheerders. BNP Paribas Securities Services is custodian.

In de onderstaande figuur is de organisatiestructuur van PF PostNL weergegeven.

Afbeelding 1: organisatiestructuur pensioenfonds PostNL

2.4. Financiering

Reguliere premie

Voor deelnemers aan de pensioenregeling wordt door PostNL premie betaald voor de opbouw van het pensioen. De feitelijk door de werkgever te betalen premie ligt vanaf 1 januari 2020 tussen 21,7% en 29,2% (de premie voor rekening van de werknemer bedraagt 6,0%) van de som van de pensioengrondslagen. Als de feitelijke premie onder de grens van 21,7% of boven de grens van 29,2% uitkomt, dan wordt eerst het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen verhoogd of verlaagd, waarbij rekening gehouden wordt met het fiscaal maximale opbouwpercentage. Voor 2022 is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vastgesteld op 1,826% (was in 2021: 1,783%). Het fiscaal maximale opbouwpercentage bedraagt 1,875%.

2.5. Vermogensbeheer

Doelstelling

De doelstelling van het pensioenfonds is om binnen de grenzen van haar middelen op korte en lange termijn zo hoog mogelijke reële pensioenaanspraken en pensioenrechten te verstrekken. Hierbij streeft het pensioenfonds ook naar het realiseren van een toeslagambitie van 70%, wat wil zeggen dat het de ambitie is om pensioenen voor 70% of meer mee te laten groeien met de stijging van de prijzen. Om deze doelstelling te bereiken, wordt op zo'n manier belegd dat een optimaal rendement kan worden behaald binnen aanvaardbare risico's en waar het beheersen van risico's en kwaliteit van de totale portefeuille voorop staan.

Het pensioenfonds belegt vanuit de 'prudent person' gedachte waarbij de beleggingen moeten voldoen aan kwalitatieve beginselen van veiligheid, kwaliteit en spreiding van risico's. Dit houdt onder andere in dat het beleggingsbeleid wordt afgestemd op de financiële verplichtingen aandeelhouders. Hierbij wordt rekening gehouden met de wettelijke eisen die in de Pensioenwet aan het beleggingsbeleid en risicomanagement worden gesteld. De externe actuaaris beoordeelt dit en De Nederlandsche Bank (DNB) houdt hier toezicht op.

Strategisch beleggingsbeleid

Onze meerjarige beleggingsaanpak is vastgelegd in een strategisch beleid. In dit beleid wordt de strategische verdeling van het vermogen over verschillende beleggingscategorieën vastgelegd. Hieronder valt ook hoe het pensioenfonds omgaat met beleggingsrisico's. Belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt zijn bijvoorbeeld:

- Renterisico -> als de rente daalt wordt het duurder om aan de verplichtingen te voldoen en daalt de dekkingsgraad.
- Inflatierisico -> als de inflatie stijgt kunnen deelnemers minder kopen met hetzelfde pensioen.
- Valutarisico -> het pensioenfonds belegt wereldwijd, waardoor schommelingen in wisselkoersen kan leiden tot schommelingen in de financiële positie en de dekkingsgraad.
- Liquiditeitsrisico -> er moet op ieder moment voldoende "cash" beschikbaar zijn of snel beschikbaar gemaakt kunnen worden om aan verplichtingen te voldoen.
- Algemeen marktrisico -> het pensioenfonds belegt de inleg van deelnemers om een hoger pensioen te bereiken. Deze beleggingen kunnen echter ook (tijdelijk) in waarde dalen.

Het strategisch beleggingsbeleid wordt voor meerdere jaren vastgesteld mede met behulp van een periodieke Asset Liability Management studie (ALM-studie) waarbij de toekomstige pensioenverplichtingen en de beleggingen in één model tegen elkaar worden afgezet. Op korte termijn kan het beleggingsbeleid beperkt afwijken van het strategisch beleid. Hiervoor wordt jaarlijks een beleggingsplan vastgesteld met daarin hoe wij dit jaar invulling geven aan het strategisch beleid. Een uitgebreidere toelichting over het strategisch beleid en ALM-studie is opgenomen in paragraaf 3.2.

Ons strategisch beleggingsbeleid ziet er als volgt uit:

	Beleid 2022	Strategisch beleid 2022-2024	Stand ultimo verslagjaar
Matchingportefeuille	15%	15%	11%
Staatsobligaties en rentederivaten	15%	15%	11%
Rendementsportefeuille	85%	85%	89%
Aandelen	26%	26%	26%
Vastrentende waarden	49%	49%	48%
Vastgoed en alternatieven	10%	10%	13%
Liquiditeiten en valutaderivaten	-	-	1%
Totaal	100%	100%	100%

In voorgaande tabel is te zien dat de beleggingsportefeuille bestaat uit de matching- en rendementsportefeuille. De matchingportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat we gebruiken voor het beheersen van het renterisico. Hieronder vallen met name beleggingen die erg rentegevoelig zijn. De rendementsportefeuille is het deel van het vermogen dat we gebruiken om rendement te halen. Hieronder vallen o.a. aandelen.

In 2022 is de rente sterk gestegen. Dit had een groter effect op de matchingportefeuille dan de daling van aandelen op de rendementsportefeuille had. Daardoor is de rendementsportefeuille ultimo 2022 groter dan de 85% die in het beleid staat.

De rentetermijnstructuur (RTS) is de maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 100 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd voor de balanswaardering van de voorziening pensioenverplichtingen van een pensioenfonds.

Renterisico

Het pensioenfonds loopt een risico over de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen. Van dit risico hebben wij ultimo 2022 60,5% afgedekt. Als de rente in een periode daalt, stijgt de waarde van de pensioenverplichtingen. Door het afdekken van (een deel van) het renterisico daalt de dekkingsgraad minder dan de stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen. Als de rente stijgt zal de dekkingsgraad door de afdekking van het renterisico minder hard stijgen. Als de rente hoger komt te liggen, zullen wij meer van het renterisico afdekken.

Voor het afdekken van balansrisico's maken wij gebruik van derivaten, in het bijzonder renteswaps en valutaderivaten. Dit zijn financiële overeenkomsten die worden aangegaan met internationale banken waarmee financiële risico's worden uitgewisseld. Het tegenpartijrisico dat hiermee gepaard gaat beheersen we door middel van dagelijkse uitwisseling van onderpand en van zorgvuldige tegenpartijselectie. We hebben een gespecialiseerde partij geselecteerd om ons hierbij te assisteren.

Valutarisico

Als buitenlandse valuta's ten opzichte van de euro minder waard worden kunnen sommige beleggingen in onze portefeuille ook in waarde dalen. Om dit risico te beperken dekt het pensioenfonds dit risico deels af met derivaten en gelden er beperkingen om in lokale valuta's te beleggen. Voor aandelen- en vastgoedbeleggingen dekt het pensioenfonds 50% van het risico op een daling van de Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen af. Het valutarisico van beleggingen in vastrentende waarden wordt volledig afgedekt.

Inflatierisico

Als de inflatie hoog is wordt pensioen uiteindelijk minder waard. Er kan immers minder gekocht worden met dezelfde euro's. We dekken dit risico niet expliciet af, maar beleggen wel in zaken die ook meer waard worden als de inflatie hoog ligt. Bij vastgoed stijgen de huren bijvoorbeeld vaak mee met de inflatie.

Investment beliefs

Beleggingsovertuigingen vormen een belangrijke rol in het beleggingsproces omdat zij een kader vormen voor voorgenomen en toekomstige beleggingsbeslissingen. De zes beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds zijn:

- Beleggingsrisico nemen loont.
- Diversificatie voegt waarde toe.
- Eenvoud als vertrekpunt.
- Passief beleggen, tenzij actief beleggen naar verwachting – na aftrek van additionele kosten – meer rendement oplevert.
- Het voegt waarde toe om de eerste in een nieuwe beleggingscategorie te zijn.
- Maatschappelijk Verantwoord Beleggen verlaagt het risicoprofiel.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Een belangrijke beleggingsovertuiging van ons is dat beleggingen die maatschappelijk verantwoord zijn een lager risicoprofiel hebben, niet alleen voor de reputatie maar zeker ook financieel. Dit wordt bovendien ondersteund door meerdere onderzoeken. Wij zetten daarom de aan ons beschikbaar gestelde middelen in om maatschappelijk verantwoord (MVB) te beleggen waardoor een bijdrage wordt geleverd aan een duurzame samenleving. Uitonderzoek is gebleken dat de achterban van het pensioenfonds ook waarde hecht aan MVB, net als PostNL, de sponsor. Een goed pensioen gaat niet alleen om welvaart maar ook om (maatschappelijk) welzijn. Wij geven hier op een aantal manieren invulling aan.

Thematische speerpunten

Aan de hand van de United Nations Social Development Goals (SDG's – VN Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen, zie afbeelding 2) hebben wij de volgende speerpunten gekozen:

- **Goede gezondheid en welzijn (SDG 3).** Ook dit speerpunt komt terug in ons uitsluitingsbeleid: beleggingen in tabak worden uitgesloten omdat tabak op geen enkele manier een positieve bijdrage aan mens of maatschappij levert.
- **Klimaatactie (SDG 13).** Wij onderschrijven het belang van klimaatactie en de doelstellingen van het Parijs-akkoord. Dit speerpunt komt daarom ook terug in ons uitsluitingenbeleid (op gebied van steenkool). Daarnaast wordt in een groot gedeelte van onze aandelenportefeuille een best-in-class aanpak toegepast. Bij deze aanpak worden bijvoorbeeld binnen de energiesector alleen de meest verantwoorde werkende energiebedrijven opgenomen in de portefeuille. Ook hebben we een doelstelling geformuleerd over de CO2 uitstoot van bedrijven in onze portefeuille. Hierover vertellen we hieronder meer.

Begin 2023 zijn twee actieve aandelenfondsen opgenomen in de portefeuille die zich expliciet op SDG 3 en 13 richten. Ook gebruiken we sinds 2020 een aantal passieve fondsen die een sterkere nadruk leggen op deze SDG's. In 2023 hebben we in opkomende markten een passief fonds met deze insteek toegevoegd aan de portefeuille.

Afbeelding 2: De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)

CO₂-reductie

Het is van groot belang dat de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen wordt teruggebracht. Wij willen beleggen op een manier die in lijn ligt met het klimaatakkoord van Parijs. Naast het doel van een betere wereld zien wij ook risico's voor bedrijven die teveel achterlopen. Zo kunnen oliemaatschappijen op een zeker punt 'blijven zitten' met olievelden die niet meer rendabel zijn.

Er zijn in de financiële sector momenteel twee veelgebruikte maatstaven voor de reductie van CO₂.

- Climate Transition Benchmark (CTB). Dit is gedefinieerd als een portefeuille die op een decarbonisatie traject zit, en voldoet aan de vereisten van de Europese Unie.
 - Start in 2020 met 30% lagere voetafdruk dan de brede markt, en vervolgens 7% reductie per jaar.
 - Start in 2020 met 50% lagere voetafdruk dan de brede markt, en vervolgens 7% reductie per jaar.
- Paris Aligned Benchmark (PAB). Dit is gedefinieerd als een portefeuille die in lijn is met het Akkoord van Parijs, en daarnaast voldoet aan de vereisten van de Europese Unie.
 - Start in 2020 met 50% lagere voetafdruk dan de brede markt, en vervolgens 7% reductie per jaar.

In 2021 heeft het pensioenfonds op basis van de resultaten per eind 2019 de klimaatdoestelling aangescherpt met de volgende aanvullingen:

- Eind 2020: voldoen aan CTB voor aandelen (30% reductie ten opzichte van de markt begin 2020);
- Eind 2021 voldoen aan PAB voor aandelen (53,5% reductie ten opzichte van de markt begin 2020) en CTB voor obligaties (35% reductie ten opzichte van de markt begin 2020);
- Eind 2023 voldoen aan PAB met de totale beleggingen (gemiddelde) inclusief de illiquide beleggingen waar dit redelijkerwijs mogelijk is.

De MSCI World All Countries index had ultimo 2019 een CO₂ intensiteit van 231 ton per miljoen euro omzet. Per ultimo 2022 zou de PAB een reductie van ongeveer 60% ten opzichte hiervan inhouden, oftewel een intensiteit van 93 ton per miljoen euro omzet.

De liquide portefeuille (aandelen en obligaties) had eind 2022 een intensiteit van 83,5 ton per miljoen euro omzet. Daarmee voldeden we met het liquide deel van de portefeuille aan onze doelstelling voor het verlagen van de CO₂-uitstoot.

Uitsluiting

Wij sluiten controversiële of niet-ethische beleggingen uit, waaronder controversiële wapens (zoals clustermunitie), kolenmijnbedrijven, tabaksproducten en -handelaars, en ook bedrijven die niet acteren conform de principes van de UN Global Compact en hierop geen voortgang tonen. Daarnaast zijn diverse landen uitgesloten omdat deze op universeel erkende wijze veroordeeld zijn voor bijvoorbeeld ernstige schendingen van de mensenrechten. Begin 2022 hebben we een nieuw beleid geformuleerd waarmee we landen objectief kunnen beoordelen en kunnen besluiten of we er wel of geen geld aan uit willen lenen. De implementatie hiervan in de beleggingen is begin 2023 afgerond.

Integratie en impact

We integreren MVB in onze beleggingsaanpak. Dit zien we zowel in ons bestuurlijk beleggingsproces (zoals klimaatrisico's), als in het feit dat we beleggingsportefeuilles hebben met specifieke aandacht voor MVB. Een voorbeeld hiervan is de eerdergenoemde best-in-class aanpak binnen aandelen, en onze beleggingen in groene obligaties van bedrijven en overheden. We onderzoeken of we deze aanpak breder kunnen toepassen. Ook voeren we een separate aandelenportefeuille die gericht is op lange termijn beleggen en betrokken aandeelhouderschap.

Engagement en stemmen

Een belangrijk uitgangspunt is dat alle ondernemingen waarin wordt belegd zich gedragen volgens de United Nations Global Compact Principles (UNGCP) op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie, zoals opgesteld door de Verenigde Naties (UN). Met ondernemingen die zich niet conform de UNGCP gedragen wordt een dialoog gevoerd. Een engagement traject loopt in beginsel drie jaar. Bij onvoldoende voortgang gedurende deze periode wordt een bedrijf toegevoegd aan de uitsluitingslijst.

Daarnaast wordt gestemd op de aandeelhoudersvergaderingen van al onze aandelenbeleggingen. We gebruiken een duurzaam gedreven stembeleid van een gespecialiseerd stemadvies bureau, de 'ISS International Sustainability Proxy Voting Guidelines'. Dit beleid is in lijn met de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties.

Verantwoording

Meer informatie over de genoemde beheersmaatregelen is opgenomen in paragraaf 3.3.

Wij stellen daarnaast jaarlijks een separaat MVB-jaarverslag op over de resultaten t.a.v. engagement, stembeleid, impact beleggen, etc. Dit is te vinden op onze website. Daarnaast communiceren we zowel de resultaten als bepaalde vernieuwingen actief naar alle deelnemers, waaronder de pensioengerechtigden.

Beleggingsaanpak

In onze beleggingsaanpak hanteren we een vast proces van het stellen van doelstellingen, hierbij beleid vormen, implementeren en dit vervolgens evalueren.

We gebruiken onder meer een ALM-studie om te bepalen we welke strategische beleggingsportefeuille het best aansluit bij onze doelstellingen van het pensioenfonds. Deze doelstellingen vormen een balans tussen de belangen van actieve en gewezen deelnemers alsmede pensioengerechtigden. In deze afweging spelen onder andere het premie-, pensioen- en indexatieresultaat een rol. De ALM-studie geeft inzicht in de rendements- en risicokarakteristieken van mogelijke beleidskeuzes. Eind 2021 is een nieuwe ALM studie uitgevoerd, waarmee een aangepast strategisch beleid voor 2022 tot 2024 is opgesteld. In 2023 zal er opnieuw een ALM-studie worden uitgevoerd.

Ons bestuur bepaalt het beleggingsbeleid en laat zich hierover adviseren door de beleggingscommissie en externe adviseurs, in het bijzonder onze fiduciair manager.

Invulling van beleggingscategorie

Per beleggingscategorie maken we keuzes over hoe we invulling geven aan de categorie. Deze keuzes worden uitvoerig onderzocht en vastgelegd in investment cases en andere beleidsstukken. Centraal hierbij staat een goede verhouding tussen risico en rendement, maar dit is ook de plek in het proces waar MVB een grote rol speelt. We lichten per beleggingscategorie toe hoe hieraan vorm wordt gegeven.

Beleggingen in aandelen

Om risico's te beperken spreiden wij onze aandelenbeleggingen wereldwijd. Daarnaast maken we onderscheid tussen verschillende regio's, kleinere bedrijven (zoals small caps) en lange termijn beleggingen. Dit doen we om verschillende redenen, zoals een beter risico-rendement, en ook maatschappelijke betrokkenheid.

De wereldwijde aandelenbeleggingen kennen een actieve en een passieve benadering. De Europese beleggingen in beleggingsfondsen worden uitsluitend passief beheerd. De beleggingen in aandelen opkomende markten kennen een actief beleggingsbeleid.

In 2022 is een groot deel van de wereldwijde aandelenportefeuille geïnvesteerd in een passief fonds met een zware focus op bedrijven met minder CO₂ uitstoot. Ook zijn er twee actieve managers toegevoegd aan de portefeuille die speciaal zoeken naar bedrijven die zakendoen in oplossingen voor bijvoorbeeld de klimaatproblematiek en de zorg. Denk hierbij aan zonnepanelen en nieuwe apparatuur voor in ziekenhuizen.

Een investment case is een beleidsdocument waarin we vastleggen en toetsen waarom we in een categorie willen beleggen en waarom we denken dat dit passend is bij onze missie, visie en doelstellingen. Ook leggen we hier vast onder welke voorwaarden en op welke manier we in een categorie beleggen. Deze nieuwe aanpak waarborgt de consistentie in het beleid en de transparantie van gemaakte keuzes.

Actief beleggen is een strategie van beleggen waarin wordt geprobeerd een hoger rendement te halen dan de op dat moment huidige marktindex.

Passief beleggen houdt in dat een belegger ernaar streeft zo goed mogelijk het rendement van de index te volgen.

Beleggingen in vastgoed en landbouwgrond

We beleggen voornamelijk in niet-beursgenoteerd vastgoed maar ook voor een deel in beursgenoteerd vastgoed. Voor niet-beursgenoteerd vastgoed beleggen wij nu nog in Europa (70%), Noord-Amerika (20%) en Azië/Australië (10%). Om meer focus aan te brengen in de portefeuille hebben we besloten de beleggingen in Azië te verkopen.

Naast vastgoed beleggen wij sinds 2021 in landbouwgrond. Hierbij is duurzaamheid heel erg belangrijk. Zo kiezen we voor beleggingen die zich met name richten op lokale consumptie en die op plekken liggen waar zaken als waterschaarste geen probleem zijn. Ook hier is spreiding over de wereld en soorten beleggingen belangrijk. Zo beleggen we in Australië in avocado's en in Portugal in olijven. Omdat het tijd kost om de allocatie in landbouwgrond op het gewenste niveau te brengen is de afgelopen jaren tijdelijk belegd in wereldwijd beursgenoteerde vastgoedbedrijven. Eind 2022 was dit niet meer nodig, en is deze categorie uit de portefeuille verwijderd.

Beleggingen in vastrentende waarden

In vastrentende waarden wordt belegd door middel van obligaties en hypotheekleningen. Binnen de matchingportefeuille zijn dit met name staatsobligaties van hoogwaardige Europese landen, voornamelijk Nederland, Duitsland en Frankrijk. Deze hebben met name als doel om een deel van de rentegevoeligheid van de verplichtingen van het pensioenfonds af te dekken.

Binnen de rendementsportefeuille zijn de beleggingen in vastrentende waarden gespreid over verschillende soorten obligaties om risico's zo breed mogelijk te spreiden. Via bedrijfs- en high yield obligaties* en staatsobligaties uitgegeven door opkomende landen wordt een hoger rendement nagestreefd. Hierbij wordt wereldwijd in ongeveer 50 opkomende landen belegd.

Een aanvulling op deze hoogrentende categorieën is Private Debt. Dit zijn leningen die aan bedrijven worden verstrekt die te klein zijn om obligaties uit te geven maar die ook moeilijk bij banken terecht kunnen voor financiering. Banken hebben zich namelijk de laatste jaren steeds meer teruggetrokken uit de markt voor leningen aan kleinere bedrijven. Omdat leningen aan zulke bedrijven veel maatwerk vereist is er vaak ook een goed rendement mee te behalen.

Tot slot beleggen we een groot deel van de portefeuille, zo'n 20%, in Nederlandse woninghypotheken. Woninghypotheken zijn om meerdere redenen uitstekende beleggingen voor Nederlandse pensioenfondsen:

- Een hypotheek is een zeer tastbaar en maatschappelijk relevant product;
- Omdat hypotheekleningen illiquide zijn, zijn ze voor individuele beleggers niet of nauwelijks interessant. Mede daardoor is de rente die voor hypotheekleningen betaald wordt in verhouding tot het risico dat we als belegger lopen, zeer aantrekkelijk;
- Hypotheken dragen bij aan de afdekking van het renterisico, en vervullen daarmee een handige dubbelrol.

* Obligaties met een hoger rendement vanwege een lagere kredietwaardigheid.

2.6. Communicatie

We hebben voor 2022 een nieuw meerjaren communicatiebeleidsplan opgesteld. Strategische doelen van het communicatiebeleid voor 2022 waren:

- Zelfredzaamheid; Onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zelf zelfredzaam: ze hebben inzicht in hun pensioen en komen in actie als dat nodig is.
- Relatie: Onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hebben een goede relatie met ons fonds.

Deze doelen zijn in het jaar-actieplan 2022 vertaald naar heldere doelstellingen, die betrekking hebben op:

- Tevredenheid over de communicatie;
- Mate van op de hoogte zijn van wat men zelf kan doen en van wat het fonds biedt;
- Vindbaarheid van informatie;
- Vertrouwen in het pensioenfonds;
- Digitalisering;
- Websitebezoek.

In april 2022 hebben we een onlineonderzoek uitgevoerd naar onze dienstverlening en communicatie. Via een online vragenlijst hebben medewerkers, oud-medewerkers en gepensioneerde deelnemers anoniem meegedaan. De uitkomsten zijn positief: de tevredenheid en het vertrouwen is en blijft hoog. Er zijn een aantal verbeterpunten benoemd, waar we mee aan de slag zijn gegaan: de uitkomsten van de MVB-vragen nemen we mee in ons beleggingsbeleid en we besteden veel aandacht aan het begrijpelijk uitleggen van informatie over pensioen.

In 2022 hebben we op verschillende momenten contact gezocht met onze deelnemers. Er zijn deelnemerspanels georganiseerd en ook de mogelijkheid van de videochat bleef. Het panel geeft ons de mogelijkheid met actieve en pensioengerechtigde deelnemers in gesprek te gaan en door te vragen en te praten over diverse onderwerpen, bijvoorbeeld het nieuwe pensioenstelsel.

Op 6 oktober 2022 hebben we een webinar georganiseerd voor onze deelnemers met als onderwerp pensioenregeling- en keuzes. Het webinar is goed gewaardeerd door de kijkers en de doelstelling zelfredzaamheid is ruim behaald. In 2023 staat opnieuw een webinar in de planning.

Activatie van deelnemers vond vooral plaats door middel van campagnes. Zo was er onder andere een succesvolle campagne voor het verzamelen van e-mailadressen.

In 2022 hebben wij hard gewerkt aan een nieuwe website voor het pensioenfonds. De website is live gegaan op 13 februari 2023.

3. Ontwikkelingen 2022

3.1. Financiële analyse

Dekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad (12-maands gemiddelde van de actuele dekkingsgraad) van het pensioenfonds bedraagt eind 2022 134,7%. Dit betekent dat het pensioenfonds de opgebouwde rechten en uitkeringen van deelnemers kan verhogen.

De dekkingsgraad geeft aan of er voldoende geld 'in kas' is voor alle toekomstige pensioenen die nu zijn opgebouwd. Hoe hoger het percentage, des te beter staat het pensioenfonds ervoor. Bij 100% is voor elke euro aan pensioenverplichtingen precies een euro in kas. Dat is niet voldoende. Flinkke buffers zijn nodig voor de veiligheid en indexering van het pensioen van alle deelnemers. Dit wordt de vereiste dekkingsgraad genoemd.

Een pensioenfonds heeft meerdere dekkingsgraden. Elke maand wordt een actuele dekkingsgraad bepaald. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 actuele dekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad is de graadmeter van de financiële positie van het pensioenfonds.

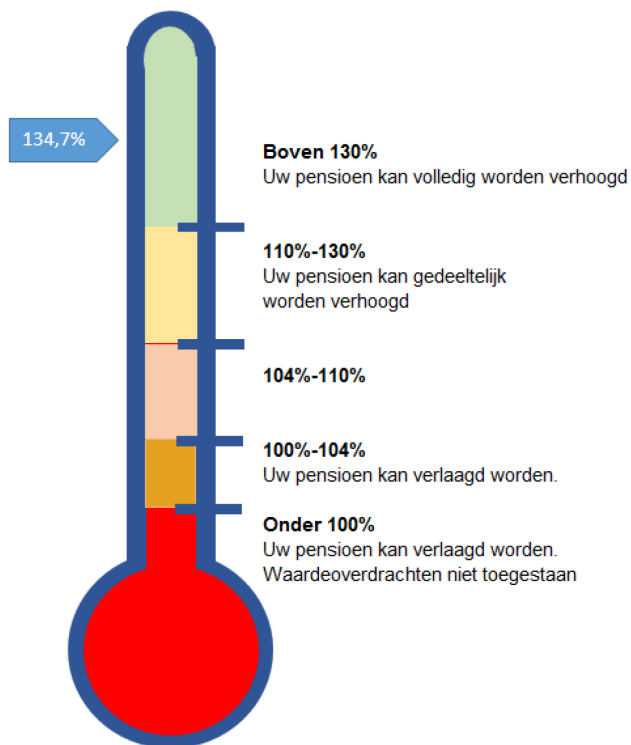
Een pensioenfonds heeft meerdere dekkingsgraden. Elke maand wordt een actuele dekkingsgraad bepaald. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 actuele dekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad is de graadmeter van de financiële positie van het pensioenfonds.

Een terugblik op de financiële positie in het verslagjaar

De beleidsdekkingsgraad is in 2022 gestegen van 121,4% naar 134,7%. Een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110,0% geeft het pensioenfonds de mogelijkheid om toeslag te kunnen verlenen. Bij het bepalen van de hoogte van de toeslag houden we er rekening mee om ook toeslag te kunnen verlenen op lange termijn (toekomstbestendig toeslag verlenen). Het bestuur heeft per 1 januari 2022 besloten een toeslag te verlenen van 1,95%. En per 1 januari 2023 nog eens 10,0%.

De vereiste dekkingsgraad (VEV) voor ons pensioenfonds is eind 2022 117,8% (eind 2021: 116,2%). Aangezien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad is er geen sprake meer van een reservetekort. Vanwege deze gunstige financiële positie hoeven we in 2023, net als in 2022, geen herstelplan bij DNB in te dienen.

Er is ook een dekkingsgraad behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV). Dit is de dekkingsgraad die de minimaal benodigde buffer weergeeft. Als de beleidsdekkingsgraad hieronder komt, is er sprake van een dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad 5 jaar onder het MVEV-niveau blijft, moeten de opgebouwde rechten en uitkeringen worden gekort. Ultimo 2022 is het MVEV 104,1% (2021: 104,1%). In figuur 2 is de beleidsdekkingsgraad weergegeven in samenhang met de wettelijke grenzen voor toeslagverlening. Een overzicht met alle kerngegevens van het pensioenfonds over de periode 2018 tot en met 2022 is opgenomen in de kerngegevens.

Figuur 1: de beleidsdekkingsgraad ultimo 2022, afgezet tegen de wettelijke grenzen

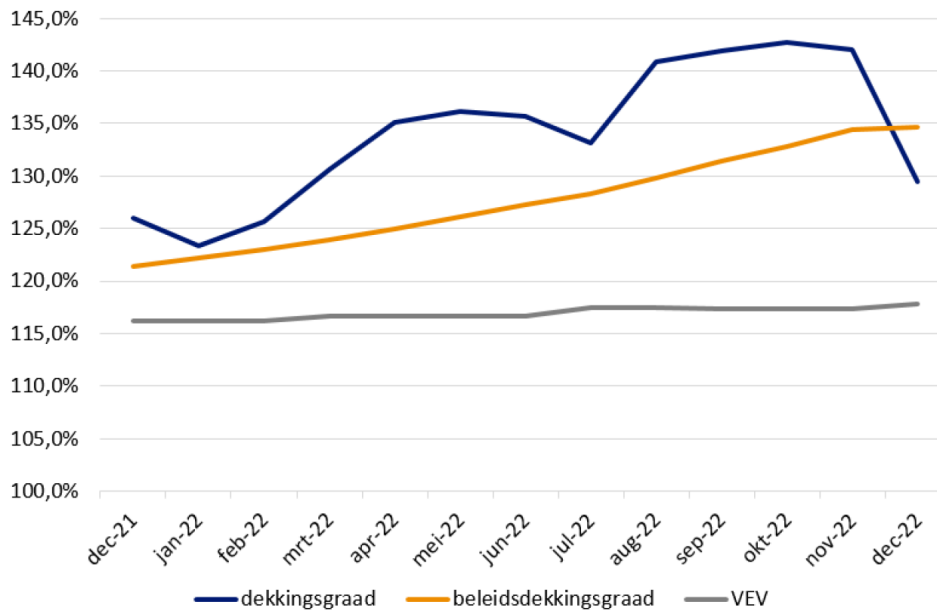
Het Vereist Eigen Vermogen (VEV) is het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen.

Het VEV is afhankelijk van de mate waarin een pensioenfonds risico's loopt. Voor de vaststelling van het VEV heeft DNB regels voorgeschreven.

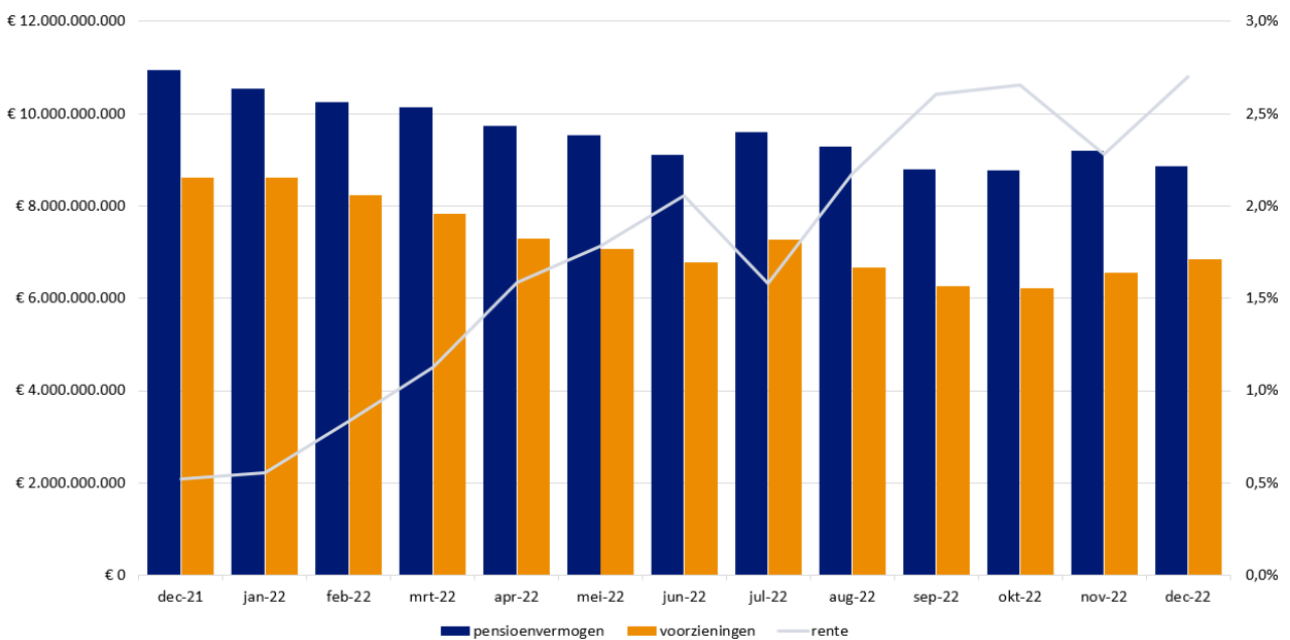
De actuele dekkingsgraad kende in 2022 een positief verloop en eindigde op 31 december 2022 op 129,5% (eind 2021 was dit 126,0%). Gedurende 2022 is sprake geweest van een stijging van de rentetarieven, waardoor de dekkingsgraad steeg, maar ook van een daling van de waarde van beleggingen, waardoor de dekkingsgraad weer daalde. En natuurlijk heeft de toeslagverlening van 10,0% per 1 januari 2023 ook een neerwaartse impact gehad op de hoogte van de dekkingsgraad.

De rente is van belang voor de waardering van de toekomstige verplichtingen op de balans van een pensioenfonds, ook wel technische voorziening (TV) genoemd. In 2022 heeft de stijging van de rente tot een daling van de technische voorziening geleid met een positief effect op de dekkingsgraad. Dit effect wordt voor een deel gedempt omdat het renterisico wordt verlaagd met beleggingen, zoals beschreven in paragraaf 2.5.

In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de dekkingsgraad van maand tot maand weergegeven.

In de grafiek is te zien dat de actuele dekkingsgraad over het gehele jaar bekeken is gestegen. De rente is gestegen, waardoor de stand van de voorzieningen is gedaald. Daar staat tegenover dat de beleggingen ook in waarde zijn gedaald. Het pensioenfonds heeft eind 2022 (effectief per 1 januari 2023) 10,0% toeslag verleend met een daling van de dekkingsgraad tot gevolg.

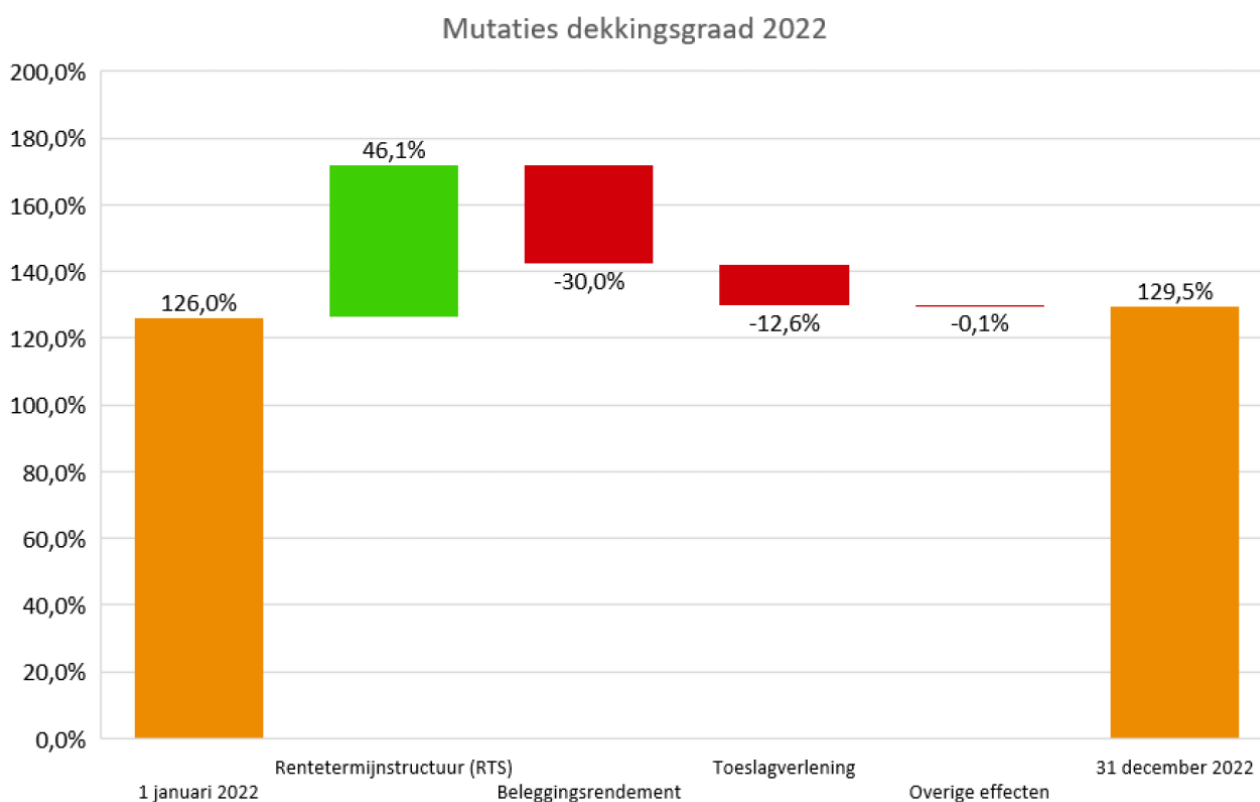

De waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen wordt beïnvloed door wijziging van de rente. Het pensioenfonds heeft dit renterisico voor een deel afgedekt. Een negatief effect van rentedaling op de technische voorziening wordt echter deels gecompenseerd door een positief rendement op de beleggingen die worden aangehouden ter afdekking van het renterisico. Bij stijging van de rente is het effect omgekeerd; de technische voorziening daalt (positief effect) en de waarde van de beleggingen die worden aangehouden ter afdekking van het renterisico daalt (negatief effect).

De ontwikkeling van de dekingsgraad in 2022 is naar de belangrijkste oorzaken als volgt weer te geven. Dit geeft niet helemaal een fair beeld omdat 'oorzaken' worden gepresenteerd als afzonderlijke gebeurtenissen, maar in werkelijkheid is er grote samenhang (causaliteit) tussen de renteontwikkeling en de waarde van de beleggingen (pensioenvermogen).

	Pensioenvermogen	Voorzieningen	Eigen vermogen	Dekingsgraad
31 december 2021	10.957	8.693	2.264	126,0%
Rentestijging		-2.328	2.328	46,1%
Beleggingsrendement	-1.907		-1.907	-30,0%
Toeslagverlening		617	-617	-12,6%
Overige effecten	-190	-139	-51	-0,1%
31 december 2022	8.860	6.843	2.017	129,5%

Overzicht ontwikkelingen naar oorzaak in miljoenen euro's

De belangrijkste mutaties betreffen:

Effect wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

Het niveau van de RTS ultimo 2022 ligt ver boven de RTS ultimo 2021. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente met ongeveer 2,2-procentpunt gestegen. Dit leidt tot een afname van de voorziening en dus tot een positief effect op de dekingsgraad.

Effect beleggingsrendement

De negatieve beleggingsrendementen in 2022 hadden een groot negatief effect op de dekingsgraad.

Effect toeslagverlening

Op 1 januari 2023 is 10,0% toeslag toegekend. Deze toeslagverlening, die zorgt voor een hogere technische voorziening en daarmee voor een lagere dekingsgraad, is meegenomen bij de bepaling van de financiële positie per 31 december 2022.

Overige oorzaken

Onder de overige oorzaken zijn de resultaten op premies (verschil ontvangen premies en opbouw), uitkeringen en waardeoverdrachten (ontvangen en betaalde ten opzichten van mutaties in de voorziening) opgenomen. Deze hebben individueel en in totaliteit een beperkt effect.

3.1.1. Herstelplan

Het pensioenfonds heeft begin 2023 geen geactualiseerd herstelplan opgesteld. Er is namelijk geen sprake meer van een reservetekort ultimo 2022, omdat de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de op dat moment vereiste dekkingsgraad van 117,8% (ultimo 2021: 116,2%).

3.1.2. Haalbaarheidstoets

Het pensioenfonds voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Daarmee geeft het pensioenfonds inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's op de lange termijn. Uit de haalbaarheidstoets die we in 2022 hebben uitgevoerd, blijkt dat we hieraan voldoen. Het afgesproken premiebeleid is reëel en haalbaar, en het pensioenfonds heeft voldoende herstelkracht vanuit het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad. Bij ingrijpende beleidswijzigingen moet een nieuwe haalbaarheidstoets worden uitgevoerd. Hiervan is bij ons geen sprake.

Het voornaamste doel van de haalbaarheidstoets is dat wij en sociale partners kunnen beoordelen of de gemaakte beleidskeuzes en gekozen ondergrenzen zich verhouden tot de geformuleerde pensioenambitie. De uitkomst van de haalbaarheidstoets is een signaalfunctie voor het bestuur en sociale partners om eventueel het beleid bij te stellen.

3.1.3. Kosten

Kengetallen kosten

	2022	2021	2020	2019	2018
Uitvoeringskosten pensioenbeheer (in euro per deelnemer)	146	144	138	146	155
Uitvoeringskosten (in % van gemiddeld belegd vermogen)	0,08%	0,07%	0,07%	0,08%	0,09%
Vermogensbeheerkosten (in % van gemiddeld belegd vermogen)	0,42%	0,43%	0,45%	0,44%	0,34%
Totale kostenratio (som van uitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten in % van gem. belegd vermogen)	0,50%	0,50%	0,52%	0,52%	0,43%
Transactiekosten (in % van gemiddeld belegd vermogen)	0,11%	0,12%	0,13%	0,10%	0,16%

In vergelijking met voorgaande jaren zijn, overeenkomstig de aanbevelingen van de Pensioenfederatie, de kosten van pensioenuitvoering ook als percentage van het gemiddeld belegd vermogen opgenomen. Daarnaast is een totale kostenratio opgenomen bestaande uit de som van pensioenuitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten) ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

De uitvoeringskosten per deelnemer zijn de afgelopen vijf jaar redelijk constant gebleven. Binnen de uitvoeringskosten is wel sprake een verschuiving tussen categorieën. De vorming van een eigen bestuursbureau zorgt voor een verschuiving tussen de kosten van administratie (TKP verzorgde bestuursondersteuning in het verleden) naar de kosten van governance.

Een deel van de kosten bestaat uit kosten die deels betrekking hebben op pensioenuitvoering en deels op vermogensbeheer. Deze kosten zijn op basis van een verdeelsleutel toegerekend. Dit geldt bijvoorbeeld voor kosten voor bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. In 2022 bedraagt het deel van de kosten dat toegerekend is aan vermogensbeheer € 2.168 duizend (2021: € 2.181 duizend). Deze kosten zijn bij de vermogensbeheerkosten verantwoord onder de categorie Algemeen.

De bruto pensioenuitvoeringskosten zijn met € 73 duizend gestegen ten opzichte van voorgaand jaar (2022: € 9.992 duizend en 2021: € 9.919 duizend). Deze stijging is vooral het gevolg van extra kosten die zijn gemaakt in verband met voorbereidingen op de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Zonder deze kosten zou sprake zijn geweest van een kostendaling.

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Governance	976	587
Administratie	7.103	7.854
Controle en advies	340	350
Contributies en bijdragen	576	554
Overige	260	574
	9.255	9.919
Toerekening aan kosten vermogensbeheer	-2.168	-2.181
Reguliere kosten	7.087	7.738
Projectkosten (Wtp)	737	0
Totale kosten	7.824	7.738

Vermogensbeheerkosten

De vermogensbeheerkosten bestaan uit 2 onderdelen namelijk de directe en de indirecte kosten. De directe kosten zijn (algemene)kosten die rechtstreeks gefactureerd en betaald worden. De indirecte kosten daarentegen zijn kosten die worden gemaakt door onderliggende beleggingsfondsen en zijn opgenomen als onderdeel van rendement en/of waardebeoordeling bij de bijbehorende asset categorie.

Directe vermogensbeheerkosten

De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de volgende posten:

- Beheervergoeding: Dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- Indien van toepassing: performance fee: Dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het beter presteren dan de benchmark, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele negatieve relatieve rendementen uit de vorige jaren.
- Vergoeding advies, administratie en rapportage: Dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst.
- Vergoeding fiduciair adviseur.
- Overige directe kosten: Dit betreft onder andere de kosten van dienstverlening derivaten en de kosten van het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid.
- Toegerekende kosten van het pensioenfondsbestuur, waaronder kosten van toezicht.

Indirecte vermogensbeheerkosten

De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- Beheervergoeding externe managers: Dit is een (basis) vergoeding per tijdperiode die onafhankelijk is van de prestatie.
- Performance fee externe managers: Dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het beter presteren dan de benchmark door een manager, waar en wanneer relevant.
- Overige kosten: Dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. Voor het niet-beursgenoteerde vastgoed zijn de kosten vermogensbeheer gebaseerd op een schatting. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren. Voor de overige beleggingscategorieën is het aandeel aan geschatte kosten beperkt. De volgende tabel geeft de kosten per beleggingscategorie weer.

In het hierboven overzicht kengetallen is te zien dat in de afgelopen vijf jaar de vermogensbeheerkosten na eerst een lichte stijging te hebben gehad inmiddels sinds 2020 aan het dalen is naar 0,41% in 2022. De herinrichting van de portefeuille die mede naar aanleiding van de herijking van het strategisch beleggingsbeleid is gedaan in 2020 en 2021, na de overgang naar Van Lanschot Kempen, heeft hieraan bijgedragen.

Vermogensbeheer en transactiekosten

	2022		2021	
	x € 1.000	% gemiddeld belegd vermogen	x € 1.000	% gemiddeld belegd vermogen
Kosten vermogensbeheer				
Algemeen	5.712	0,06%	7.818	0,08%
Aandelen	7.076	0,07%	12.626	0,12%
Vastrentende waarden	11.613	0,12%	13.368	0,13%
Vastgoed	14.343	0,15%	9.638	0,09%
Derivaten	863	0,01%	916	0,01%
Overige	1.192	0,01%	354	0,00%
Totaal	40.799	0,42%	44.720	0,43%
Transactiekosten				
Aandelen	5.007	0,05%	5.653	0,05%
Vastrentende waarden	4.713	0,05%	4.042	0,04%
Vastgoed	336	0,00%	1.204	0,01%
Derivaten	352	0,00%	1.545	0,02%
Totaal	10.408	0,11%	12.444	0,12%

Onderdeel van de kosten van vermogensbeheer zijn ook performance gerelateerde vergoedingen die aan vermogensbeheerders betaald moeten worden als het rendement van een bepaalde belegging hoger is dan de norm (meestal de markt). In 2022 bedroeg deze performance gerelateerde vergoeding, die voornamelijk op vastgoedbeleggingen betrekking had 5 basispunten (2021: 3 basispunten). Zonder deze extra vergoeding bedragen de vermogensbeheerkosten dus 36 basispunten (2021: 38 basispunten). Dit verklaart tevens voor een belangrijk deel de stijging van de kosten in 2022 voor vastgoed.

De transactiekosten laten voor het geheel een daling zien als gevolg van mindere activiteit. Alleen voor de categorie vastrentende waarden is vanwege de rentestijgingen in 2022 en de daarmee samenhangende hogere renteafdekking een stijging van de kosten te zien ten opzichte van 2021.

Vergelijking kosten met benchmark

Wij beoordelen periodiek hoe de uitvoeringskosten van het pensioenfonds zich verhouden tot vergelijkbare pensioenfondsen. In 2022 hebben we geen specifieke vergelijking met benchmark gegevens over 2021 gedaan. Over 2022 zijn nog geen benchmark-gegevens beschikbaar. Om die reden hebben wij onze pensioenuitvoeringskosten over 2022 beoordeeld aan de hand van een in het najaar van 2021 ontvangen rapportage van Lane Clark & Peacock (LCP) over de uitvoeringskosten 2020 en 2019. Hieruit blijkt dat onze gemiddelde pensioenuitvoeringskosten circa 17,5% lager zijn dan de benchmark. Dit stemt ons tot tevredenheid. Niettemin zullen we de kostenontwikkeling bij de pensioenuitvoering kritisch blijven monitoren.

Uit het rapport van LCP blijkt ook dat onze totale vermogensbeheerkosten in vergelijking met vergelijkbare pensioenfondsen beperkt hoger zijn. Een belangrijk deel van deze hogere kosten wordt verklaard doordat gedurende 2020 en 2021 sprake is geweest van eenmalige transitiekosten als gevolg van de overgang van herinrichting van de beleggingsportefeuille met hogere transactiekosten tot gevolg. Ook in 2022 is daar deels nog sprake van. We zijn voornemens om in 2023 een uitgebreide benchmark studie te doen. Hierbij zal naast het niveau van de kosten voor het vermogensbeheer ook het behaalde rendement betrokken worden, aangezien voor bepaalde beleggingscategorieën, zoals illiquide beleggingen naast hogere kosten eveneens een hoger rendement is verwacht.

Kosten Beschikbare Premie Regeling & Individueel Pensioensparen

De deelnemer met een Beschikbare Premie Regeling of Individueel Pensioensparen betaalt geen aan- en/of verkoopkosten. De beleggingskosten worden direct verrekend in het rendement. Deze kosten zijn afhankelijk van het depot waarin wordt belegd.

Life Cycle	2022	2021	Vrij beleggen	2022	2021
Depot 1	0,4%	0,4%	Depot A	0,3%	0,3%
Depot 2	0,3%	0,4%	Depot B	0,3%	0,3%
Depot 3	0,3%	0,4%	Depot C	0,4%	0,4%
Depot 4	0,3%	0,4%	Depot D	0,3%	0,3%
Depot 5	0,3%	0,4%	Depot E	0,3%	0,3%
Depot 6	0,3%	0,4%	Depot F	0,1%	0,1%
Depot 7	0,3%	0,4%			
Depot 8	0,3%	0,3%			
Depot 9	0,3%	0,3%			
Depot 10	0,3%	0,3%			
Doorbeleggen Depot 7	0,3%	n.v.t.			

3.1.4. Actuariële analyse

Alle toekomstige pensioenen die nu zijn opgebouwd worden gewaardeerd door hiervoor een verplichting op te nemen, de technische voorziening. De technische voorziening, samen met de omvang van de beleggingsportefeuille bepaalt voor een belangrijk deel de financiële positie van een pensioenfonds. Het verloop van de technische voorziening wordt voor een groot deel bepaald door de bewegingen van RTS.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van het pensioenfonds vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. Omdat regelgeving, richtlijnen en aanwijzingen voor de jaarrekening en de actuariële analyse uiteenlopen, zijn sommige bedragen in onderstaande analyse anders dan die in de jaarrekening.

bedragen Euro x 1.000	2022	2021
Resultaat op beleggingen	-1.857.731	830.026
Resultaat op wijziging RTS	2.321.194	584.715
Resultaat op premie	-40.924	-52.584
Resultaat op waardeoverdrachten	-346	1.017
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	-43	318
Resultaat op kanssystemen	-14.908	13.672
Resultaat op toeslagverlening	-616.129	-164.734
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-38.417	26.894
Resultaat op andere oorzaken	161	-485
Totaal saldo van baten en lasten	-247.143	1.238.839

In 2022 zijn de volgende belangrijke effecten op actuariële resultaat te onderscheiden:

Beleggingen

Het actuariële berekend resultaat op beleggingen bedraagt € 1.858 miljoen negatief. Dit resultaat wijkt beperkt af van het resultaat op beleggingen dat in de jaarrekening is opgenomen van € 1.901 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat in het actuariële berekende resultaat op beleggingen ook rekening gehouden wordt met de benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

Het niveau van de RTS ultimo 2022 ligt boven het niveau van de RTS ultimo 2021. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2022 met ongeveer 2,2%-punt gestegen. Dit leidt tot een afname van de voorziening en dus tot een positief resultaat.

Premie

De zuivere kostendeekkende premie is bepaald op basis van de rentetermijnstructuur en overige actuariële grondslagen per 31 december 2021. De gedempte kostendeekkende premie is bepaald op basis van het verwachte rendement gecorrigeerd voor de toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsinflatie. De feitelijke premie is voor het pensioenfonds gelijk aan de gedempte kostendeekkende premie.

Kans systemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen pensioenfonds specifieke kans systemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. In 2022 is het resultaat net als in 2021 positief, vooral doordat de werkelijke sterfte hoger is dan de veronderstelde sterfte.

Toeslagverlening

Per 1 januari 2023 heeft het bestuur een toeslag van 10% verleend. Deze toeslag was mogelijk doordat de financiële positie van het pensioenfonds, ondanks negatieve beleggingsresultaten, in de loop van 2022 is verbeterd. En omdat met sociale partners overeenstemming is bereikt over het afschaffen van een maximum aan toeslagverlening.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

In 2022 wordt het nadelige resultaat van € 38.417 duizend vooral veroorzaakt door overgang naar de meest recente prognosetafel inclusief aanpassing van correctiefactoren.

In 2021 heeft het fonds een aanpassing van de correctiefactoren op de sterftekansen (ervaringssterfte) doorgevoerd. Invoering van de nieuwe correctiefactoren leidt tot een daling van de technische voorzieningen met € 26.894 duizend, met een positief effect van 0,3%-punt op de dekkingsgraad.

Resultaat op andere oorzaken

Zoals eerder aangegeven, is een nieuwe (uitvoerings)overeenkomst met de werkgever gesloten, waarbij een aantal financieringsverplichtingen tussen de werkgever en het pensioenfonds zijn komen te vervallen. Een onderdeel voor het bereiken van deze nieuwe overeenkomst ziet toe op de affinanciering van de VPL-verplichtingen wat leidt tot een eenmalige last van € 20,3 miljoen.

3.1.5. Kostendekkende premie

Het pensioenfonds voldoet aan de wettelijke eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie. De kostendekkende premie is de wettelijk minimaal benodigde premie voor de opbouw van het pensioen. Wij toetsen of de feitelijke premie hoger is dan de gedempte kostendekkende premie. Als dat niet het geval is, dan kan het pensioenfonds het opbouwpercentage verlagen. De premies 2022 zijn als volgt:

	2022	2021
Feitelijke premie	108.770	99.292
Kostendekkende premie	175.008	175.907
Gedempte kostendekkende premie	108.770	99.292

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariael benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening. De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur.

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd onder de kostendekkende premie, aangevuld met de premie die actuariael benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling (toeslagpremie). Bij de bepaling van de gedempte kostendekkende premie wordt uitgegaan van het verwachte rendement met een opslag voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsinflatie. Het verwachte rendement en de opslag voor de indexatie zijn vastgesteld op basis van de economische omstandigheden.

Een verdere specificatie van deze premiecomponenten is opgenomen in de jaarrekening, paragraaf 7.4.6.

3.2. Beleggingsresultaten

In deze paragraaf worden de beleggingsresultaten toegelicht. De beleggingsportefeuille van ons pensioenfonds bestaat voor een belangrijk deel uit beleggingen waar het pensioenfonds het risico over loopt (zgn. Defined Benefit of DB). Daarnaast is er een separate beleggingsportefeuille binnen het vermogen van het pensioenfonds voor de saldo's van de regeling Individueel Pensioensparen (IPS) en de Beschikbare Premiereregeling (BPR) waarvan het risico voor de beleggingsresultaten bij individuele deelnemers ligt.

Marktontwikkelingen

Terugblik markten 2022

In het najaar van 2021 en aan het begin van 2022 was krapte in productieketens en de daarmee gepaard gaande oplopende inflatie een belangrijk thema. Maar dat werd al snel overschaduwd door de oorlog in Oekraïne. Energieprijzen - vooral gasprijzen in Europa - schoten omhoog waardoor de inflatie niveaus bereikte die in decennia niet meer gezien waren. Naarmate de maanden verstreken, bleek inflatie hardnekkiger dan gedacht.

Inflatie- en renteverwachtingen stegen. Hoge inflatie en krappere financiële omstandigheden hadden hun weerslag op de economische groei. Waar veel landen aan het begin van het jaar nog rugwind hadden van heropening na lockdowns, werden vooral in het tweede en derde kwartaal van 2022 de negatieve effecten van hoge inflatie en oplopende rentes zichtbaar.

Het vertrouwen onder producenten daalde en tevens kelderde het vertrouwen onder consumenten. De koopkracht van consumenten daalde doordat loongroei de hoge inflatie niet kon bijbenen. De weerslag hiervan op consumptiegroei wakkerde de vrees voor een recessie aan. Ook corona besmettingsgolven en lockdowns in China, alsmede grote problemen in de Chinese vastgoedsector, droegen bij aan het lagere wereldwijde groeitempo. Dankzij een surplus aan besparingen die gezinnen tijdens de coronapandemie hadden opgebouwd, krappe arbeidsmarkten en heropeningseffecten, bleef de groei wel positief. Richting het einde van het jaar begon de inflatie in de Verenigde Staten te dalen, terwijl die in de eurozone nog hoog bleef. Door een milde winter en goed gevulde gasvoorraden daalden Europese gasprijzen wel snel in de laatste maanden van 2022.

Centrale banken, vooral het Amerikaanse stelsel van centrale banken ('de Fed'), hielden lang vol dat de oplopende inflatie tijdelijk zou zijn. Maar in 2022 hebben zij hun mening bijgesteld, waarbij inflatiebestrijding prioriteit kreeg. De Fed bouwde haar obligatie-opkoopprogramma versneld af, verhoogde de rente van maart tot en met december 2022 met maar liefst 4,25%-punt, en besloot daarnaast vanaf juni de omvang van haar balans af te bouwen. De Europese Centrale Bank (ECB) bouwde ook haar obligatie-opkoopprogramma in 2022 af, wat in juli voltooid was. Het beleid van de ECB is steeds geweest om eerst de opkoopprogramma's af te bouwen en daarna pas de rente te verhogen. Gedwongen door hoge inflatie, zag de ECB zich genoodzaakt om de renteverhoging in juli al een maand van tevoren aan te kondigen. Deze was met 0,5%-punt ook hoger dan verwacht. Daarna volgde nog 2%-punten aan renteverhogingen tot het einde van het jaar. Door hoge inflatie en agressieve centrale banken liepen kapitaalmarktrentes snel op gedurende 2022.

De Amerikaanse dollar steeg gedurende het jaar circa 6% versus de euro onder invloed van de sneller oplopende renteniveaus in de VS en het tekort op de lopende rekening van de eurozone door de hoge energieprijzen in Europa. Het Britse pond, de Japanse Yen en de Chinese renminbi daalden alle in waarde ten opzichte van de euro.

Rente

De rente steeg dit jaar sneller dan ooit tevoren. Over het hele jaar 2022 liep de rente bijna 2%-punt op. Dit is goed nieuws voor pensioenfondsen, omdat er minder geld in kas hoeft te worden gehouden om een uitkering in de verre toekomst te kunnen financieren. Omdat een dalende rente juist voor het omgekeerde zorgt (dan moet er meer geld aanwezig zijn voordezelfde toekomstige uitkering) beleggen we een deel van het vermogen in beleggingen die in waarde dalen als de rente stijgt en in waarde stijgen als de rente daalt. Omdat we niet al het renterisico afdekken daalde het vermogen minder in waarde dan de boekwaarde van de toekomstige uitkeringen, waardoor de dekkingsgraad flink steeg.

Aandelen

De oorlog in Oekraïne raakte ook onze aandelenbeleggingen. De onzekerheid die de oorlog met zich meebrengt, maar ook de stijgende prijzen en onzekerheid over of bedrijven die door kunnen belasten aan klanten drukten sterk op de koersen. Daarnaast betekent de hogere rente dat het duurder is voor bedrijven om geld te lenen, wat ook slecht is voor de winstgevendheid en dus de prijzen.

Vastgoed en landbouwgrond

Onze illiquide beleggingen, waaronder vastgoed en landbouwgrond, bleven behoorlijk goed overeind. Hierbij moet wel worden aangetekend dat er vaak een vertraging zit in de waarderingen die voor dit soort beleggingen gelden. Met name voor vastgoed houden we rekening met een daling van de waarde van de gebouwen in 2023, al zullen de doorlopende huurinkomsten dit effect wel dempen. Ook zijn veel huurcontracten deels of gedeeltelijk gekoppeld aan de inflatie. Deze koppeling beschermt ons tegen een oplopende inflatie, waarbij de kanttekening gemaakt dient te worden dat huurders dit wel moeten kunnen opbrengen, en er uiteraard oog moet zijn voorschrijvende gevallen.

Landbouwgrond boekte een bescheiden, maar positief rendement. Dit is ook wat we van deze categorie verwachten: een stabiele bron van inkomsten. We beleggen niet in landbouwgrond om speculatieve redenen, en verwachten daarom dat het rendement vooral wordt gedreven door inkomsten en niet door waardestijgingen. Op

termijn stijgen voedselprijzen ook mee met inflatie. Op korte termijn is dit verband minder duidelijk, omdat prijsstijgingen in de winkel voor een groot deel veroorzaakt worden doorstijgende kosten elders in de keten, bijvoorbeeld brandstofprijzen.

Vastrentende waarden

Zoals onder 'Rente' al beschreven dalen de meeste obligaties in waarde als de rente stijgt. Voor alle liquide beleggingen zagen we dat dit jaar gebeuren, net als bij onze hypotheekbeleggingen. De enige uitzondering hierop waren leningen die direct aan bedrijven worden verstrekt (niet via een obligatie, maar één op één). Deze direct leningen zijn vaak nauwelijks gevoelig voor markrentes, en zouden op jaarbasis altijd tussen de 2,5% en 5% op moeten leveren. Met 3,7% voldeden ze aan deze verwachtingen.

Totaal rendement

In het volgende overzicht zijn de beleggingscategorieën met de behaalde rendementen, de benchmark en het relatief rendement (verschil tussen behaald rendement en benchmarkrendement) weergegeven.

Categorie	Allocatie (€ x 1.000)	Rendement (%) na kosten	Benchmark (%)	Relatief (%)
Renteafdekking overlay	965.980	-36,9%	-34,1%	-2,7%
Liquiditeiten	42.870	-0,1%	0,0%	-0,1%
Matching portefeuille	1.008.850	-35,7%	-34,1%	-1,6%
Aandelen ontwikkelde landen	1.871.866	-17,1%	-14,2%	-2,9%
Aandelen opkomende landen	422.071	-20,0%	-14,9%	-5,2%
Onroerend goed	1.147.895	1,3%	4,4%	-3,1%
Vastrentende waarden High Yield	1.089.202	-6,3%	-6,3%	0,0%
Vastrentende waarden Inv. Grade	3.169.412	-15,5%	-15,8%	0,2%
Valuta-afdekking	14.325			
Liquiditeiten	43.411	-35,0%	-0,0%	-35,0%
Rendementsportefeuille	7.758.182	-14,6%	-13,1%	-1,5%
Onder vorderingen en schulden opgenomen	8.767.032	-17,7%	-16,3%	-1,4%
Beleggingen volgens balans	785			
	8.767.817			

Samenvattend zijn we van oordeel dat, gegeven de samenstelling van onze beleggingsportefeuille, de rendementen tot tevredenheid stemmen. Het rendement op de matchingsportefeuille, die in belangrijke mate rentegevoelig is, is 1,6% beter dan de benchmark. De rendementsportefeuille heeft een iets lager rendement opgeleverd dan de benchmark. Het bedrag in bovenstaande tabel vermeld onder allocatie wijkt iets af van de bedragen in de jaarrekening. Dat komt door een andere presentatie van beleggingsvorderingen en -schulden.

Resultaten Individueel Pensioensparen (IPS) en Beschikbare-Premieregeling (BPR)

De Pensioenwet stelt bij regelingen voor rekening en risico van de deelnemer (BPR en IPS) bepaalde eisen, dit wordt de "zorgplicht" genoemd. De kern is dat het pensioenfonds verantwoordelijk is voor de beleggingen en daarbij moet handelen volgens het zogeheten 'prudent person beginsel'. Dit houdt in dat er moet worden belegd in het belang van de deelnemer. Dit betekent dat naarmate de pensioendatum dichterbij komt, de beleggingsmix minder risicovol moet zijn. Dit wordt aangeduid met de term 'Life Cycle'.

De stijging van de rente en aandelenkoersen zorgden voor grote verschillen tussen de verschillende depots in de IPS en BPR.

Eind 2022 bedraagt het in de Life Cycle depots belegd vermogen €15,3 miljoen (2021: € 21,5 miljoen). In de Vrij beleggen depots bedraagt het belegd vermogen eind 2022 €1,9 miljoen (2021: € 2,2 miljoen).

In 2022 is voor het eerst vermogen belegd in een Life Cycle die zich richt op doorbeleggen na de pensioendatum. Omdat dit gedurende 2022 gebeurde zijn de cijfers die hier getoond worden niet van toepassing op het gehele jaar, maar alleen over de tweede helft.

Life Cycle	Rendement	Benchmark	Relatief	Vrij beleggen	Rendement	Benchmark	Relatief
Depot 1	-15,1%	-12,8%	-2,3%	Depot A	-13,7%	-11,5%	-2,2%
Depot 2	-15,0%	-14,0%	-1,0%	Depot B	-11,5%	-10,1%	-1,4%
Depot 3	-17,0%	-15,4%	-1,6%	Depot C	-14,5%	-14,7%	0,2%
Depot 4	-17,3%	-16,9%	-0,5%	Depot D	-26,3%	-25,9%	-0,4%
Depot 5	-19,8%	-18,3%	-1,5%	Depot E	-11,5%	-10,1%	-1,4%
Depot 6	-20,7%	-19,8%	-1,0%	Depot F	-0,1%	0,0%	-0,1%
Depot 7	-22,3%	-21,3%	-1,0%				
Depot 8	-23,8%	-22,8%	-0,9%				
Depot 9	-25,3%	-24,5%	-0,8%				
Depot 10	-26,7%	-25,9%	-0,7%				

Aandelen ontwikkelde markten

Oplopende inflatiecijfers en renteniveaus gaven druk op aandelenkoersen gedurende het jaar. Bedrijfswinsten bleven nog op peil doordat bedrijven over het algemeen opgelopen prijsniveaus konden doorberekenen in hun prijzen. Hierdoor konden winstmarges van bedrijven standhouden.

De wereldwijde aandelenindex daalde in 2022 in euro's gemeten met bijna 13%. De sterkere dollar heeft deze daling voor de euro belegger wel verzacht. Sectoraal waren de verschillen groot. Groeisectoren als Informatietechnologie en Communicatiediensten werden door de oplopende renteniveaus relatief hard geraakt. Aan de andere kant deed de sector Energie het goed aangezien deze kon profiteren van de oplopende olie- en gasprijzen en de onzekerheid die op energiemarkten ontstond na de inval van Rusland in Oekraïne.

Aandelen opkomende markten

Aandelen uit opkomende markten bleven in 2022 achter bij ontwikkelde markten en moesten een verlies incasseren van bijna 15%. Naast lagere vraag naar goederen in het algemeen en microchips in het bijzonder, wat met name haar impact heeft op bedrijven in Taiwan en Zuid-Korea, was het slechte beursjaar in belangrijke mate het gevolg van ontwikkelingen in China waar problemen in de vastgoedsector en het strenge zero-covid beleid aandelenkoersen onder druk zetten. Het strenge zero-covid beleid werd door de Chinese overheid aan het einde van het jaar onverwacht versoepeld, waardoor aandelenmarkten met stijgende beurskoersen anticipeerden op een heropening van de Chinese economie. Dit kon de opgelopen schade in aandelenkoersen, die gedurende het jaar was ontstaan, echter niet meer goedmaken.

Onroerend goed

Vastgoed was een categorie welke het in 2022 moeilijk had. Ondanks de koppeling die huren met inflatie kennen, kregen de opgelopen renteniveaus de overhand op de waardeontwikkelingen binnen vastgoed. Bij beursgenoteerd vastgoed was dit direct zichtbaar. Wereldwijd liet de vastgoedindex een waardedaling van ruim 20% zien, in Europa was dit, onder invloed van een dreigende recessie, nog groter met 37%.

Voor niet-beursgenoteerd vastgoed zal dit effect vertraagd doorwerken en verwachten wij komende kwartalen nog verdere druk op waarderingen. In de tweede jaarhelft viel bij niet-beursgenoteerd vastgoed indices al een voorzichtige daling waar te nemen met name voor de sector kantoren. Bij kantoren is er nog altijd onduidelijkheid rondom de lange termijn gevolgen van meer thuiswerken, echter is de verwachting dat de vraag naar A-locaties groot zal blijven en dat de benodigde ruimte per werknemer op kantoor zal toenemen.

Vastrentende waarden (investment grade en high yield)

Centrale banken hebben gedurende het jaar het monetaire beleid telkens verscherpt. Tegenvallende, hogere, inflatiecijfers dwongen de centrale banken harder in te grijpen. De Fed bouwde haar opkoopprogramma af en verhoogde in zeven stappen de rente met 425 basispunten. De ECB was wat terughoudender, maar bouwde haar PEPP-opkoopprogramma af en verhoogde de rente met 250 basispunten.

Renteniveaus kenden een volatiel verloop dit jaar doordat financiële markten zich dienden aan te passen aan hoger dan verwachte inflatieniveaus en de reacties van centrale banken hierop. Per saldo stegen kapitaalmarktrentes fors wereldwijd. Dit leidde tot een ware 'bear market' op obligatiemarkten met ongekende verliezen.

De Duitse 10-jaars rente steeg in 2022 van -0,2% naar +2,6%. De Europese AAA-staatsleningenindex liet hierdoor een negatief rendement van -18,5% zien. Ook kredietopslagen liepen gedurende het jaar op door verslechterende economische vooruitzichten. Europese investment grade bedrijfsobligaties boekten een negatief rendement van

-14,2%. Hypotheken en de meer conjunctuurgevoelige high yield bedrijfsobligaties lieten eveneens een negatief rendement zien. Direct lending was een categorie die de schade enigszins beperkt wist te houden, vanwege de lagere rentegevoeligheid, en liet over het jaar een beperkt verlies zien.

Vooruitblik financiële markten 2023

Waar in Europa in de herfst van 2022 nog een zware recessie werd verwacht, zijn de vooruitzichten met name verbeterd vanwege de sterke verbetering op de energiemarkt (met name gas). Een zware recessie is minder waarschijnlijk geworden, maar een periode van lage tot licht negatieve groei ligt wel in het verschiet. De koopkracht van consumenten is in 2022 sterk uitgehold doordat loongroei behoorlijk achterbleef bij de inflatie. Maar de uitgaven hebben daar nog niet op gereageerd. Heropening na de coronapandemie, met het herstel in de uitgaven naar diensten, was daarin een belangrijke drijfveer. Voor het komende jaar verwachten wij echter dat de lagere koopkracht druk op consumentenuitgaven zal geven. De renteverhogingen en krappere financiële condities zullen, met een vertraagde werking, druk op de economische groei blijven uitoefenen in het eerste deel van dit jaar. Het krappere beleid van de ECB doet zich al voelen in rentegevoelige sectoren, zoals de huizenmarkt. Huizenprijzen dalen over een breed front. Dalende inflatie en een nog krappe arbeidsmarkt, die bedrijven ervan weerhoudt ontslagrondes aan te kondigen, zullen de schade aan de economie beperken. Ook fiscale compensatieprogramma's van overheden, met als doel om de impact van hogere energiekosten voor consumenten te beperken, zal wat lucht geven.

In de VS is het momentum van de groei in het laatste kwartaal van 2022 afgenomen. Consumenten zijn voorzichtiger geworden nu vooral bij lagere inkomens de extra besparingen van tijdens de coronapandemie opgesoupeerd zijn. De agressieve renteverhogingen van de Fed hebben een duidelijk negatief effect op de huizenmarkt en rentegevoelige consumptieve bestedingen. De arbeidsmarkt vertoont voorzichtige tekenen van afkoeling, waarbij loongroei begint af te vlakken. Een recessie in de VS lijkt in de loop van 2023 onvermijdelijk.

De inflatie zal in de loop van 2023 verder gaan dalen. Eerst vooral aan de energie- en goederenkant, later ook in de dienstensector. Na nog enkele renteverhogingen kunnen centrale banken vanaf het voorjaar een pauze inlassen. De Fed is daar overigens dichterbij dan de ECB. Markten speculeren al op renteverlagingen in de VS, maar daar is de Fed voorlopig nog niet aan toe. De banengroei is voor nu nog te sterk voor de Fed om renteverlagingen te kunnen overwegen.

3.3. Maatschappelijk verantwoord beleggen

In deze paragraaf worden de resultaten van onze aanpak op gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen toegelicht. Het beleid zelf is toegelicht in paragraaf 2.5. Later dit jaar wordt het volledige jaarverslag voor maatschappelijk verantwoord beleggen separaat gepubliceerd op de website van het pensioenfonds.

Op grond van EU verordening 2022/1288 zijn financiële instellingen – waar pensioenfondsen toe behoren – met ingang van 2022 verplicht Annex 4 Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) als bijlage bij het jaarverslag te voegen. De inhoud en vorm van deze bijlage zijn wettelijk voorgeschreven. Deze Annex 4 SFDR is als bijlage 4 opgenomen.

Het pensioenfonds heeft een beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen dat gericht is op het voorkomen van negatieve impact en het bereiken van positieve impact op twee hoofdgebieden die samenhangen met de Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties op het gebied van:

- Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)
- Klimaatactie (SDG 13)

Specifiek op het gebied van klimaat is het fonds in 2021 bezig geweest het beleid te concretiseren. Hierbij is er voor beleggers houvast in de vorm van zogenaamde "klimaatbenchmark". De belangrijkste is de zogeheten Paris Aligned Benchmark. Bij deze benchmark wordt uitgegaan van de reducties die nodig zijn om de doelstellingen van het Akkoord van Parijs van een maximale opwarming van 2 graden Celsius. Volgens deze benchmark wordt de CO₂-uitstoot in 2020 met 50% gereduceerd, en vervolgens jaarlijks met 7% omlaag gebracht ten opzichte van het jaar ervoor. Voor 2022 betekent dit dat de norm is om nog maar 40% (= 0,93³ * 50%) uit te stoten van wat in 2020 'de norm was'. Voor de liquide beleggingen voldoen we momenteel aan dit doel, met een reductie van ongeveer 64%.

Ons doel is om eind 2023 om voor de gehele portefeuille gemiddeld genomen te voldoen aan de Paris Aligned Benchmark. Kanttekening hierbij is dat de beschikbaarheid van meetgegevens naar verwachting de komende jaren nog een uitdaging zal vormen. Voor sommige beleggingen, zoals vastgoed, zien we de kwaliteit van de beschikbare meetgegevens toenemen. Van andere categorieën, zoals directe bedrijfsleningen maar bijvoorbeeld ook hypotheek, is de kans groot dat dit langer zal duren.

Portefeuille ontwikkelingen en metingen

In 2022 zijn we verdergegaan met het verduurzamen van de portefeuille. De belangrijkste wijzigingen die zijn doorgevoerd zijn:

- Opname van twee actieve aandelenfondsen die zich expliciet richten op de thema's die wij belangrijk vinden (tegenaan van klimaatverandering en goede gezondheid en welzijn);
- Binnen high yield bedrijfsobligaties hebben we een fonds opgenomen dat we in 2021 geselecteerd hadden, en dat zich richt op bedrijven die minder CO₂ uitstoten;
- Voor aandelen van bedrijven in opkomende landen hebben we naast het fonds dat we al hadden een passief fonds opgenomen. Dit fonds richt zich, net als een aantal passieve aandelenfondsen die we al hadden, op bedrijven die veel minder CO₂ uitstoten, en die bij voorkeur een positieve bijdrage aan de thema's die wij belangrijk vinden.

Daarnaast hebben we voorbereidingen getroffen voor twee aankomende transitie:

- Binnen relatief veilige ('investment grade') bedrijfsobligaties hebben we twee nieuwe fondsen geselecteerd. Deze zullen allebei in 2023 aan de portefeuille worden toegevoegd, als vervanging van twee van de drie fondsen die we nu in deze categorie hebben;
- Voor staatsobligaties van opkomende landen hebben we besloten wie de nieuwe fondsen zal beheren die opgenomen gaan worden, om invulling te geven aan het nieuwe landenbeleid dat we hebben in deze categorie.

Het pensioenfonds gebruikt de volgende middelen om maatschappelijk verantwoord te beleggen:

- Uitsluitingen
- Dialoog
- Betrokken aandeelhouderschap.

Uitsluitingen

Het pensioenfonds hanteert een eigen uitsluitingenlijst. Deze is gebaseerd op ethische overwegingen over de activiteiten van bedrijven. Concreet willen wij niet beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij:

- Productie van controversiële wapens (zoals cluster munitie)
- Mijnbouw
- Teerzanden
- Tabak
- Schending van VN Global Compact

VN Global Compact en dialoog

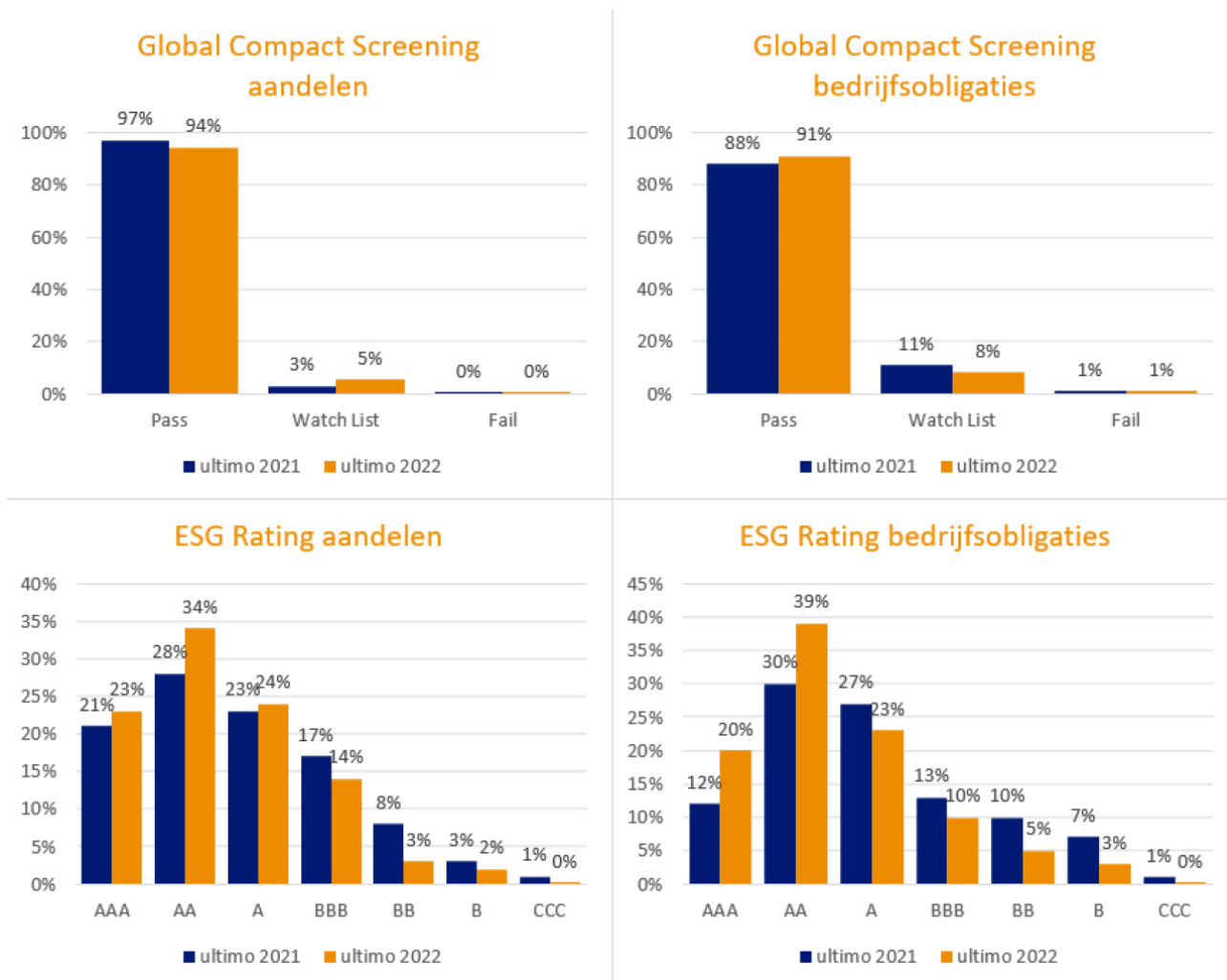
Op dit moment is het pensioenfonds voor 0,2% belegd in bedrijven die zich niet houden aan de principes uit de VN Global Compact (eind 2021 0,2%). Met bedrijven die hier onder vallen (een klein deel zijn staatsobligaties) wordt een dialoog gevoerd over het aanpakken van de problemen die leiden tot deze Global Compact 'Fail' score.

ESG-score

Alle bedrijven waar we wél in beleggen hebben een ESG-score. Hiermee worden bedrijven onafhankelijke beoordeeld op hun prestaties op het gebied van verantwoord ondernemen, ten opzichte van andere bedrijven in dezelfde sector. Het is ons uitgangspunt om bedrijven die de laagste rating hebben (CCC) uit te sluiten en bedrijven met een 'B' rating niet actief toe te voegen aan de portefeuille. Op dit moment is 0,1% van het vermogen belegd in bedrijven met een 'CCC' rating (eind 2021 0,4%).

Olie en gasbedrijven sluiten we niet volledig uit, omdat deze bedrijven de komende jaren nog een essentieel onderdeel van onze samenleving en economie vormen. Wel beleggen we er fors minder in, omdat deze bedrijven het risico lopen dat onderdelen van hun bezittingen sterk in waarde dalen door de energietransitie. Dit zijn

bijvoorbeeld gasvelden die nu geld waard zijn, maar in de toekomst niet voldoende zullen opbrengen om de kosten van het delven van het gas goed te maken.

GRESB-score vastgoed

De Global Real Estate Sustainability Benchmark-score (hierna: GRESB-score) in de tabel hieronder toont de scores van 2021 en 2022. Zowel bij de fondsbelegging in Europa als bij de mandaten in Noord-Amerika en Azië-Pacific daalde de score licht. Volgens de beheerder van het vastgoedmandaat, Aegon Asset Management, kwam dit onder meer door een forse stijging van het aantal deelnemende beleggingsfondsen. Dit groeide met 16%, wat betekent dat de scores betrouwbaarder werden, maar in dit geval dus ook netto iets lager.

Niet-genoteerd onroerend goed	GRESB-sterren	GRESB-score	Dekking
Europa	★★★★★	88 pt (2021: 90 pt)	98%
Azië-Pacific en Noord-Amerika	nvt	81 pt (2021: 83 pt)	100%

Betrokken aandeelhouderschap

Stemmen

Het pensioenfonds stemt op aandeelhoudervergaderingen wereldwijd. Voor stemactiviteiten wordt gebruik gemaakt van gespecialiseerde stemadviesbureaus en er wordt in beginsel gestemd conform de 'ISS International Sustainability Proxy Voting Guidelines'. In bijzondere gevallen, zoals Eumedion alerts, afwijkingen van de Nederlandse Governance Code of sector-brede aandeelhoudersresoluties, kan afgeweken worden van het ISS stemadvies.

Op de aandeelhoudersvergaderingen is in totaal 26.403 keer gestemd. In 2.408 gevallen is er tegen het management gestemd of heeft het fonds zich onthouden van stemmen. Dat is 9,1%.

3.4. Pensioenregeling in het verslagjaar 2022

De pensioenregeling is gebaseerd op de pensioenafspraken tussen de sociale partners (PostNL en de vakbonden). Het pensioenfondsbestuur is geen partij bij dit overleg. De pensioenregeling is gebaseerd op deze afspraken. Wijzigingen van de afspraken tussen de Sociale partners, dan wijzigt ook de pensioenregeling.

Per 31 december 2022 is de pensioenregeling inhoudelijk gewijzigd voor zowel de deelnemers in de cao-regeling als in de pao-regeling. Door de pensioenregeling aan te passen, heeft het pensioenfonds alle pensioenen per 1 januari 2023 met 10,0% kunnen verhogen. Voor 31 december 2022 mocht het pensioenfonds de pensioenen namelijk niet meer dan 4% verhogen. Die beperking geldt nu niet meer.

De regeling is per 31 december 2022 een collective defined contribution (CDC) regeling. Daardoor is PostNL voortaan alleen nog verplicht om de reguliere pensioenpremie te betalen. Als het dan financieel minder goed gaat met het pensioenfonds, hoeft PostNL geen extra betalingen meer te doen. Maar gaat het goed met het pensioenfonds, dan krijgt PostNL ook geen geld terug. Dit kon beide wel gebeuren in de pensioenregeling zoals die vóór 31 december 2022 van toepassing was.

Opbouwpercentage en pensioengevend salaris

Onze pensioenregeling is voor de deelnemers in het kort als volgt:

- De basispensioenregeling is vanaf 31 december 2022 een CDC regeling en voorziet in een ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Ook de pensioenregeling zoals gold gedurende 2022 voorziet in ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen;
- De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar (vanaf 2018);
- Het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen is maximaal 1,875% (vanaf 2015) per jaar;
- Over een deel van het pensioengevend salaris wordt geen pensioen opgebouwd (de franchise);
- Het pensioengevend salaris is wettelijk gemaximeerd;
- Het partnerpensioen is op opbouwbasis en bedraagt 63% van het ouderdomspensioen;
- Het wezenpensioen is 20% van het partnerpensioen;
- Bij arbeidsongeschiktheid is er sprake van premievrije voortzetting gebaseerd op de mate van arbeidsongeschiktheid;
- Deelnemers met een inkomen groter dan het maximum dagloon WIA ontvangen een arbeidsongeschiktheidspensioen wanneer zij arbeidsongeschikt worden;
- Verhoging van de pensioenen (toeslag) is gebaseerd op de stijging van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid). Tot 31 december 2022 is deze verhoging maximaal 4%. Vanaf 31 december 2022 is er niet langer sprake van een maximum;
- Op vrijwillige basis kunnen deelnemers sparen in de regeling Individueel Pensioensparen (IPS).

De franchise bedroeg in 2022 € 15.859,53 (2021: € 15.583,86) bij een voltijd dienstverband. Over dit deel wordt geen pensioen opgebouwd. Daarnaast was het pensioengevend salaris (wettelijk) gemaximeerd op € 128.810 (2021: € 112.189) bij een voltijd dienstverband. Boven dit bedrag wordt dus ook geen pensioen opgebouwd.

Deelnemers die een persoonlijke arbeidsovereenkomst hebben die is gestart in de periode 1 januari 2007 tot en met 31 december 2014 konden ook deelnemen aan de beschikbare premieregeling (BPR). Per 1 januari 2015 is nieuwe inleg in deze regeling niet meer mogelijk. Het bestaande saldo rendeert tot het moment van uitdiensttreding, pensionering of overlijden. Vanaf 1 september 2016 kunnen deelnemers met hun BPR-kapitaal doorbeleggen na pensionering. Dit moet dan wel overgedragen worden aan een andere pensioenuitvoerder (het 'shoprecht').

Toeslagen

Het pensioenfonds probeert jaarlijks de pensioenrechten en -aanspraken te verhogen. Het streven is om de aanpassing te doen met 70% van de stijging van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid). Deze toeslagverlening is voorwaardelijk. Met ingang van 31 december 2022 is er niet langer sprake van een maximum van 4%. Of een toeslag wordt toegekend, is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad van het fonds.

Het bestuur besluit jaarlijks tot het verlenen van een toeslag op basis van de geldende uitgangspunten. Bij dit besluit worden de belangen van alle deelnemersgroepen zorgvuldig afgewogen. Toeslag kan worden verleend als onze middelen dit voor zowel de korte als lange termijn toestaan. Er wordt hiervoor geen aparte premie ontvangen en er is geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Ook is er geen recht op toeslagen en is het onzeker of dit, en voor hoeveel, verleend kan worden in de toekomst. Een eventuele achterstand kan worden ingehaald.

Op 23 december 2022 heeft het pensioenfonds, na overleg met de sociale partners, besloten dat per 1 januari 2023 de pensioenen met 10,0% worden verhoogd.

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de toegekende toeslagverlening, de volledige toeslagverlening, waarin ook het verschil en de totale achterstand per 1 januari wordt weergegeven.

3.5. Communicatie

In het communicatie jaarplan is het meerjaren communicatiebeleid vertaald naar concrete uitvoering. Hierin zijn de acties beschreven die we uitvoeren om de doelstellingen te halen.

Voor de realisatie van de diverse KPI's hebben we in 2022 een aantal campagnes uitgevoerd. In juni zijn we gestart met de campagne 'Nieuw in dienst'. Nieuwe medewerkers op het hoofdkantoor van PostNL hebben in het welkomstpakket een kaart gekregen met uitleg over het pensioenfonds. In november hebben we een succesvolle campagne gehad om meer e-mailadressen van onze deelnemers te verzamelen. Het aantal e-mailadressen is hierdoor flink toegenomen en kunnen we onze deelnemers nog meer bereiken.

In april 2022 hebben we een onlineonderzoek uitgevoerd naar onze dienstverlening en communicatie. Via een online vragenlijst hebben medewerkers, oud-medewerkers en gepensioneerde deelnemers anoniem meegedaan.

In samenwerking met VLK is de communicatie over MVB actief opgepakt. Regelmatig was er via diverse middelen aandacht voor MVB en de MVB-doelen waar wij voor gekozen hebben. Dit hebben we gedaan door MVB onder aandacht te brengen aan de hand van polls en het uitbrengen van een MVB-jaarverslag.

De diverse campagnes en digitale berichten leveren veel websitebezoek op. Achter de schermen zijn we begin 2022 gestart met het bouwen van onze nieuwe website en Mijn Omgeving om onze deelnemers nog beter van dienst te kunnen zijn via de digitale weg. Afronding hiervan was in februari 2023.

In 2022 zijn twee deelnemerspanels georganiseerd. Bij beide panels was een bestuurslid aanwezig. Er werd onder meer gesproken over het nieuwe pensioenstelsel en MVB. In de panels nemen zowel actieven als pensioengerechtigden deel.

Eind 2022 is tijdens het overleg tussen pensioenfonds en sociale partners aandacht geschonken aan de financiële situatie van het pensioenfonds, het opbouwpercentage en de verhoging van de pensioenen per 1 januari 2023. Hierover hebben we onze deelnemers geïnformeerd, maar ook over de gewijzigde regeling per 31 december 2022 is communicatie verstuurd.

3.6. Governance

Personele wisselingen

Bestuur

De termijn van de heer Van de Kieft liep op 1 januari 2022 af. De heer Van de Kieft heeft zich beschikbaar gesteld voor een nieuwe termijn van twee jaar, in plaats van de gebruikelijke vier jaar. Het voorgenomen besluit van het bestuur om de heer Van de Kieft te herbenoemen, is voorgelegd aan zowel de voordragende partij en de Raad van Toezicht. Beide partijen waren akkoord met de herbenoeming en daarmee is de heer Van de Kieft herbenoemd.

Daarnaast liep de termijn van de heer Dorrestijn af per 16 januari 2022. Ook deze herbenoeming is voorgelegd aan de voordragende partij en de Raad van Toezicht en na instemming van beide partijen is de heer Dorrestijn voor een laatste termijn door het bestuur herbenoemd.

Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2022 niet gewijzigd.

Verantwoordingsorgaan

De zittingstermijnen van mevrouw Eleveld en de heer Heiligers liepen op 1 juli 2022 af. Voor de heer Heiligers was de maximale zittingsduur bereikt en was dus niet herkiesbaar. Mevrouw Eleveld heeft zich niet herkiesbaar gesteld. De zetel namens de pensioengerechtigden is na gehouden verkiezingen, ingevuld door de heer Langeveld. De zetel namens actieve deelnemers is ingevuld door mevrouw Van de Wardt – Olde Riekerink.

Bestuursbureau en huisvesting

In 2022 heeft het Bestuursbureau verder vorm gekregen. Eind 2022 waren er zes medewerkers in dienst. Naast Emmie Lewin (directeur Bestuursbureau) en Peter Bonewit (manager bedrijfsvoering) zijn Bert de Fockert (risicomanager), Daan den Ouden (fondssecretaris), Wouter Gockel (fondssecretaris) en Myra de Groot (officemanager) aangetrokken. Marleen Prins (fondssecretaris) was in 2022 via TKP werkzaam bij het bestuursbureau, maar is per 1 januari 2023 in dienst getreden. Peter Bonewit is per 1 januari 2023 uit dienst getreden; zijn opvolger André Floor is op 1 april 2023 begonnen.

De belangrijkste rol voor de medewerkers is het ondersteunen van het bestuur en commissies, deelnemen aan projecten en gesprekspartner zijn van de uitbestedingspartijen voor de operationele activiteiten. Belangrijke aandachtspunten voor het bestuursbureau zijn de leiding van het project Pensioenhervorming en de monitoring van de verschillende uitbestedingspartijen.

Ontwikkelingen organisatie

Veel aandacht hebben wij besteed aan het project Pensioenhervorming in het kader van de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel. Wij hebben de overleggen tussen sociale partners gefaciliteerd en ondersteund met diverse adviezen en berekeningen. Daarnaast hebben wij als bestuur veel tijd geïnvesteerd in het doorgronden van de effecten van de pensioenhervorming door middel van studiedagen.

Gedurende het jaar houden we gezamenlijke bijeenkomsten, soms met Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht, die specifiek gericht zijn op de kennis, kunde en deskundigheid van bestuursleden. Voor 2022 hebben we een aantal van deze bijeenkomsten gepland om ervoor te zorgen dat we deskundigheid van de individuele bestuursleden als ook het gehele bestuur op peil houden.

Sleutelfuncties

In 2022 zijn de sleutelfunctiehouders op het gebied van risicobeheer, actuariaat en audit verder aan de slag gegaan met de invulling van hun taak. In hoofdstuk vier is de rol en positie van de sleutelfunctiehouder in het integraal risicomanagement systeem van ons pensioenfonds verder toegelicht.

De interne **sleutelfunctiehouder risicobeheer** heeft zich gericht op de reguliere risico-onderdelen van het bestuur, zoals de Risk Self Assessment (RSA), Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en de risicobereidheid. Daarnaast heeft deze sleutelfunctiehouder zich in 2022 met name gericht in het verder ontwikkelen van de risicocultuur binnen het pensioenfonds en op risico-opinies voor belangrijke onderwerpen die door het bestuur worden besproken. De sleutelfunctiehouder risicobeheer faciliteert daarmee een goed risicobeheerproces voor het bestuur en de bespreking van de mogelijke risico's die het fonds loopt.

De **sleutelfunctiehouder actuariaat** beoordeelt op kwartaalbasis de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de Technische Voorziening en het verloop van de Technische Voorziening en de bijbehorende (beleids-)dekkingsgraad. Elk kwartaal ontvangen wij van deze sleutelfunctiehouder een rapportage hierover. Aan het einde van het jaar heeft de sleutelfunctiehouder een oordeel gegeven over de aanpassing van de pensioenregeling en de keuze voor het alternatieve ingroeipad voor de bepaling van het opbouwpercentage voor 2023.

De **sleutelfunctiehouder interne audit** evalueert periodiek de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds, inclusief uitbestede werkzaamheden. Het bestuur hecht grote waarde

aan de bevindingen en rapportages van deze sleutelfunctiehouder en overlegt met de sleutelfunctiehouder tevens over onderwerpen die volgens het bestuur specifieke aandacht behoeven, alsmede over de bijbehorende vervolgacties.

De sleutelfunctiehouder interne audit heeft in 2022 een audit uitgevoerd naar de mate van beheersing van de uitbestede vermogensbeheer activiteiten bij Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. Daarnaast is een audit uitgevoerd naar de toereikendheid van de informatieverstrekking door TKP aan het pensioenfonds over de uitbestede pensioenactiviteiten. Ten slotte is een follow-up audit uitgevoerd naar de mate van opvolging van de aanbevelingen van een eerdere audit naar de risicobeheersings- en uitbestedingsprocessen. De bevindingen van deze werkzaamheden zijn met het bestuur gedeeld.

Tevens heeft de sleutelfunctiehouder interne audit zitting in het TKP multi-cliënt auditteam. Dit is een team, waarin een aantal sleutelfunctiehouders van klanten van TKP deelnemen. In overleg met TKP worden audits uitgevoerd bij TKP over generieke processen die TKP voor alle klanten laat uitvoeren. Dit is een effectieve en financieel aantrekkelijke manier om deze processen te (laten) auditen. Het bestuur hecht grote waarde aan de bevindingen en rapportages van deze sleutelhouder en overlegt met hem tevens over onderwerpen die volgens het bestuur specifieke aandacht behoeven, alsmede over de bijbehorende vervolgacties. Voor 2022 zijn in dit kader heeft het multi-cliënt auditteam audits uit laten voeren bij TKP met betrekking tot (1) end user computing en handmatige verwerkingen en (2) de totstandkoming van niet-financiële verantwoordingsinformatie.

Sociale partners

In 2022 hebben wij meerdere keren overleg gevoerd met de sociale partners. Deze overleggen stonden vooral in het teken van de pensioenhervorming. Sociale partners zijn onder andere verantwoordelijk voor het kiezen van één van de nieuwe pensioencontracten. Wij ondersteunen sociale partners inhoudelijk via de overleggen en met berekeningen. In 2023 zal dit zich verder voortzetten om zo te komen tot een verdere invulling.

Geschiktheid/ opleiding

In 2020 heeft het bestuur haar functioneren geëvalueerd en zijn gezamenlijk working principles opgesteld. Dit zijn uitgangspunten die het bestuur belangrijk vindt voor haar functioneren en deze worden in vergaderingen gehanteerd. Elke vergadering evalueert het bestuur haar functioneren ook aan de hand van deze working principles. Ook in 2022 heeft het bestuur een zelfevaluatie gedaan. Dit jaar heeft het bestuur gekozen voor een interne zelfevaluatie. Naar aanleiding van de zelfevaluatie is er een werkgroep ingesteld, die verder onderzoek doet naar efficiënter vergaderen.

Periodiek wordt een meerjarenplan opgesteld voor de geschiktheidsbevordering van de verschillende fondsorganen (bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht), zowel op gezamenlijke als op individuele basis. In 2022 is invulling gegeven aan het opleidingsplan zoals deze was vastgesteld voor de periode 2020 tot en met 2022.

Klachten en geschillen

Als een deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens is met een besluit van ons over de uitleg en toepassing van de reglementen en statuten of over een besluit tot vaststelling van de pensioenaanspraken en ingegane pensioenen kunnen zij een klacht bij ons indienen. Indien een klager zich niet kan vinden in de afhandeling van de klacht, kan een klager zich tot de Geschillencommissie wenden. Een deelnemer kan zich daarna eventueel ook wenden tot de Ombudsman Pensioenen en de burgerlijke rechter met een klacht of een uitspraak van de Geschillencommissie waar de klager het niet mee eens is.

In 2022 zijn 19 klachten ontvangen. Daarvan zijn er in 2022 drie geschillen voorgelegd aan de Geschillencommissie waarover uitspraak is gedaan door de Geschillencommissie. Het pensioenfonds is twee keer in het gelijk gesteld. De overige klachten hadden een gemengd karakter, variërend van beleggingsbeleid of indexatiebeleid tot indicatieve berekeningen. In ruim de helft van deze gevallen is de klager in het gelijk gesteld.

Klachten en geschillen

	aantallen	
Klachten		
Aantal in behandeling per 1 januari 2022		1
Bij: in 2022 ingediende klachten:		
- waarvan behandeld als klacht/geschil	16	
- waarvan behandeld door de Geschillencommissie	3	
- waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen	0	
		19
		20
Af: in 2022 afgewikkelde klachten		-19
Aantal in behandeling per 31 december 2022		1

Gedraglijn verwerking persoonsgegevens

Op 1 januari 2020 is de Gedraglijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen van de Pensioenfederatie (gedraglijn, AVG) in werking getreden. Onderdeel van deze gedraglijn is onder andere dat de aangesloten pensioenfondsen jaarlijks verklaren dat zij zich aan de gedraglijn hebben gehouden; de zogenaamde Assurance verklaring. In 2020 onderzocht de Privacy Officer de opzet, bestaan en werking van de procedures om daadwerkelijk vast te stellen of de gedraglijn wordt gevolgd en aan de AVG wordt voldaan. De conclusie van de Privacy Officer was dat de uitkomsten van deze audit voldoende Assurance gaven om vast te stellen dat Pensioenfonds PostNL de gedraglijn in 2020 voldoende had nageleefd. In 2022 hebben wij op dezelfde wijze de procedures omtrent privacy gevolgd. Over 2022 is dit niet door een externe partij onderzocht, aangezien prioriteit is gegeven aan het uitvoeren van een IT-self assessment (met privacy als onderdeel). Dit geldt echter wel voor TKP Pensioen die voor ons de pensioenadministratie uitvoert met de meest privacygevoelige werkzaamheden.

Code pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) bevat acht thema's met per thema een aantal normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' en is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. De Code staat niet op zichzelf, maar is een aanvulling op verschillende wetten en regels voor pensioenfondsen. De normen in de Code zijn leidend, maar laten ruimte voor eigen keuzes die het bestuur maakt.

De naleving van de Code vindt plaats volgens het 'pas-toe of leg uit beginsel'. Dit betekent dat het pensioenfonds de normen van de Code toepast of in het jaarverslag aangeeft waarom een norm niet (volledig) wordt toegepast.

De acht thema's zijn:

- Vertrouwen waarmaken;
- Verantwoordelijkheid nemen;
- Integer handelen;
- Kwaliteit nastreven;
- Zorgvuldig benoemen;
- Gepast belonen;
- Toezicht houden en inspraak waarborgen;
- Transparantie bevorderen.

Per thema volgt een korte toelichting (inclusief de mate waarin per thema aan de normen is voldaan. Ten aanzien van het thema 'zorgvuldig benoemen' geldt dat niet aan alle normen is voldaan. Een uitgebreidere toelichting is daarom aan dat thema toegevoegd.

Vertrouwen waarmaken

De kern van dit thema is dat zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen het in hen gestelde vertrouwen ook waarmaken. Dit moet vooral blijken uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Wij voldoen aan alle negen normen binnen dit thema. Een belangrijke norm binnen dit thema is norm twee die gaat over de verantwoordelijkheid van het bestuur over de uitvoering van de pensioenregeling. Aangezien wij bijna alle werkzaamheden hebben uitbesteed, is dit een norm waar wij veel aandacht aan besteden en een norm die continu onder de aandacht is en zal blijven.

Verantwoordelijkheid nemen

Deze normen hebben betrekking op het feit dat het pensioenfonds zijn verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Wij voldoen aan alle vijf normen binnen dit thema. Alle normen binnen dit thema zijn gericht op de partijen die de werkzaamheden voor ons uitvoeren. Belangrijke aandachtspunten dit jaar waren voor ons de overeenkomsten, rapportages en evaluatie van uitbestedingspartijen. Dit werd mede veroorzaakt door de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Integer handelen

De Code bepaalt dat een cultuur van integriteit en compliance door ons wordt bevorderd. Wij voldoen aan alle acht normen binnen dit thema. Het integriteitsbeleid is in juli 2022 geëvalueerd. Begin 2023 hebben we het herziene integriteitsbeleid en de gedragscode geactualiseerd.

Kwaliteit nastreven

Volgens de Code stelt het pensioenfonds hoge kwaliteitseisen, voert daar een beleid op en is het pensioenfonds een lerende organisatie. Wij voldoen aan de acht normen binnen dit thema. Wij streven naar kwaliteit in de dienstverlening aan onze deelnemers. In 2022 hebben we een datakwaliteitsbeleid vastgesteld, waarbij wij de dialoog zijn aangegaan met onze uitbestedingspartijen. Wij letten scherp op de incidenten bij uitbestedingspartijen en de opvolging daarvan.

Zorgvuldig benoemen

Het fonds handelt zorgvuldig bij (her)benoeming en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds. Normen 31 tot en met 40 van de Code hebben betrekking op dit thema.

31. De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.

32. Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.

33. In zowel het bestuur als in het VO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

34. De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer.

35. Het bestuur en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.

36. Het bestuur, het VO en de raad van toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.

37. Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.

38. Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het VO bevordert dat in de procedure de competentievisie wordt meegenomen, inclusief de diversiteitsdoelstellingen.

39. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

40. Het bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.

Wij voldoen aan één van de tien normen niet. Daarnaast wijken we bewust af van één norm. In norm 33 is opgenomen dat, zowel in het bestuur en verantwoordingsorgaan ten minste één man en één vrouw zitting hebben en er mensen zitting hebben van boven als van onder de 40 jaar. In zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan hebben minimaal één man en één vrouw zitting, echter er zijn in het bestuur en in verantwoordingsorgaan geen personen van onder de 40 jaar. Bij de invulling van vacatures wordt overigens wel expliciet aandacht besteed aan diversiteit.

In norm 34 is opgenomen dat de zittingsduur van bestuur en verantwoordingsorgaan is gemaximeerd tot twee herbenoemingen. Wij hebben in de statuten opgenomen dat in bijzondere omstandigheden bestuursleden nog een periode herbenoembaar zijn.

Gepast belonen

Er wordt van uitgegaan dat een pensioenfonds een verantwoord en beheerst beloningsbeleid voert, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie. Wij voldoen aan alle vijf normen. In 2022 is het beloningsbeleid geactualiseerd en aangepast.

Toezicht houden en inspraak waarborgen

Dit thema ziet toe dat wij het intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering waarborgen. Wij voldoen aan alle twaalf normen binnen dit thema. De Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan worden

actief betrokken bij instemmings- en goedkeuringsplichtige onderwerpen. Ook worden de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan regelmatig bijgepraat over lopende, relevante onderwerpen.

Transparantie bevorderen

Uit de normen van dit thema vloeit voort dat dat wij openheid nastreven, communiceren over de missie en strategie en risico's en dat we verantwoording afleggen over het gevoerde beleid.

Wij voldoen aan de acht normen uit dit thema. Ook in 2022 hebben we nadrukkelijk aandacht gehad voor de norm dat het bestuur zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vastlegt en stelt dit beschikbaar voor belanghebbenden. Op de website is een specifieke pagina opgenomen waar we een uitvoerige toelichting geven op de wijze waarop wij met verantwoordbeleggen om willen gaan en is er een separaat jaarverslag over verantwoordbeleggen.

3.7. Uitbesteding

In hoofdstuk 2 is al aangegeven dat wij de meeste operationele activiteiten hebben uitbesteed.

Beoordeling en evaluatie uitbestedingspartijen

Wij beoordelen het gehele jaar door de prestaties van de uitbestedingspartijen. Dit vindt plaats aan de hand van reguliere rapportages die zijn gebaseerd op de afgesloten dienstverleningsovereenkomsten en zogenaamde servicelevel agreements (SLA's). SLA's zijn documenten waarin nadere afspraken over specifieke onderdelen van de dienstverlening tussen het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen zijn vastgelegd. Daarnaast zijn er incidentele rapportages en vinden er regelmatig overleggen plaats over diverse onderwerpen. Afhankelijk van het onderwerp en het doel is de Financiële Commissie of de vakinhoudelijke commissie of het Dagelijks Bestuur, betrokken bij de overleggen. Tevens heeft de Risicobeheercommissie vanuit haar taak en verantwoordelijkheden een direct overleg met het 2e-lijns risicomangement van de belangrijkste uitbestedingspartijen.

Elk jaar evalueren wij één of twee uitbestedingspartij uitgebreider, waarbij we de dienstverlening in de gehele breedte beoordelen. In 2022 hebben we zowel TKP en BNP uitgebreid geëvalueerd. Aan de hand van vastgestelde criteria heeft het bestuur de dienstverlening beoordeeld. Ook is aan de uitbestedingspartijen zelf gevraagd om de dienstverlening en samenwerking te beoordelen. De dienstverlening van TKP en BNP hebben wij als goed beoordeeld, waarbij een aantal aandachtspunten zijn geformuleerd die worden meegenomen naar 2023.

Verder evalueren we jaarlijks na afloop van het jaarwerkproces de accountant en de certificerend actuaris. De uitkomsten van beide evaluaties in 2022 waren positief.

IT

De afgelopen jaren is IT steeds meer een actueel onderwerp geworden dat aandacht behoeft vanuit het bestuur. De ontwikkelingen op dit gebied gaan snel en onze uitbestedingspartijen zijn diverse veranderingen aan het doorvoeren in de inrichting van de werkprocessen.

Het bestuur richt zich hierbij op drie onderdelen:

- het borgen van de IT-functie waaronder een effectieve werking van relevante controls en adequate risico analyse,
- het onderhouden en waar nodig verhogen van het kennisniveau binnen het bestuur,
- de ontwikkelingen bij TKP Pensioen met name in het licht van de naderende overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Eind 2021 en begin 2022 hebben wij met externe deskundigen geïnvesteerd in het verbeteren van de IT-omgeving van het pensioenfonds. Het IT-beleid is o.a. geactualiseerd en in dit beleid is de wijze beschreven waarop wij willen omgaan met onze IT-functie en de beheersing van daaraan gerelateerde risico's. Daarnaast hebben wij als uitkomst van de uitgevoerde IT-self assessment de actiepunten in 2022 opgepakt en uitgevoerd. Daardoor hebben wij het niveau bereikt dat we voldoen aan de door DNB uitgebrachte richtlijn en benoemde controls die passen bij de IT-omgeving van het fonds.

In 2022 is tevens een kennissessie met het bestuur gericht op IT-governance vanuit het bestuur en de concrete invulling van het IT-beleid.

Verder hebben we in 2022 de IT-dialoog met TKP Pensioen gevoerd. TKP Pensioen is onze uitvoerder van de pensioenadministratie en met de pensioenhervorming in het vooruitzicht, is het belangrijk om de (IT-) ontwikkelingen bij TKP Pensioen goed te kunnen volgen. In 2022 hebben wij vastgesteld dat TKP Pensioen veel aandacht heeft voor de IT-omgeving en zich voorbereid om o.a. de doelarchitectuur en relevante programmatuur tijdig gereed te krijgen. In 2023 en daarna zullen wij blijven monitoren of TKP Pensioen de noodzakelijke IT-aanpassingen (tijdig) doorvoert. In de 1^e helft van 2022 heeft het bestuur een zogenaamd Plan B scenario vastgesteld waarbij de alternatieven in kaart zijn gebracht voor het geval dat TKP Pensioen niet of niet tijdig genoeg de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel kan realiseren

Datakwaliteit

Met het oog op de aanpassingen van de pensioenregeling op basis van Wtp is het extra van belang dat de datakwaliteit, de mate waarin data geschikt is voor het doel waarvoor ze worden gebruikt, passend is. De(historische) data van alle deelnemers, vaak opgebouwd gedurende een hele lange periode, dient juist te zijn. Met name bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is het van groot belang dat alle data accuraat is.

Daarnaast moet onder Wtp de pensioenadministratie bij TKP worden gekoppeld aan de administratie van de beleggingen (bij BNP Paribas). Om die koppeling goed te kunnen maken hebben wij in 2022 en doorlopend in 2023 extra aandacht voor datakwaliteit. TKP en BNP Paribas zijn voorbereidingen aan het treffen met het inrichten van de infrastructuur om deze koppeling goed te laten verlopen. Wij zijn uitgebreid betrokken bij dit project en volgen de ontwikkelingen op de voet.

3.8. Actuele ontwikkelingen

In deze paragraaf worden de belangrijkste externe ontwikkelingen voor de komende periode besproken die van invloed kunnen zijn op het beleid van het pensioenfonds.

Inflatierisico en renterisico

Zoals vermeld is er sprake van een sterke toename van de inflatie als gevolg van de stijgende vraag na de corona-pandemie en tegelijkertijd het tekort aan grondstoffen en producten mede door de oorlog in Oekraïne. De oorlog in Oekraïne heeft ook een opdrijvende invloed op de prijzen van grondstoffen als olie, gas en graan. Daarnaast is in verschillende sectoren van de arbeidsmarkt sprake van krapte. Dit speelt vooral in de Verenigde Staten, maar ook in Europa zijn hier de eerste signalen van. Dit kan leiden tot loonstijgingen, die weer een opwaartse druk kunnen hebben op de prijzen en de inflatie, en dus de koopkracht. Centrale overheden en met name de Europese bank zullen de inflatie willen temperen met renteverhogingen.

Het pensioenfonds volgt de ontwikkelingen nauwgezet.

3.8.1. Pensioenontwikkelingen

Wet toekomst pensioenen

In december 2022 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel voor de Wet toekomst pensioenen (Wtp) aangenomen. De Eerste Kamer zal de concept wet in de 1^e helft van 2023 beoordelen en zich hierover uitspreken.

De voorziene datum van inwerkingtreding is 1 juli 2023.

Invareren of niet

Inmiddels is duidelijk hoe de Pensioenwet en andere wetten zullen worden aangepast, als de Eerste Kamer heeft ingestemd met de Wet toekomst pensioenen. In de periode tot 1 januari 2027 zullen sociale partners of werkgevers moeten besluiten over het al dan niet invaren van de opgebouwde aanspraken en rechten in een nieuwe pensioenregeling, die uiterlijk 1 januari 2027 moet ingaan.

Gelijke premie voor alle deelnemers

De nieuwe pensioenovereenkomst zal een premieovereenkomst zijn, waarvan drie varianten bestaan. Iedere deelnemer krijgt een persoonlijk pensioenvermogen, waaraan premies en positief of negatief rendement worden toegevoegd. Fiscaal geldt een maximumpremie van 30% van de pensioengrondslag. Dit maximum kan vanaf 2037 worden aangepast, aan de hand van dan geldende rendementsverwachtingen. Alle deelnemers hebben recht op hetzelfde premiepercentage, waardoor jongeren meer pensioen opbouwen dan ouderen. Door een amendement zal ook in de solidaire premieregeling een collectieve uitkeringsfase mogelijk zijn: alle ingegane pensioenen worden daarin in dezelfde mate verhoogd of verlaagd, wat tot enige herverdeling tussen de gepensioneerden leidt.

Nabestaandenpensioen

Eén van de ingrijpende wijzigingen is de uniformering van het partnerbegrip, dat voor ongehuwd samenwonenden nu nog per regeling kan verschillen. Het partner- en wezenpensioen bij overlijden voor de pensioendatum is altijd verzekerd op risicobasis. De hoogte van het partnerpensioen wordt uitgedrukt in een percentage van het pensioengevend loon en bedraagt maximaal 50% daarvan. Op de pensioendatum kan het pensioenvermogen gebruikt worden voor aankoop van een ouderdompensioen en een partnerpensioen voor overlijden na de pensioendatum. Het wezenpensioen wordt ook aangepast, eindigt uiterlijk op 25 jaar en bedraagt maximaal 20% van het pensioengevend loon (volle wezen 40%). De dekking van het partner- en wezenpensioen wordt voortgezet tijdens WW of een andere uitkering. Is er geen recht op zo'n uitkering dan duurt de dekking drie maanden voort, tenzij in de pensioenovereenkomst een duur van zes maanden is opgenomen. Daarna heeft de gewezen deelnemer het recht om voor eigen rekening de dekking voort te zetten. De pensioenregeling kan dit beperken tot 15 jaar.

Overgangsregeling nabestaandenpensioen

Degene die voor de overgang naar de nieuwe pensioenregeling partner is en gerechtigd tot een aanspraak op partnerpensioen, blijft ook na deze overgang gerechtigd tot die aanspraak. Hetzelfde geldt voor wezenpensioen op opbouwbasis. Hoe deze aanspraken precies moeten worden behouden in de nieuwe pensioenadministratie moet verder worden uitgewerkt.

Wetsvoorstel uitkering ineens

Al in 2021 heeft het parlement ingestemd met de Wet bedrag ineens. Onderdeel daarvan was dat een deelnemer aan een pensioenregeling het recht krijgt om bij pensioeningang 10% van de waarde van zijn aanspraken op ouderdompensioen ineens te kunnen ontvangen. De pensioenuitvoerder moet daaraan meewerken.

Het wetsvoorstel is in 2022 ingediend bij de Tweede Kamer. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel begin 2023 nog in behandeling. Inmiddels is de voorziene datum van inwerkingtreding opgeschoven naar 1 januari 2024.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

De opvolger van de huidige Wet verevening pensioenrechten bij scheiding wordt naar verwachting ingevoerd per 1 januari 2027, dus aan het einde van de periode waarin pensioenregelingen moeten zijn aangepast aan de Wet toekomst pensioenen.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

De opvolger van de huidige Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wps) zou oorspronkelijk op 1 januari 2021 in werking treden. De Wet toekomst pensioenen (Wtp) doorkruiste dit voornemen. Inmiddels is de invoering van de Wps voorzien voor 1 januari 2027, dus aan het einde van de periode waarin pensioenregelingen moeten zijn aangepast aan de Wtp.

Reden voor het uitstel van de Wps is dat de Wtp niet alleen een geheel nieuw pensioencontract introduceert, maar ook voorziet in wijziging van het partnerbegrip en in een nabestaandenpensioen dat sterk afwijkt van het nu meest voorkomende partnerpensioen, defined benefit op opbouwbasis. De regering heeft bijtijds ingezien dat beide wetsvoorstellen zo veel raakvlakken hebben, dat een vrijwel gelijktijdige invoering de administratie van pensioenuitvoerders extra zou belasten.

Automatische waardeoverdracht kleine pensioenen

Met de invoering van de Wet waardeoverdracht kleine pensioenen is het mogelijk geworden dat pensioenuitvoerders kleine pensioenen automatisch overdragen naar de nieuwe uitvoerder van de aanspraakgerechtigde, zonder dat daarvoor instemming van de gerechtigde nodig is. Intussen is de nodige ervaring opgedaan met de uitvoering van deze wet en het lijkt erop dat de automatische waardeoverdrachten soepel verlopen.

Kleine aanspraken niet ontstaan bij einde deelneming

Deze wet was bedoeld voor kleine pensioenen die zijn ontstaan bij einde deelneming als gevolg van het eindigen van de arbeidsovereenkomst. Er zijn ook kleine aanspraken die op andere wijze zijn ontstaan, met name bij het eindigen van een uitvoeringsovereenkomst tussen een werkgever en een pensioenuitvoerder. Deze laatste kan dan niet de kleine aanspraken overdragen aan een latere nieuwe uitvoerder, omdat er sprake is van een collectieve beëindiging van de deelneming en niet van het eindigen van de arbeidsovereenkomst. Pensioenuitvoerders herkennen de verschillende soorten kleine aanspraken niet in de administratie en zouden bij een automatische waardeoverdracht alle kleine aanspraken overdragen.

Een wetsvoorstel dat ervoor zorgt dat ook kleine aanspraken die niet zijn ontstaan door het einde van de deelneming bij het einde van een arbeidsovereenkomst, kunnen meegaan in het proces van automatische waardeoverdracht. Het wetsvoorstel is op 1 januari 2023 in werking getreden. Er liggen nog grote aantallen oude kleine aanspraken, ontstaan vóór 2018, te wachten op automatische waardeoverdracht. Deze kleine aanspraken kunnen met deze wetswijziging de komende tijd ongesorteerd automatisch worden overgedragen.

3.8.2. Financiering

Reguliere premie

Voor deelnemers aan de pensioenregeling betaalt de werkgever premie voor de opbouw van het pensioen. De feitelijk door de werkgever te betalen premie ligt vanaf 1 januari 2020 tussen 21,7% en 29,2% (de premie voor rekening van de werknemer bedraagt 6,0%) van de som van de pensioengrondslagen. Als de feitelijke premie onder de grens van 21,7% of boven de grens van 29,2% uitkomt, dan wordt eerst het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen verhoogd of verlaagd, waarbij rekening gehouden wordt met het fiscaal maximale opbouwpercentage. Voor 2022 is het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vastgesteld op 1,826%. Het fiscaal maximale opbouwpercentage bedraagt 1,875%.

Invoering nieuwe UFR-methode

De Nederlandse Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 gefaseerd plaatsvindt. In vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB. De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert.

In december 2022 heeft Commissie Parameters van DNB besloten om de laatste twee stappen (die oorspronkelijk op 1 januari 2023 en 1 januari 2024 stonden gepland) ineens in te voeren. Door de actuele rentestand is het effect op de dekkingsgraad beperkt (voor PF PostNL 0,2%-punt), waardoor gefaseerde invoering niet meer nodig werd gevonden.

4. Risicobeheersing

Het pensioenfonds heeft de organisatie zo ingericht dat sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Risicobeheersing is hiervan een belangrijk onderdeel. Het doel is beheersing van de risico's die het behalen van onze missie, visie en doelstellingen bedreigen. Onderstaand volgt een toelichting op de governance van de risicobeheersing, de inventarisatie van de risico's, het risicomangementproces en de risicobereidheid. Daarnaast wordt ingegaan op de belangrijkste risicomangementontwikkelingen in 2022 en wordt vooruitgekeken naar 2023.

4.1. Risicobeheersing

Het bestuur is integraal eindverantwoordelijk voor het risicomangement. Het risicomangement is ingericht op basis van drie risicomangementlagen die gedefinieerd zijn met verschillende rollen en verantwoordelijkheden.

Eerste lijn

Het Dagelijks Bestuur, de Financiële Commissie, Beleggingscommissie en de Pensioen- en Communicatiecommissie en werkgroepen voor projecten vormen het eerste aanspreekpunt (eerste lijn) voor de beheersing van de risico's. Alle hoofd risico's en onderliggende risico-items zijn toegewezen aan deze commissies en werkgroepen.

Tweede lijn

De Risicobeheercommissie ondersteunt de andere commissies in de uitvoering van risicoanalyses, draagt richtlijnen en standaarden voor risicomangement aan en geeft onafhankelijk advies. Ook de sleutelfunctiehouders actuaariaat en risicobeheer en de complianceofficer zijn onderdeel van deze tweede lijn.

Derde lijn

De inrichting en werking van de risicobeheersing wordt getoetst door de sleutelfunctiehouder interne audit. Deze geeft een objectief, onafhankelijk oordeel met mogelijkheden tot verbetering. De interne auditfunctie vormt de derde lijn.

4.2. Risico-inventarisatie

Het pensioenfonds onderkent strategische, financiële en niet-financiële risico's. Deze drie hoofd risico's bestaan uit verschillende risico-items. De classificatie van de risico's evalueert en worden periodiek geactualiseerd. Bij de beoordeling van de risico's gaan wij uit van een integrale risicobeheersing, dus de afzonderlijke risico's in hun onderlinge samenhang.

Hieronder volgt een nadere toelichting op de hoofd risico's.

Strategische risico's

De strategische risico's hangen nauw samen met strategische keuzes van het pensioenfonds. Onderstaand worden de strategische risico's plus enkele bijbehorende beheersmaatregelen toegelicht.

Strategische risico's	Omschrijving risico	Beleid en beheersing
Omgevings-risico's	Het risico van buiten PF PostNL komende veranderingen op het gebied van belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.	Het Dagelijks Bestuur voert periodiek overleg met PostNL N.V. en sociale partners om ontwikkelingen bij PostNL N.V. te monitoren. Daarnaast monitort het bestuur de ontwikkelingen.
Risico's financiële opzet	Het risico dat de financiële opzet niet houdbaar is omdat pensioenambitie, premie, rendement, risico en buffers onvoldoende op elkaar zijn afgestemd.	Het bestuur herijkt periodiek met een ALM-studie de uitgangspunten voor alle onderdelen van de financiële opzet. De financiële positie wordt doorlopend gemonitord door de beleggingscommissie en het bestuur. Tevens wordt jaarlijks de risicohouding getoetst door middel van de haalbaarheidstoets.
Toekomst-vastheidrisico's	Het risico dat PF PostNL onvoldoende is voorbereid op de toekomst	Driejaarlijks, of vaker wanneer nodig, voert het bestuur een Eigen Risicobeoordeling (ERB) uit waarbij de ontwikkelingen op macroniveau en binnen de pensioensector in kaart worden gebracht. Samen met een SWOT-analyse vormt dit de basis voor de actualisering van het meerjarenbeleid.

Financiële risico's

Het pensioenfonds neemt financiële risico's omdat voor het realiseren van de toeslagambitie een hoger rendement nodig is dan de risicovrije rente. Onderstaande tabel geeft een toelichting op de belangrijkste financiële risico's en de belangrijkste beheersmaatregelen.

Financiële risico's	Omschrijving risico	Beleid en beheersing
Matching- / renterisico's	Het risico van een verandering van de dekkingsgraad als gevolg van een verandering in de rente of inflatie.	Het bestuur stelt op basis van een ALM-studie het strategisch beleggingsbeleid vast, inclusief het renteafdeckingsbeleid. Maandelijks monitort het bestuur de uitvoering van het renteafdeckingsbeleid op basis van de rapportages van de fiduciair manager en de LDI-manager.
Marktrisico's	Het risico op een verandering van de zakelijke waarden portefeuille als gevolg van veranderingen in de marktwaarde van de betreffende beleggingen.	Onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid is de strategische asset allocatie met bijbehorende bandbreedtes. Door de spreiding binnen de beleggingsportefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en het concentratierisico beheerst. Het bestuur monitort de ontwikkeling van de marktrisico's actief.
Kredietrisico's	Het risico op een verandering van de vastrentende portefeuille als gevolg van veranderingen in de kredietopslag op vastrentende waarden.	Het bestuur stelt voor alle beleggingscategorieën tenminste één keer per drie jaar de investment case vast. De investment cases en beleggingsrichtlijnen bevatten limieten voor de mate waarin kredietrisico kan worden gelopen. Het bestuur monitort de kredietrisico's actief.
Liquiditeits-risico's	Het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor PF PostNL op korte termijn niet aan de verplichtingen kan voldoen.	Het bestuur heeft het liquiditeitsbeleid vastgesteld en stelt jaarlijks het beleggingsplan vast, waarin een inschatting is opgenomen of de mate van liquiditeit van het vermogen afdoende is. Het risico wordt verder verkleind door maandelijkse actualisering en beoordeling van de liquiditeitsprognoses.
Actieve risico's	Het risico dat actief beheer leidt tot (onverwachte) negatieve beleggingsresultaten als gevolg van slechte portefeuille constructie. Vooralsnog heeft het bestuur de ESG-risico's ook onder actieve risico's ingedeeld.	Periodiek wordt beoordeeld of het beleid in overeenstemming is met standaarden in de markt. In het jaarlijks beleggingsplan en de bijbehorende richtlijnen zijn expliciete normen opgenomen voor het uitvoeringsrisico en zijn signaleringniveaus bepaald, ook voor ESG. Het bestuur monitort deze actief.
Verzekerings-technische risico's	Het risico dat (toekomstige) uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van verkeerde aannames en grondslagen.	Jaarlijks beoordeelt het bestuur of de voorgestelde grondslagen actueel en in overeenstemming met wet- en regelgeving zijn. Het bestuur bespreekt jaarlijks de analyse van de verzekeringstechnische resultaten met de accountant en de certificerende actuaaris.

Niet-financiële risico's

Het pensioenfonds heeft de bedrijfsvoering nagenoeg geheel uitbesteed waardoor er een aantal specifieke risico's is. Daarnaast zijn er risico's die te maken hebben met het bestuurlijk proces en de organisatie van het pensioenfonds (de governance). Onderstaande tabel geeft een toelichting op de niet-financiële risico's en de beheersmaatregelen.

Niet-financiële risico's	Omschrijving risico	Beleid en beheersing
Operationele risico's	Het risico op verliezen door inadequate of falende interne processen, personeel, systemen of informatie.	De kwaliteit en continuïteit van de bestuursprocessen wordt bevorderd door onder andere de aangebrachte scheiding tussen beleid en uitvoering. Verder worden uitbestedingspartijen periodiek geëvalueerd. Het bestuur monitort de operationele risico's in de primaire processen via management- en stuurinformatie van uitbestedingspartijen. Elke commissie beoordeelt de managementinformatie over het eigen domein, bespreekt de bevindingen met de uitbestedingspartijen en geeft terugkoppeling aan het gehele bestuur.
Uitbestedings-risico's	Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden of door derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.	Uitbestedingspartijen worden geselecteerd aan de hand van strikte selectiecriteria, zoals vastgelegd in het uitbestedingsbeleid, en worden periodiek gemonitord en geëvalueerd. In kwartaalrapportages vermelden de uitbestedingspartners de realisatie van KPI's die in de overeenkomst met PF PostNL zijn opgenomen. In een extern gecertificeerd verslag leggen de uitbestedingspartners verantwoording af over de beheersing van de bedrijfsprocessen.
IT-risico's	Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden, ondersteund door IT.	PF PostNL heeft een IT-beleid opgesteld. Periodiek wordt beoordeeld of de interne voorschriften inzake IT-veiligheid en infrastructuur voldoen aan de vereiste standaarden.
Integriteits-risico's	Het risico dat de integriteit van PF PostNL dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet-integer en onethische gedragingen bij de eigen organisatie of haar uitbestedingspartners.	PF PostNL beschikken over een integriteitsbeleid, een gedragscode, een incidentenregeling en een regeling vermoeden misstanden. Het integriteitsbeleid wordt jaarlijks herijkt op basis van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA). Nevenfuncties worden geregistreerd. De complianceofficer houdt toezicht op de naleving van de gedragscode.
Juridische risico's	Het risico als gevolg van het niet-naleven van overeenkomsten, toepasselijke wet- en regelgeving of de interpretatie daarvan en als gevolg van niet-contractuele aansprakelijkheid.	Het bestuur volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving actief. In het geval van afsluiten van belangrijke contracten huurt PF PostNL externe expertise in.

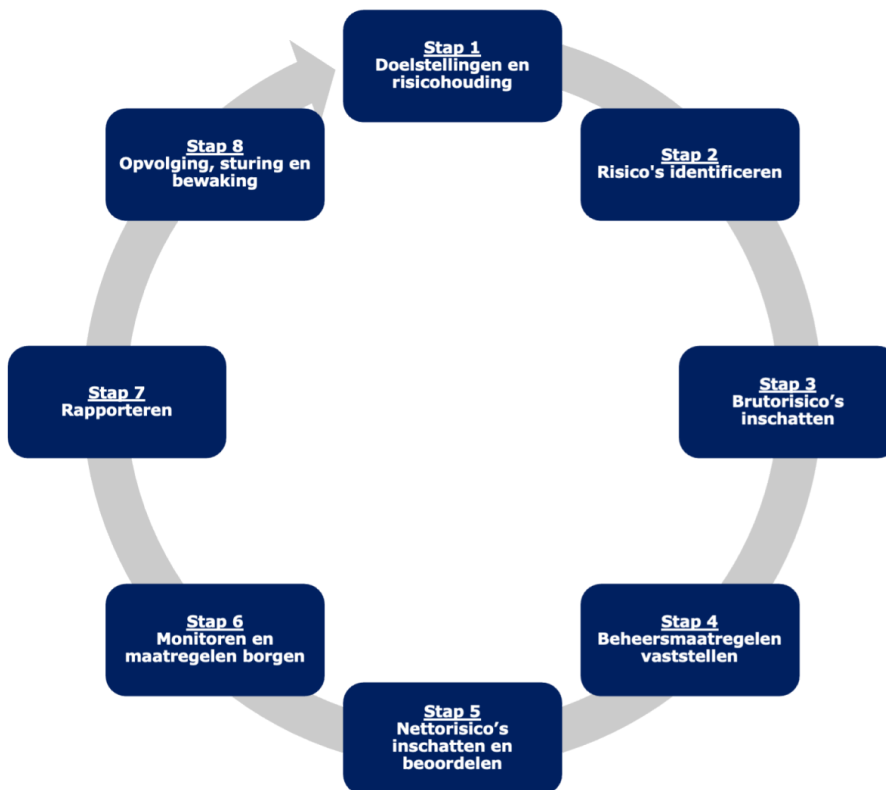
4.3. Risicomanagementproces

Wij zien risicomanagement als een doorlopend proces. Dit bestaat uit de onderstaande stappen, die waarborgen dat op verschillende niveaus de risico's worden geïdentificeerd, geanalyseerd, geëvalueerd beheerst, gemonitord en gerapporteerd. Het proces heeft betrekking op afzonderlijke risico's en op risico's in hun onderlinge samenhang.

Het brutorisico is het risico zonder rekening te houden met bestaande beheersmaatregelen.

Beheersmaatregelen zijn concrete acties op het gebied van beleid, procedures, organisatorische maatregelen en activiteitengericht op mitigeren of verkleinen van risico's.

Het nettorisico is het risico dat resteert na implementatie van beheersmaatregelen.

In het onderstaand overzicht worden de stappen uit het risicomanagementproces toegelicht.

Instrumenten risicomanagement

De risico-items, inclusief inschaling en beheersmaatregelen, worden vastgelegd op risicokaarten. Jaarlijks worden alle risicokaarten geëvalueerd en integraal beoordeeld in de risk self-assessment (RSA). Deze is gericht op de actuele ontwikkeling van de risico's en kijkt beperkt naar de toekomstige ontwikkeling. Daarnaast wordt jaarlijks een systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uitgevoerd. Driejaarlijks, en wanneer zich een significante wijziging voordoet in het risicoprofiel, voeren we een eigenrisicobeoordeling (ERB) uit. Deze is gericht op de ontwikkeling van risico's op de langere termijn. Hierbij maken we gebruik van scenario-analyse.

4.4. Risicobereidheid

Bij het nastreven van onze doelstellingen bepaalt het bestuur hoeveel risico hierbij gelopen mag worden, uitgedrukt in de termen laag, midden of hoog. De risicobereidheid bestaat uit de volgende onderdelen:

1. De vertaling vanuit missie, visie en doelstellingen van het pensioenfonds naar de algehele risicobereidheid, voor de strategische, financiële en niet-financiële risico's;
2. De uitwerking van de risicobereidheid per hoofdrisico;
3. De uitwerking van de risicobereidheid per risico-item, en
4. Meetbare risico-indicatoren met bijbehorende normen gericht op het monitoren van de risico's.

In de volgende alinea's is een toelichting per risicocategorie opgenomen.

Strategische risico's

Het bestuur streeft naar een toekomstbestendige pensioenregeling. Dit vraagt om een financiële opzet die op de lange termijn bestendig is. Het bestuur wil daarnaast tijdig in kunnen spelen op veranderingen in de omgeving en de afhankelijkheid van externe factoren beperken. Daarbij is het uitgangspunt dat de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevevenwichtig worden afgewogen. Het bestuur vermijdt risico's die de stabiliteit en soliditeit van het pensioenfonds bedreigen. Het beheersen van risico's brengt kosten met zich mee: bij beslissingen om risico's te beperken maakt het bestuur een afweging tussen de kosten van het (volledig) beheersen van het risico en de impact van het risico. De risicobereidheid van het pensioenfonds is voor deze risico's gemiddeld.

Financiële risico's

Het bestuur streeft enerzijds naar het maximaliseren van het verwachte pensioenresultaat en anderzijds naar het minimaliseren van de kans op korten. Indien beide doelstellingen naar verwachting niet tegelijkertijd kunnen worden gehaald, heeft het realiseren van de lange termijn ambitie voorrang boven het korte-termijn risico dat gekort moet worden. Voor het realiseren van de missie en doelstellingen worden bepaalde financiële risico's bewust opgezocht waarnaar verwachting een positief rendement tegenover staat; dit uiteraard binnen de daaraan door het pensioenfonds zelf gestelde kaders. Bij financiële risico's waar tegenover naar verwachting geen positieve rendementen staan is de risicobereidheid laag, tenzij hier vanwege de interactie tussen risico's redenen voor zijn, bijvoorbeeld in het geval dat risico's elkaar compenseren. Gegeven de financiële positie van het pensioenfonds kan in enige mate risico worden gelopen. De risicobereidheid is voor de meeste financiële risico's daarmee eveneens gemiddeld.

Niet-financiële risico's

Het bestuur streeft naar een betrouwbare, beheerste en efficiënte uitvoering van de pensioenregeling. Adequate processen, mensen, informatie, systemen en uitbestedingen zijn hierbij van belang. Ten aanzien van de uitvoering maakt het bestuur een zorgvuldige afweging tussen kosten en risico's en accepteert een restrisico als de benodigde inspanningen en kosten niet opwegen tegen de voordelen van het verlagen van het risico. Het bestuur handelt integer, in overeenstemming met ethische normen en interne en externe regels. Het bestuur communiceert duidelijk en klantgericht met alle belanghebbenden en is transparant over de haalbaarheid van de ambitie en de daaraan verbonden risico's. Voor niet-financiële risico's geldt dat het pensioenfonds slechts beperkt risico's wil lopen, de risicobereidheid is laag.

4.5. Ontwikkelingen risicobeheer en belangrijkste risico's

4.5.1. Ontwikkelingen in 2022

De geopolitieke spanningen waren in 2022 hoog, mede door de oorlog in Oekraïne. Ook de corona-epidemie had negatieve effecten. De economische situatie verslechterde en een recessie dreigt. De financiële markten waren hierdoor erg volatiel, de rente steeg in de loop van het jaar en ook de inflatie steeg tot ongekeerde hoogte. De dekkingsgraad steeg overigens wel, met name door de renteontwikkelingen. Het vermogen nam echter af door dalende aandelenkoersen.

Het bestuur heeft deze ontwikkelingen actief gemonitord, geëvalueerd en meegewogen bij de uitvoering van het vermogensbeheer. De kaders van het beleggingsbeleid boden hiervoor voldoende ruimte, aanpassing van het beleggingsbeleid was vooralsnog niet nodig. Verder is in overleg met sociale partners het toeslagenbeleid aangepast en kon per 1 januari 2023 een toeslag van 10% worden toegekend.

De pensioenhervorming is een ingrijpend programma waarvoor het bestuur een aparte RSA uitvoert. De RSA voor de verkennings- en verdiepingsfase is in 2022 geactualiseerd. Daarnaast is een RSA voor de implementatiefase uitgevoerd die is afgestemd met de pensioenuitvoeringsorganisatie TKP. Zo heeft het bestuur de belangrijkste aandachtspunten, risico's en beheersmaatregelen voor de pensioenhervorming vastgesteld. Dit is de basis voor het risicobeheersingsraamwerk voor dit programma.

In 2022 heeft het bestuur opnieuw een SIRA uitgevoerd. Hierbij is vastgesteld dat alle risico-items binnen de risicobereidheid van het pensioenfonds vallen. Speciale aandacht is gegaan naar het verdiepen van het IT-risico en de MVB-risico's. Er is een nieuw datakwaliteitsbeleid opgesteld. Het IT-beleid en datakwaliteitsbeleid is gedeeld met de grote dienstverleners met wie ook afspraken zijn gemaakt over de borging van de naleving. Verder is het bestuur gestart met de ontwikkelingen implementatie van criteria voor de MVB-risico's. Ook is vanuit de sleutelfunctiehouder risicobeheer aandacht geweest voor de verdere ontwikkeling van de risicocultuur. De risicocultuur is meegenomen bij de invulling van studiedagen en het bestuur besteedt hier bij elke vergadering aandacht aan.

De risicorapportage van de sleutelfunctiehouders risicobeheer is in 2022 verder ontwikkeld. Deze rapportage wordt elk kwartaal besproken in de bestuursvergadering, waarmee het bestuur de ontwikkeling van de risico's gedurende het jaar monitoren.

De uitvoering van de reguliere, jaarlijkse RSA is eind 2021 gestart en in het eerste kwartaal van 2022 afgerond. De risico's die de meeste aandacht vragen zijn hieronder vermeld onder "Belangrijkste risico's". Gelet op de grote impact hebben we voor het onderwerp pensioenhervorming een specifieke RSA uitgevoerd. We hebben een aantal risicoscenario's specifiek voor dit onderwerp vastgesteld, daarbij een risico-inschatting gemaakt en de beheersmaatregelen vastgesteld.

Aan het eind van 2022 is er een risicoanalyse uitgevoerd naar aanleiding van de wijziging van de pensioenregeling per 31 december 2022. Vanuit verschillende aspecten heeft de risicobeheercommissie het voorstel tot wijziging beoordeeld en met het bestuur besproken.

Fraude risico

In de jaarlijkse SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse) is het risico van fraude en de beheersing daarvan in de vorm van preventieve maatregelen en mogelijke detectie een belangrijk aandachtspunt.

Voor de analyse van mogelijke frauderisico's hebben we onderscheid gemaakt tussen frauderisico binnen onze eigen organisatie door onze medewerkers en frauderisico bij onze uitbestedingspartners die ons (kunnen) raken. Uit de SIRA blijkt dat een breed scala aan maatregelen is getroffen om frauderisico's te beheersen. De netto risico's uit de SIRA met betrekking tot fraude zijn als laag ingeschat.

Voor de beheersing van de frauderisico's zijn in de SIRA beheersmaatregelen geformuleerd. Met betrekking tot concrete frauderisico's binnen onze eigen organisatie vallen hier onder andere onder: gedragscodes, functiescheiding, incidenten- en klokkenluidersregelingen, het aanwezig zijn van een onafhankelijk meldpunt voor misstanden en het stimuleren van awareness. Ten aanzien van de activiteiten die zijn uitbesteed geldt dat door taakafbakening ook daar een vorm van functiescheiding is gecreëerd. Verdere beheersing vindt plaats doordat

jaarlijkse actualisatie van SLA's (Service Level Agreements) op basis van de meest recente inzichten plaatsvindt, kennis wordt genomen van periodieke performance- en financiële rapportages en gebruik wordt gemaakt van ISAE 3402-verklaringen, compliance-verklaringen en In Control-statements die beschikbaar worden gesteld door de uitbestedingspartners. Daarnaast vinden frequent gesprekken plaats waarin beheersing, inclusief de mogelijkheid van fraude, regelmatig aan de orde komt. Ons hebben in 2022 geen fraudesignalen bereikt.

4.5.2. Belangrijkste risico's in de RSA

In de risicobeheersing ligt de bestuurlijke nadruk op het beheersen van de belangrijkste risico's. In de RSA 2022 zijn de volgende risico's als belangrijkste bruto risico's geïdentificeerd:

- Financiële kwetsbaarheid,
- Risico's rondom uitbestedingen,
- Pensioenhervorming.

Financiële kwetsbaarheid.

De rente en de waarde van de aandelenportefeuille zijn de belangrijkste factoren die de dekkinggraad van PF PostNL bepalen. De risico's op dit gebied zijn toegenomen door de economische onzekerheid en door de renteontwikkelingen vanwege de hoge inflatie.

De volgende tabel, gebaseerd op de DNB-rekenrente, geeft de gevoeligheid van de dekkinggraad weer voor het rente- en marktrisico waarbij beide risico's zich al dan niet gecombineerd voordoen. Hierbij is een beeld gegeven van het effect van verandering van de rente tussen -1,0% en +1,0%-punt ten opzichte van de rente en van een verandering van de aandelenkoersen tussen -25% en +25%-punt ten opzichte van de hoogte ultimo 2022.

verandering rente	-1%	-0,5%	0%	+0,5%	+1%
verandering aandelenkoersen					
-25%	101%	107%	113%	119%	126%
0%	113%	119%	129,5%	133%	141%
+25%	124%	131%	139%	148%	157%
Groen : Scenario waarbij dekkinggraad hoger is dan vereiste dekkinggraad (vev, per 31-12-2022: 118,0%)					
Geel : Scenario waarbij dekkinggraad lager is dan vereiste dekkinggraad (vev), maar hoger dan de minimaal vereiste dekkinggraad (mvev)					
Rood : Scenario waarbij dekkinggraad lager is dan de minimaal vereiste dekkinggraad (mvev, per 31-12-2022 104,1%).					

Risico's rondom uitbestedingen

Het pensioenfonds heeft de bedrijfsvoering nagenoeg geheel uitbesteed. Het IT-risico bij uitbestedingspartijen wordt als groot aangemerkt vanwege de grote afhankelijkheid van IT, zowel voor de bestaande bedrijfsvoering als voor de ontwikkelingen naar de toekomst. Het bestuur monitort het IT-risico bij uitbestedingspartijen actief en voert IT-dialogen met de dienstverleners.

Pensioenhervorming

De pensioenhervorming omhelst aanpassing van de regeling door sociale partners, aanpassing van de systemen voor pensioenbeheer bij TKP en omrekening en invaren van oude rechten. Hiervoor heeft het pensioenfonds een projectorganisatie ingericht, een plan van aanpak opgesteld en samen met TKP een RSA uitgevoerd. De stuur- en projectgroep analyseren en monitoren de resultaten en risico's actief.

4.6. Agenda 2023

Risicomanagement is een doorlopend proces waar het bestuur continu mee bezig is. Jaarlijks definieert het pensioenfonds ook een aantal speerpunten. In het streven naar een continu verbeterend integraal risicomanagement staan voor 2023 onder andere de volgende onderwerpen op de agenda:

- Het beheersen van de risico's bij het programma pensioenhervorming.
- Het versterken van de risicomanagementcyclus van de te onderscheiden hoofdrisico's door de evaluatie van de werking van de beheersmaatregelen te gebruiken bij het beoordelen van beheersmaatregelen.

- Het verder ontwikkelen van de risicocultuur, waardoor de risicobeheersing van het pensioenfonds naar een hoger volwassenheidsniveau kan groeien.
- Het versterken van de integrale beheersing van het IT-risico, zowel in de eigen organisatie als bij onze dienstverleners.
- Het verder ontwikkelen en implementeren van de MVB-risico's.

5. Verantwoordingsorgaan

5.1. Verslag van Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (het VO) heeft een oordelende taak over het handelen van het bestuur. Het gaat hierbij om het door het bestuur uitgevoerde beleid over de afgelopen periode, maar zeker ook over de beleidskeuzes die door het bestuur worden gemaakt met een toekomstig perspectief. Hierbij staat de evenwichtige belangenafweging centraal. Daarnaast geldt er een adviesrecht voor het VO op specifieke, in de statuten (en Pensioenwet) opgenomen onderwerpen, en kan het VO ook ongevraagd adviseren over deze onderwerpen. Het VO heeft, om haar taken naar behoren te kunnen uitvoeren, recht op overleg met het bestuur en andere organen en adviseurs en heeft recht op adequate informatievoorziening.

Statutaire opdracht

Het Verantwoordingsorgaan (het VO) heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Hierbij heeft het VO de mogelijkheid te overleggen met andere organen van het pensioenfonds, zoals de Raad van Toezicht, de externe accountant en de externe actuaris. Het VO heeft recht op informatie die het met het oog op de uitoefening van zijn taak redelijkerwijs nodig acht. Het VO adviseert het bestuur, gevraagd of uit eigen beweging, over:

- het beleid inzake beloningen;
- de vorm en inrichting van het intern toezicht;
- de profielschets voor de leden van de Raad van Toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst;
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- het samenvoegen van het pensioenfonds met andere pensioenfonds; en
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Samenstelling VO

Op grond van de statuten bestaat het VO uit zes leden, twee vanuit elk van de drie geledingen (werkgever, deelnemers en pensioengerechtigden). In 2022 zijn er verkiezingen geweest op grond waarvan de geleding 'deelnemers' en 'pensioengerechtigden' is gewijzigd. Mevrouw Gea Eleveld (namens de 'deelnemers') en de heer Uwe Heiligers (namens de 'pensioengerechtigden') zijn uit het VO getreden in juni 2022. Per dat moment zijn mevrouw Gytha van der Ward – Olde-Riekerink (namens de 'deelnemers') en de heer Paul Langeveld (namens de 'pensioengerechtigden') toegetreden.

Verantwoording en werkwijze in 2022

VO overleg

Het VO heeft in 2022 negen keer regulier vergaderd en drie incidentele vergaderingen gehad. De voorzitter van het bestuur heeft deelgenomen aan de meeste van de reguliere VO-vergaderingen, waarbij hij nadere uitleg aan en toelichting op relevante beleidsontwikkelingen en adviesaanvragen heeft gegeven. Ook heeft hij antwoorden gegeven op de op dat moment bij het VO levende vragen. In de gevallen waar de voorzitter van het bestuur niet aanwezig was, werd zijn plek ingenomen door een ander bestuurslid en/of de directeur van het bestuursbureau.

De incidentele vergaderingen van het VO zijn ingelast, omdat enerzijds er meer tijd nodig was om de agenda van reguliere vergaderingen afdoende af te handelen. Anderzijds waren er 'niet-reguliere' onderwerpen die dermate belangrijk waren en meer tijd nodig hadden om voldoende te kunnen doorgronden.

Overleg met bestuur en RvT

Aanvullend heeft het VO in 2022 twee vergaderingen gehad met het (voltallige) bestuur en heeft het VO ook twee keer overleg gehad met de Raad van Toezicht. Het VO heeft de (concept-)stukken voor het jaarverslag gelezen

en heeft het VO zich vergewist van de activiteiten van adviseurs van het pensioenfonds, zoals de externe accountant en de externe actuaaris.

Informatievoorziening

Met het bestuur heeft het VO in 2022 nadere afspraken gemaakt over de informatievoorziening. Naast het ter beschikking stellen van notulen van bestuursvergaderingen en de gebruikelijke periodieke fondsdocumenten (bijv. kwartaalrapportages), wordt het VO binnen twee weken na elke bestuursvergadering up-to-date gehouden over een selectie van onderwerpen met bijbehorende stukken. Daarnaast heeft het VO buiten de overleggen om de mogelijkheid tot het stellen van vragen aan het bestuur/bestuursbureau. Ook hier heeft het VO in 2022 op gezette tijden gebruik van gemaakt. Kortom, met dit alles is het VO in 2022 in ruim voldoende staat geweest om 'in de actualiteit' de VO-taken uit te voeren. Verder is het VO ook in 2022 naar volle tevredenheid ondersteund door het bestuursbureau.

Opleiding

Het VO heeft in 2022 wederom voldoende aandacht kunnen besteden aan opleiding. Zo hebben de leden van het VO toegang tot verschillende vaktechnische en pensioen-inhoudelijke kanalen en worden opleidingen gevolgd door de leden. Tevens heeft het VO in 2022 aan twee heidagen deelgenomen samen met het bestuur en de Raad van Toezicht. Deze bijeenkomsten met andere organen van het fonds worden door het VO zeer gewaardeerd.

Code Pensioenfondsen

Tot slot, en in de context van de Code Pensioenfondsen, heeft het VO bij de verkiezingen ingezet op de in de Code opgenomen diversiteitseisen. Dat is gelukt voor wat betreft de eis van ten minste een vrouw en niet gelukt voor de eis van een persoon jonger dan 40 jaar. Tevens heeft het VO, mede ook gegeven de wisselingen in 2022, minder aandacht genomen voor de zelfevaluatie. Dat zal in 2023 weer de nodige aandacht krijgen.

Aandachtsgebieden in 2022

In het jaar 2022 heeft het VO de volgende onderwerpen kritisch gevolgd:

- Wet toekomst pensioenen;
- Kosten- en kostenontwikkeling;
- Communicatie, onder meer over het te bereiken ouderdomspensioen.

Wet toekomst pensioenen

Het VO is mondeling tijdens de reguliere VO-vergaderingen en vanaf het vierde kwartaal 2021 maandelijks schriftelijk op de hoogte gehouden van de planning van de bestuursactiviteiten rondom de Wet toekomst pensioenen en de vorderingen daarop. Het plan van aanpak van het bestuur, de voortgangsrapportages en achterliggende documentatie over verschillende onderwerpen zijn gedeeld met VO. Het VO heeft hier zijn eigen plan van aanpak op geënt en heeft zich per deelonderwerp de vraag gesteld welke rol het moet en wil spelen. Hierbij komen inrichtingsvraagstukken als risicohouding, de solidariteitsreserve, invaren en compensatie aan de orde als ook de communicatie in deze context. Dit onderwerp zal in 2023 naar verwachting nog meer aandacht vragen van het VO. Het VO acht het hierbij van groot belang dat er voldoende dialoog en afstemming met het bestuur plaats blijft vinden over dit onderwerp; een ambitie die het bestuur ook ten volle deelt met het VO.

Kosten en kostenontwikkeling

Over het onderwerp 'Kosten en kostenontwikkeling' heeft het VO in 2022 geen terugkoppeling gehad om dit onderwerp te kunnen bekijken en beoordelen. Het VO had (en heeft) dit onderwerp als een aandachtsgebied bepaald omdat er de afgelopen jaren mutaties hebben plaatsgehad bij onze externe uitvoerders/adviseurs en zich afvroeg (en afvraagt) welke impact deze bewegingen hebben gehad op de kosten over de jaren heen. Vanwege het uitblijven van de terugkoppeling in 2022 heeft het VO besloten om dit aandachtsgebied voor 2023 aan te houden.

Communicatie, onder meer over het te bereiken ouderdomspensioen

Het VO heeft gedurende 2022 een aantal keren de communicatie over pensioenen, het te bereiken pensioen in het bijzonder, onder de aandacht gebracht bij het bestuur. Dit is begonnen bij het jaaroordeel zoals opgenomen in het jaarverslag 2021 en heeft dit verder een plek gekregen bij een aantal uitgebrachte adviezen als ook in de dialoog met het Bestuur. Het VO vond deze discussie met name belangrijk door het grote verschil tussen de daadwerkelijke opbouwpercentages over de afgelopen jaren enerzijds en het maximale opbouwpercentage anderzijds en dat tegelijkertijd in de bepaling van het te bereiken pensioen werd/wordt uitgegaan van het maximale opbouwpercentage. Met het bestuur heeft het VO op weg naar eind 2022 stilgestaan bij de

navigatiemetafoor als middel om het inzicht voor de deelnemers te vergroten over het daadwerkelijk opgebouwd pensioen en het reëel te bereiken pensioen in de verschillende scenario's. Hierbij is vastgesteld dat dit middel vooralsnog als toereikend kan worden beschouwd.

Uitgebrachte adviezen in 2022

Het VO heeft in 2022 in totaal zeven adviesaanvragen ontvangen waarover adviezen zijn uitgebracht. De adviezen zijn gegeven over de volgende onderwerpen:

- Een positief advies over het communicatiebeleidsplan en de communicatie jaarstart 2022 (advies van 20 januari 2022).
- Een negatief advies over het instellen van een ondergrens aan de premiedekkingsgraad (advies van 11 mei 2022).
- Een positief advies over het voorgenomen besluit tot aanpassing van de beloning van de bestuursleden (advies van 12 mei 2022).
- Een positief advies over het voorgenomen besluit tot aanpassing van het klachten- en geschillenreglement (advies van 1 juli 2022).
- Een positief advies over het voorgenomen besluit tot aanpassing van de premie voor de vrijwillige regeling Anw-aanvulling (advies van 6 oktober 2022).
- Een positief advies over de vaststelling van de feitelijke premie over 2023 (advies van 22 december 2022).
- Een positief advies over het voorgenomen besluit over de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst (advies van 23 december 2022).

Gegeven de bijzondere aard ervan worden drie adviezen nader toegelicht.

Negatief advies 'Instellen ondergrens Premiedekkingsgraad'

Na zorgvuldige beraadslagingen en een intensief traject van vragen en antwoorden met het bestuur kwam het VO uiteindelijk tot een negatief advies met name ingegeven door aspecten van evenwichtigheid, proportionaliteit en uitlegbaarheid. Het bestuur heeft hier vervolgens kennis van genomen en is gekomen met een gewijzigde adviesaanvraag waarbij wijzigingen waren opgenomen die (deels) tegemoet kwamen aan bezwaren van het VO. Uiteindelijk heeft het VO niet opnieuw geadviseerd over deze gewijzigde adviesaanvraag omdat deze adviesaanvraag door het bestuur is teruggenomen als gevolg van de tripartite overeenkomst die het bestuur met sociale partners eind december 2022 hebben gesloten.

Positief advies 'Vaststelling feitelijke premie 2023'

Met ingang van 2018 wordt de gedempte kostendeckende premiemethodiek toegepast. Hierbij stelt het bestuur de relevante parameters voor een periode van 5 jaar vast (2018-2022). In 2022 heeft het bestuur het VO meegenomen in de herijking van deze parameters voor een nieuwe periode van 5 jaar (2023-2027). Gelet op de impact op de pensioenopbouw heeft het VO hierbij aandacht gevraagd voor de bijzondere economische omstandigheden in 2022. Naar mening van het VO heeft het bestuur dit op gepaste wijze gedaan. Mede om die reden heeft het VO positief geadviseerd over de premiestelling voor 2023.

Positief advies 'Wijziging van uitvoeringsovereenkomst'

Het overlegtraject dat aan de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst voorafging tussen de sociale partners en het bestuur ging over indexatie, aanpassingen naar de huidige pensioenregeling (*collective defined contribution*) en over voorbereidingen te treffen voor het nieuwe pensioenstelsel (keuze solidaire premieregeling en de intentie tot invaren). Het VO is in dit intensieve overlegtraject meegenomen en voorzien van de relevante informatie, documentatie en toelichting. Hierdoor is het VO, ondanks een zeer korte doorlooptijd, in staat geweest om een weloverwogen en positief luidend advies te kunnen uitbrengen.

Algemeen oordeel

Het is een op verschillende onderdelen bijzonder jaar geweest. Met een indexatie van 10% per 1 januari 2023 (over de afgelopen jaren bezien een historische 'plus'), een actuele dekkingsgraad ultimo 2022 van 129,5% (na verwerking van de genoemde indexatie). Maar ook een slecht beleggingsjaar waarin het pensioenvermogen van het pensioenfonds een over het afgelopen jaar bezien aanzienlijke 'min' heeft laten zien (-18%).

Rol bestuur

Het bestuur heeft duurzaam beleggen in 2022 onverminderd hoog op de agenda gehad in lijn met de visie van het fonds en het vastgestelde strategische beleggingsbeleid.

Het bestuur heeft tevens het afgelopen jaar slagen gemaakt in het (nog) verder professionaliseren samen met het bestuursbureau. Dit is voor het VO zichtbaar tot uiting gekomen met bijvoorbeeld de verbeterde informatieverstrekking, voortgangsrapportages WTP en ondersteuning aan het VO en het bestuur.

Het bestuur heeft een mooie en belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van de tripartite overeenkomst, waardoor, naast een passende indexatie en aanpassingen van de bestaande pensioenregeling, ook hobbels zijn weggenomen op weg naar de nieuwe pensioenregeling. Het VO onderschrijft het grote belang van deze stap in de transitie waar het pensioenfonds de komende periode doorheen zal moeten; verdere vertraging zou onwenselijk zijn geweest.

Het VO heeft het concept intern toezicht rapport over 2022 van de Raad van Toezicht ontvangen en ook met de Raad van Toezicht besproken. Het VO heeft haar waardering uitgesproken richting de Raad over de inhoud van dit rapport en heeft dit rapport meegenomen in het komen tot het algemeen oordeel.

Besluitvorming door het bestuur

De besluitvormingsprocessen van het bestuur hebben zich gekenmerkt door het naar behoren doorgronden van voorliggende vraagstukken en actuele ontwikkelingen, het adequaat analyseren van voor- en nadelen van aanwezige keuzemogelijkheden en het gedegen beargumenteren van de uiteindelijke genomen besluiten. Hierbij heeft het bestuur rekening gehouden met het belangrijke beginsel van evenwichtige belangenafweging en dit voornamelijk kwalitatief meer zichtbaar en expliciet gemaakt. Naar het oordeel van het VO is vastlegging in notulen en in besluitvormingsdossiers transparant.

Informatieverstrekking door het bestuur

Met de nieuwe aanpak die het VO met het bestuur heeft afgesproken in 2022 over de informatieverstrekking is de tijdigheid en volledigheid van het delen van informatie met het VO voldoende gewaarborgd. Ook de rol die het VO heeft te spelen bij de weg naar het nieuwe pensioenstelsel heeft voldoende aandacht bij het bestuur. Het VO heeft in die zin een goede plek in het plan van aanpak van het bestuur.

Conclusie

Alles overwegende is het VO tot de conclusie gekomen dat het bestuur goed, evenwichtig en deskundig heeft geacteerd in 2022. Het VO oordeelt dat het bestuur op een verantwoorde wijze is gekomen tot besluitvorming over beleidskeuzes met een actueel karakter en beleidskeuzes met een toekomstig vizier.

Aandachtsgebieden in 2023

In 2023 zal de nadere invulling en te maken keuzes inzake de Wet toekomst pensioenen voor het VO verreweg het meest wezenlijke aandachtsgebied zijn. Naast dit aandachtsgebied zal het doorgeschoven aandachtsgebied over de kosten en kostenontwikkeling ook blijven staan en worden opgevolgd in 2023.

5.2. Reactie bestuur op oordeel Verantwoordingsorgaan

Wij hebben met belangstelling kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) over het gevoerde beleid in 2022. We hebben grote waardering voor de bijdrage die het VO levert aan ons pensioenfonds. Deze bijdrage bestaat uit kwalitatief goede adviezen, aanbevelingen en de interactie die wij in verschillende overleggen met het VO hebben.

We hebben het VO over diverse onderwerpen om advies gevraagd. Het VO heeft over vrijwel alle onderwerpen positieve adviezen afgegeven, waarbij in sommige gevallen het VO aanvullende vragen heeft gesteld dan wel aanbevelingen heeft meegegeven. In één geval was er initieel sprake van een negatief advies. Dit onderwerp is echter vervallen in samenhang met het afsluiten van de tripartiete overeenkomst. De kritische houding van het VO waarderen wij erg.

In onze contacten met het VO merken wij dat de betrokkenheid van het VO groot is. Het VO neemt, waar dat kan, deel aan de studiedagen van het bestuur. Daarnaast merkt het bestuur dat het VO veel tijd en aandacht besteed aan de Wet toekomst pensioenen. Het VO neemt de tijd om deze ingrijpende verandering in de pensioenwereld goed te doorgronden.

Wij danken het VO voor zijn inzet en kritische en constructieve bijdrage. Voor 2023 zal er opnieuw veel tijd en aandacht zijn voor (de invoering van) de Wet toekomst pensioenen, waarbij het bestuur de grote betrokkenheid van de leden van het VO goed kan gebruiken. Wij zullen aandacht hebben voor het zo volledig en tijdig mogelijk informeren van het VO, zodat het VO goed haar rol kan pakken. Wij gaan in 2023 uit van een voortzetting van de constructieve samenwerking met het VO.

6. Raad van Toezicht

6.1. Verslag Raad van Toezicht

Inleiding

Hieronder treft u een korte samenvatting van het toezichtsrapport van de Raad van Toezicht (RvT) aan. De bevindingen over 2022 zijn input voor de speerpunten, waar de RvT zich verder in zal verdiepen en haar beoordeling over 2023 mede op zal richten.

Verantwoording

De RvT heeft in 2022 bijeenkomsten gehouden met de verschillende gremia van het pensioenfonds. Daarnaast hebben leden van de RvT vergaderingen van het Bestuur en van de commissies bijgewoond. De klankbordsessies met het Dagelijks Bestuur die in 2019 zijn gestart heeft de RvT ook in 2022 voortgezet. Ook zijn er in 2022 bijeenkomsten geweest met het Verantwoordingsorgaan (VO).

De RvT heeft zich een beeld kunnen vormen over de gang van zaken in het pensioenfonds door zich ook te verdiepen in de uitgebreide schriftelijke informatiebronnen. Hierbij heeft het bestuurdersportaal iBabs als basis gefungeerd. Daarnaast is op verzoek van de RvT door het Bestuur additionele informatie verstrekt over relevante onderwerpen.

Gedurende het jaar hebben de voorzitter van het Bestuur en de voorzitter van de RvT enkele malen telefonisch contact gehad. Dit vond plaats op initiatief van beide voorzitters, en soms naar aanleiding van bijzondere ontwikkelingen. De overige RvT-leden zijn op de hoogte gesteld van het besprokene.

In 2022 is de RvT door het Bestuur gevraagd verschillende goedkeuringen op bestuursbesluiten en verklaring van geen beletsel voor benoemingen af te geven. De RvT heeft geen aanleiding gezien haar zelfstandige rechten in te roepen.

De RvT heeft goedkeuringsrechten op enkele bestuursbesluiten en een zelfstandig recht op het opschorten of ontslaan van bestuurders bij disfunctioneren. De RvT ziet toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het Bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en bevoegdheden aan het VO, de werkgever, en in het jaarverslag. Daarnaast staat de RvT het Bestuur met raad terzijde en heeft een klankbord-functie. Deze taken en de werkwijze van de RvT volgen uit wet- en regelgeving, de Code Pensioenfonds en de richtlijnen zoals opgesteld door de beroepsvereniging van intern toezichthouders in de pensioensector, de VITP. Het jaarrapport van de RvT bevat de bevindingen en aanbevelingen van de RvT van het Fonds over het jaar 2022. Tevens bevat het rapport een verantwoording vanuit de RvT over haar taken, bevoegdheden en werkzaamheden in het verslagjaar.

Bevindingen

De RvT heeft haar bevindingen aan de hand van 8 thema's uit de Code Pensioenfonds weergegeven.

Vertrouwen waarmaken

Het Bestuur maakt het in haar gestelde vertrouwen ook in 2022 waar. Dat blijkt vooral uit adequaat Bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Naar aanleiding van een overeenkomst met sociale partners die eind 2022 tot stand is gekomen zijn de uitvoeringsovereenkomst en pensioenregeling aangepast. De RvT heeft vastgesteld dat het Bestuur om tot de bovenstaande besluiten te komen een zorgvuldig proces heeft doorgelopen en hier gehandeld heeft in het belang van alle deelnemers.

Het Bestuur heeft binnen de kaders van de afspraken tussen de sociale partners, de nieuwe uitvoeringsovereenkomst adequaat toegepast. Op basis van de financiële positie van het Fonds was het mogelijk om per 1 januari 2023 een toeslag te verlenen van 10%.

De afspraken tussen de sociale partners over de premie boden ook dit jaar geen ruimte voor een maximale fiscale opbouw van pensioen voor actieven (1,875%). Het opbouwpercentage voor 2023 is gesteld op 1,855% (2022: 1,826%).

Het beleggingsbeleid is in meerdere opzichten verantwoord vormgegeven. Door middel van adequaat risicomangement wordt bewaakt dat de uitvoering van het beleggingsbeleid binnen de gestelde kaders blijft. Maatschappelijk verantwoord beleggen staat hoog in het vaandel. De onverminderd hoge positie van het Fonds in de VBDO-benchmark (6^e plek) is daar een mooie bevestiging van.

Nadat het Bestuur in eerdere jaren het risicomangement voortvarend had doorontwikkeld, vindt de RvT het positief te constateren dat vervolgens is gereflecteerd op opzet en werking.

Het Bestuur heeft blijk gegeven van een evenwichtige belangenafweging bij belangrijke inhoudelijke besluiten in 2022. Het Bestuur legt adequaat verantwoording af aan het VO en de RvT.

Verantwoordelijkheid nemen

Het Bestuur heeft ook in 2022 goed gereageerd op ontwikkelingen binnen en buiten het Fonds.

De belangrijkste uitkomst daarvan is het met de sociale partners realiseren van aanpassingen in de pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomst. Dit als reactie op de inflatie ontwikkeling en ter voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. Het VO en de RvT zijn goed betrokken bij de ontwikkeling.

De RvT acht het prudent dat het Bestuur een Plan B heeft ontwikkeld en vastgesteld als beheersmaatregel voor het risico dat de pensioenadministrateur onverhoopt de transitie van het Fonds naar het nieuwe pensioenstelsel niet kan faciliteren. Daarnaast is het Bestuur verder gegroeid in de invulling van haar verantwoordelijkheden door de verdere uitwerking en gebruik van een strategische agenda.

Integer handelen

Er is voldoende aandacht voor integriteit en naleving van de gedragscode.

Kwaliteit nastreven

De RvT observeert dat het Bestuur kwaliteit nastreeft in de dienstverlening aan de deelnemers. De doorontwikkeling van de governance, het vaststellen van een datakwaliteitsbeleid, de veranderingen in de uitbesteding van de fiduciaire rol en de custodian en de doorontwikkeling van risicomangement zijn bovendien voorbeelden van een lerende organisatie.

Zorgvuldig benoemen

In 2022 hebben er twee herbenoemingen plaatsgevonden. De RvT is hierbij goed betrokken. De RvT blijft nadruk leggen op het feit dat er steeds meer professionele vertegenwoordigers van de gepensioneerden en werknemers in het Bestuur zijn gekomen.

Gepast belonen

In 2022 is het beloningsbeleid van het Fonds opnieuw vastgesteld. De reden om het beloningsbeleid aan te passen is de gewijzigde vte-score (door het bereiken van de 10 miljard grens). Het VO stelt voor dat wanneer de vte-score daalt (door een dalend fondsvermogen), het beloningsbeleid weer wordt aangepast. De RvT heeft dit advies betrokken in haar overwegingen. Uit de toegezonden documentatie herleidt de RvT dat het Bestuur een inhoudelijke en open bespreking heeft gevoerd over de aanpassing en concludeert dat er gedegen onderzoek is gedaan.

Toezicht houden en inspraak waarborgen

De RvT en het VO worden actief betrokken bij instemmings- en goedkeuringsplichtige onderwerpen. Ook worden de RvT en het VO regelmatig bijgepraat over lopende, voor het Fonds relevante onderwerpen, door de voorzitter of het DB van het Bestuur.

Vier keer per jaar is er een klankbordsessie tussen RvT en DB. Het afgelopen jaar is de inhoud van de dialoog in die sessies weer verder gegroeid. Voorts is er halverwege het jaar een klankbordsessie met het volledige Bestuur gehouden. Deze is zowel door Bestuur als RvT als nuttig ervaren.

Naast de reguliere overleggen tussen RvT en VO is er een overleg op kwartaalbasis tussen de voorzitters van beide organen ingesteld. Dit draagt bij aan de uitwisseling van informatie en beelden.

Transparantie bevorderen

Het Bestuur werkt op verschillende manieren aan het bevorderen van de transparantie. De transparantie van het eigen functioneren wordt door het Bestuur gefaciliteerd door beknoptere en overzichtelijke verslagen van de

bestuursvergaderingen. In de verslagen wordt bovendien op transparante wijze genotuleerd hoe discussies zijn verlopen en waarover verschillen van inzicht bestonden tussen bestuursleden. Ook in de verschillende klankbord sessies met het (dagelijks)Bestuur en één op één gesprekken met bestuursleden en sleutelfunctionarissen ervaart de RvT openheid en transparantie.

Speerpunten 2022

De RvT heeft zich in haar rol in 2022 gericht op een aantal speerpunten, te weten:

Vorbereiding traject 'Pensioenhervorming':

De RvT en het VO worden actief betrokken bij het traject Pensioenhervorming. De RvT wordt periodiek bij gesproken door het DB en er worden voortgangsrapportages gemaakt waarin ook een risicoanalyse met beheersmaatregelen zijn opgenomen. Het Bestuur staat open voor de raad van de RvT.

De uitbestedingspartijen worden gemonitord op de stappen die zij nemen voor het uitvoeren van het nieuwe pensioenstelsel zodat het Bestuur tijdig indien nodig maatregelen kan treffen zoals selecteren van een andere uitvoerder die beter kan voldoen aan de verwachtingen van het Bestuur ten aanzien van de uitvoering van de pensioenregeling die beoogd wordt (Plan B). Daarnaast is datakwaliteit een belangrijk onderwerp.

De RvT heeft het beeld dat het traject heel zorgvuldig wordt opgepakt door het Bestuur en er oog is voor adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging gedurende het traject en voor de deel besluiten die door het Bestuur in het kader van de pensioenhervormingen neemt.

Governance:

In 2022 heeft de RvT met het speerpunt governance specifiek de nadruk in het toezicht willen leggen op de werking van het Bestuursbureau vanuit het perspectief van het Bestuur. Daarbij aandacht voor de dynamiek en het effect op de Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming (BOB) van het Bestuur. De RvT ziet dat het Bestuursbureau nadrukkelijker een rol speelt in de verschillende fasen van het bestuurlijke proces (BOB model). Daarbij is verdere verbetering mogelijk. Zo zou het Bestuursbureau nog nadrukkelijker kunnen toetsen of stukken gereed voor besluitvorming en volledig zijn. Ook kan het Bestuursbureau vaker ondersteunen bij het structureren van de agenda door aan te geven of stukken ter bespreking zijn of hamerstukken zijn.

Naar aanleiding van de zelfevaluatie van het Bestuur in 2022 is een commissie Slagkracht geformeerd. Deze commissie heeft een discussie in het Bestuur geëntameerd over de verschillende bestuursstijlen en de gewenste interactie en ondersteuning van het Bestuursbureau. Daarbij de focus op cultuur en gedrag. De RvT onderschrijft deze aanpak en kijkt met belangstelling uit naar het vervolg.

Speerpunten 2023

De RvT stelt de volgende speerpunten voor in 2023:

1. Traject Pensioenhervorming:

Hieronder vallen de volgende sub onderwerpen:

- Governance, procesgang sociale partners/VO/RvT/Pensioengerechtigden (stakeholders)
- Pensioenadministratie, datakwaliteit, PlanB/C (zorg)
- Adequate risicobeheersing
- Evenwichtige belangenbehartiging
- Communicatie (secundair, aparte rol VO)

2. Governance

De governance van de Fonds heeft zich de afgelopen jaren gericht op de verbetering van de bestuurlijke effectiviteit. Daarin zijn positieve stappen gezet, onder andere met de inrichting van het Bestuursbureau, en strategische bestuursagenda en aandacht voor gedrag en cultuur.

De focus van de RvT zal in 2023 liggen op het volgen van de doorontwikkeling van die bestuurlijke effectiviteit. Waarbij de impact van de genomen maatregelen op cultuur en gedrag de aandacht heeft van de RvT. Verder zal er aandacht zijn vanuit de RvT voor de tijdsverdeling en aandacht voor de going concern (running the business) en alle besluitvorming rond de pensioenhervorming (changing the business).

Ter afsluiting

De RvT kijkt terug op een prettige en transparante samenwerking met het Bestuur, het VO en de andere direct betrokkenen bij het Fonds in 2022. De RvT hoopt deze goede samenwerking ook in 2023 voort te zetten.

6.2. Reactie bestuur op oordeel Raad van Toezicht

Wij danken de RvT voor haar oordeel en bevindingen over het jaar 2022. Wij onderschrijven de bevindingen van de RvT. Door de regelmatige overlegmomenten hebben we dit jaar een aantal stappen gezet om aanbevelingen door te voeren. Hieronder geven we per speerpunt een reactie op de bevindingen.

Vorbereiding traject Pensioenhervorming

Wij herkennen hetgeen de RvT opmerkt over de aanpak van het traject over de pensioenhervorming. Dit onderwerp zal ook in 2023 een zeer belangrijk onderwerp zijn voor onze bestuursagenda.

Governance

Het bestuursbureau is in 2022 verder versterkt en opgebouwd en heeft inmiddels een vaste rol verworven als spil tussen bestuur, commissies en uitbestedingspartijen. In 2023 zal naar verwachting het bestuursbureau nog meer in zijn kracht komen en de bestuurlijke effectiviteit hierdoor sterk gaan ondersteunen.

De Raad van Toezicht heeft een aantal speerpunten benoemd waarin zij in 2023 specifiek op zal richten. Deze speerpunten zijn onderwerp die veel aandacht krijgen van het bestuur. Het bestuur kijkt uit naar de klankbordmomenten met de RvT hierover.

Wij waarderen de constructieve en kwalitatief goede bijdrage van de leden van de Raad van Toezicht in het afgelopen jaar. De open samenwerking van de afgelopen jaren zetten wij graag voort en wij zien de samenwerking in 2023 dan ook met vertrouwen tegemoet.

7. Jaarrekening

7.1. Balans per 31 december 2022

(na voorgestelde bestemming van het saldo van lasten en baten)

(bedragen x € 1.000)		31-12-2022	31-12-2021
ACTIVA	Ref.		
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoed beleggingen		801.619	1.058.100
Aandelen		2.293.529	3.564.152
Vastrentende waarden		5.090.220	5.511.455
Derivaten		161.698	87.823
Overige beleggingen		832.688	655.898
		9.179.754	10.877.428
Beleggingen voor risico deelnemers	2	16.295	23.777
Herverzekeringsdeel technische voorziening	3	0	39.807
Vorderingen en overlopende activa	4	49.245	66.705
Overige activa	5	40.631	10.101
TOTAAL ACTIVA		9.285.925	11.017.818
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	6	2.016.848	2.263.991
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	7	6.802.979	8.617.380
Herverzekeringsdeel technische voorziening	7	0	39.807
Overige technische voorzieningen	7	23.650	11.659
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemer	8	16.295	23.777
Derivaten	9	411.937	49.728
Overige schulden en overlopende passiva	10	14.216	11.476
TOTAAL PASSIVA		9.285.925	11.017.818

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

7.2. Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2022	2021
	Ref.		
BATEN			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	11	110.162	101.216
Premiebijdragen voor risico deelnemer	12	257	322
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	13	-1.900.560	778.222
Beleggingsresultaten risico deelnemer	14	-4.962	1.501
Baten uit herverzekering	15	0	-3.540
Overige baten	16	14	16
TOTAAL BATEN		-1.795.089	877.737
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	17	262.544	249.517
Pensioenuitvoeringskosten	18	7.824	7.738
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	19		
Pensioenopbouw		148.039	149.692
Toeslagverlening		617.023	164.773
Wijziging pensioenregeling		0	0
Rentetoevoeging		-41.358	-48.831
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-269.247	-256.110
Wijziging marktrente		-2.321.194	-584.715
Wijziging actuariale grondslagen		39.155	-26.894
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten		-688	2.557
Overige mutaties voorziening pensioenverplichting		13.869	-9.829
		-1.814.401	-609.357
Mutatie herverzekeringsdeel technisch voorzieningen	20	0	-3.540
Mutatie overige technische voorzieningen	21	11.991	1.004
Mutatie pensioenverplichting voor risico deelnemer	22	-7.482	-1.684
Saldo herverzekering	23	-29.926	-1.261
Saldo overdrachten van rechten	24	1.034	-3.574
Overige lasten	25	20.470	55
TOTAAL LASTEN		-1.547.946	-361.102
Saldo van baten en lasten		-247.143	1.238.839
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve		-247.143	1.238.839
Totaal saldo van baten en lasten		-247.143	1.238.839

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

7.3. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premies	137.103	118.882
Inkomende waardeoverdrachten	16.909	8.599
Ontvangen van herverzekeraars	1.092	1.184
Overig ontvangsten	1.128	537
	156.232	129.202
Uitgaven		
Pensioenuitkeringen	-262.674	-249.404
Uitgaande waardeoverdrachten	-17.942	-4.239
Pensioenuitvoeringskosten	-8.649	-8.209
Overig uitgaven	-1.856	-2.231
	-291.121	-264.083
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-134.889	-134.881
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	5.562.727	4.766.157
Directe beleggingsopbrengsten	103.838	92.796
Overig	0	0
	5.666.565	4.858.953
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-5.372.932	-4.664.931
Kosten vermogensbeheer	-8.949	-8.254
Overig	0	0
Mutatie beleggingsdeb./cred.	22.966	1.960
	-5.358.915	-4.671.225
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	307.650	187.728
Netto kasstroom	172.761	52.847
Koers-/omrekenverschillen	-3.785	310
Mutatie liquide middelen	168.976	53.157
Liquide middelen per 1 januari	72.831	19.674
Mutatie	168.976	53.157
Liquide middelen per 31 december	241.807	72.831
Waarvan:		
onder overige activa	40.631	10.101
onder beleggingen	201.176	62.730
	241.807	72.831

7.4. Toelichting op de jaarrekening

7.4.1. Algemeen

Activiteiten

Stichting Pensioenfonds PostNL (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Groningen. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41011600.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds streeft hierbij om de opgebouwde pensioenen, de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken te laten ontwikkelen conform de afgesproken toeslagambitie zoals opgenomen in de pensioenovereenkomst. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van PostNL N.V. en aan deze vennootschap gelieerde ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het Bestuur heeft op 25 mei 2023 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

7.4.2. Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in Euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld op basis van 'going-concern' uitgangspunten.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31-12-2022	Gemiddeld 2022	31-12-2021	Gemiddeld 2021
USD	0,9370	0,9511	0,8793	0,8459
GBP	1,1271	1,1732	1,1172	1,1632
JPY	0,0071	0,0073	0,0076	0,0077

Stelselwijziging

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingwijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

In 2022 heeft een aanpassing naar van de overlevingstafels plaatsgevonden (AG prognose tafel 2022) inclusief de correctiefactoren. Deze aanpassing heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met € 41.081 duizend. Daarnaast zijn aanpassingen doorgevoerd betreffende correctiefactoren ervaringssterfte (effect € 1.202

duizend hogere voorziening) en een wijziging in de partnerfrequentie (effect € 3.129 lagere voorziening). In totaliteit bedraagt het effect van de wijzigingen in de actuariële uitgangspunten € 39.155 duizend (0,5 procentpunten op de dekkingsgraad).

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen, incl. voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers, zoals opgenomen in de balans.

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

Foutenherstel

Indien een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, wordt deze door middel van een retrospectieve verwerking hersteld. Dit houdt in dat het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar wordt herrekend alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, wordt vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening van het huidig boekjaar.

Het pensioenfonds heeft in de jaarrekening van het huidig boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

De waardering en presentatie van beleggingsdepots gekoppeld aan kapitaalcontracten is overeenkomstig de grondslagen voor beleggingen. De waarde van het aandeel herverzekeraar is gelijk aan de voorziening herverzekeringsdeel technische voorziening.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt tevens rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de AG-prognosetafel 2022 (2021: AG-prognosetafel 2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de pensioenfonds populatie af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftetekansen toegepast. Het pensioenfonds heeft de correctiefactoren op de sterftetekansen getoetst. Deze toetsing heeft geleid tot aanpassing van de correctiefactoren. Deze wijziging is per 31 december 2022 doorgevoerd.
- Er wordt uitgegaan van de veronderstelling dat iedereen is getrouwd. Voor het in het verleden opgebouwde ongehuwden ouderdomspensioen wordt aangenomen dat op de pensioendatum 85% van de deelnemers een partner zal hebben.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt voor een mannelijke deelnemer gesteld op 3 jaar en voor een vrouwelijke deelnemer gesteld op 2 jaar.
- Kostenopslag van 3,0% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.
- Voor latent wezenpensioen wordt geen voorziening opgenomen.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekeringsbetrekking heeft. Vorderingen uit het herverzekeringscontract op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit het garantiecontract worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Het gehele herverzekeringsdeel technische voorzieningen heeft een looptijd langer dan een jaar.

Overige technische voorzieningen

Onder de overige technische voorzieningen worden voorzieningen opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende voor zover niet opgenomen in de berekening van de pensioenvoorziening, zoals bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard. Deze voorziening is gelijkgesteld aan twee maal de jaarpremie ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Voorzieningen voor risico van deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en aanvullende premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar) bijdragen van deelnemers in het kader van Individueel Pensioensparen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Het Bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premievrije) pensioenaanspraken worden aangepast. In goede tijden kan het Bestuur besluiten om een inhaaltoeslag te verlenen.

Jaarlijks wordt een onvoorwaardelijke toeslag verleend over de aanspraken die zijn opgebouwd vóór 1 januari 2001 voor de actieve deelnemers van het voormalig OPF TNT. Deze toeslag wordt gefinancierd door de werkgever in de vorm van een jaarlijkse koopsom.

Rentetoevoeging

De oprenting van de technische voorzieningen betreft 0,533% negatief (2020: 0,324% negatief), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de voorziening voor risico deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten. De liquide middelen in het kasstroomoverzicht zijn zowel de liquide middelen verantwoord onder 'Overige activa' als de liquide middelen verantwoord onder 'Beleggingen', zowel voor risico pensioenfonds als voor risico deelnemers. De kasstromen uit directe beleggingsopbrengsten onder beleggingsactiviteiten zijn inclusief de derivatentransacties.

7.5 Toelichting op de balans per 31 december 2022

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfondsen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Vastgoed beleggingen	801.619	1.058.100
Aandelen	2.293.529	3.564.152
Vastrentende waarden	5.090.220	5.511.455
Derivaten	161.698	87.823
Overige beleggingen	832.688	655.898
Totaal	9.179.754	10.877.428

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

(bedragen x € 1.000)	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	1.058.100	3.564.152	5.511.455	38.095	655.898	10.827.700
Aankopen	7.099	655.426	1.902.978	0	2.791.349	5.356.852
Verkopen	-256.707	-1.354.424	-1.337.239	117.108	-2.746.587	-5.577.849
Herwaardering	-6.873	-571.625	-987.927	-418.168	-6.408	-1.991.001
Overige mutaties	0	0	953	12.726	138.436	152.115
Stand per 31 december 2022	801.619	2.293.529	5.090.220	-250.239	832.688	8.767.817
Schuldpositie derivaten (credit)						411.937
Totaal						9.179.754

(bedragen x € 1.000)	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	913.317	3.303.483	5.616.771	78.607	269.154	10.181.332
Aankopen	289.814	2.043.753	1.160.366	0	1.171.552	4.665.485
Verkopen	-322.700	-2.558.769	-1.178.986	136.256	-840.317	-4.764.516
Herwaardering	177.669	775.685	-86.696	-176.768	3.514	693.404
Overige mutaties	0	0	0	0	51.995	51.995
Stand per 31 december 2021	1.058.100	3.564.152	5.511.455	38.095	655.898	10.827.700
Schuldpositie derivaten (credit)						49.728
Totaal						10.877.428

Vastgoed beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	801.619	1.058.100
Totaal	801.619	1.058.100

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
TKPI European Real Estate Fund	556.369	69,4%	nvt	nvt
Prologis Targeted US Fund	63.901	8,0%	nvt	nvt
Morgan Stanley Prime Property Fund	62.705	7,8%	nvt	nvt
Northern Trust Developed Real Estate	nvt	nvt	136.913	12,9%
Totaal	682.975	85,2%	136.913	12,9%

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	2.293.529		3.564.152	
Totaal	2.293.529		3.564.152	

Het pensioenfonds belegt in 2022 en 2021 niet in sponsor en werkgever PostNL N.V.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Northern Trust Europe Sustainable Select SDG	449.025	19,6%	632.446	17,7%
Northern Trust World Sustainable Select SDG	571.179	24,9%	1.002.565	28,1%
TKPI MM Long Term Investment Fund - Shareclass A	361.413	15,8%	nvt	nvt
TKPI MM Emerging Markets Fund - Class A	212.279	9,3%	nvt	nvt
Northern Trust Ucits Fgr Fund-NT Emerging Markets Sustainable Select Sdg Index F	209.648	9,1%	nvt	nvt
Bestselect-M&G Positive Impact Equity	196.153	8,6%	nvt	nvt
Bestselect-Federated Hermes Global Impact Opportunities Equity	184.233	8,0%	nvt	nvt
Totaal	2.183.930	95,2%	1.635.011	45,9%

Indien een positie als nvt is aangeduid, was de positie ultimo boekjaar minder dan 5% van het totaal.

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Obligatiefondsen	1.105.801		1.182.827	
Direct Lending Beleggingsfonds	377.828		174.097	
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	1.723.594		1.983.694	
Hypotheekfondsen	1.882.997		2.170.837	
Totaal	5.090.220		5.511.455	

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Duitse staatsobligaties	nvt	nvt	328.255	6,0%
Aeam Dutch Mortgage Fund	1.113.959	21,9%	nvt	nvt
TKPI MM Credit Fund - Class A	506.334	9,9%	nvt	nvt
iShares ESG Screened Euro Corporate Bond Index	505.887	9,9%	nvt	nvt
Kempen Alternative Markets Fund - European Direct Lending Pool Master	377.828	7,4%	nvt	nvt
Totaal	2.504.008	49,2%	328.255	0,0%

Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Valutaderivaten	15.844		14.117	
Rente derivaten	145.854		73.706	
Totaal	161.698		87.823	

Derivatenposities met een negatieve marktwaarde zijn als passiva in de balans opgenomen. Voor een specificatie van de totale derivatenpositie wordt verwezen naar de paragraaf 'Risicobeheer'.

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Beleggingsfondsen landbouwgrond	357.923	140.398
Liquide middelen	183.334	62.730
Overige activa en vorderingen	291.431	452.770
Totaal	832.688	655.898

De overige vorderingen bestaan uit deposito's (€ 452.764 duizend) en vorderingen uit hoofde van aandelentransacties (€ 6 duizend).

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Bonfield Canadian farmland international	58.153	7,0%	44.425	6,8%
Craigmore permanent crop	28.380	3,4%	10.673	1,6%
Kempen SDG farmland fund	200.680	24,1%	77.489	11,8%
Warakiri farmland feeder fund	50.710	6,1%	7.811	1,2%
Totaal	337.923	40,6%	140.398	21,4%

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van afgeleide marktnoteringen en waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoed beleggingen	39.540	0	0	762.079	801.619
Aandelen	1.610.238	0	0	683.291	2.293.529
Vastrentende waarden	2.322.772	0	0	2.767.448	5.090.220
Derivaten	0	0	-250.239	0	-250.239
Overige beleggingen	311.431	0	0	521.257	832.688
Stand per 31 december 2022	4.283.981	0	-250.239	4.734.075	8.767.817

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastgoed beleggingen	136.913	0	0	921.187	1.058.100
Aandelen	1.635.011	0	0	1.929.141	3.564.152
Vastrentende waarden	3.794.503	0	0	1.716.952	5.511.455
Derivaten	0	0	38.095	0	38.095
Overige beleggingen	463.437	0	0	192.461	655.898
Stand per 31 december 2021	6.029.864	0	38.095	4.759.741	10.827.700

Binnen de beleggingscategorie aandelen is een groter aandeel gerubriceerd onder genoteerde marktprijzen, vanwege investeringen in beursgenoteerde aandelenfondsen van Northern Trust.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

2. Beleggingen voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Aandelen	7.859	15.801
Vastrentende waarden	8.068	7.533
Overige beleggingen	368	443
Totaal	16.295	23.777

Verloopoverzicht per beleggingscategorie voor risico deelnemer

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	15.801	7.533	443	23.777
Aankopen	2.491	4.526	16	7.033
Verkopen	-8.672	-742	-91	-9.505
Herwaardering	-1.761	-3.249	0	-5.010
Stand per 31 december 2022	7.859	8.068	368	16.295

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	24.946	0	515	25.461
Aankopen	636	8.137	26	8.799
Verkopen	-11.749	-131	-92	-11.972
Herwaardering	1.968	-473	-6	1.489
Stand per 31 december 2021	15.801	7.533	443	23.777

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	7.859	15.801
Totaal	7.859	15.801

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Obligatiefondsen	8.068	7.533
Totaal	8.068	7.533

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in liquide middelen	364	443
Overige activa en vorderingen	4	0
Totaal	368	443

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorieën met een belang groter dan 5%.

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Garantiecontract	0	39.807
Totaal	0	39.807

De (opgebouwde) aanspraken van een specifieke groep deelnemers waren middels een garantiecontract ondergebracht bij herverzekeraar Zwitserleven. Dit contract is in september 2022 beëindigd.

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand begin boekjaar	39.807	43.347
Pensioenopbouw	73	53
Toeslagverlening	0	761
Rentetoevoeging	-191	-228
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-1.100	-1.220
Wijziging marktrente	-11.027	-2.949
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-155
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Aanpassing sterftekansen	501	198
Beëindiging contract	-28.063	0
Stand einde boekjaar	0	39.807

4. Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Beleggingsdebiteuren	3.914	2.175
Debiteuren	354	0
Vorderingen werkgevers	16.000	64.332
Vorderingen uit herverzekeringen	28.834	0
Overige vorderingen en overlopende activa	125	166
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	18	32
Totaal	49.245	66.705

De vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van het saldo onder 'Vorderingen op de werkgever(s)'.

De vorderingen op de werkgever bestaan uit de affinanciering VPL-inkoop van € 16.000 duizend die eind maart 2023 voldaan is en de voorlopige premieafrekening van € 125 duizend over 2022.

De vordering uit herverzekering betreft het van Zwitserleven te ontvangen bedrag in verband met de beëindiging van het garantiecontract.

5. Overige activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Liquide middelen	40.631	10.101
Totaal	40.631	10.101

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. Er is een intraday limiet faciliteit van € 11,0 miljoen van toepassing.

PASSIVA

6. Stichtingskapitaal en reserves

(bedragen x € 1.000)	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2021	1.025.152
Uit bestemmingsaldo van baten en lasten	1.238.839
Stand per 31 december 2021	2.263.991
Uit bestemmingsaldo van baten en lasten	-247.143
Stand per 31 december 2022	2.016.848

Dekkingsgraden, vermogensposities en herstelplan

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Feitelijke dekkingsgraad	129,5%	126,0%
Reële dekkingsgraad	104,0%	99,1%
Beleidsdekkingsgraad	134,7%	121,4%

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen, incl. voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers, zoals opgenomen in de balans.

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de (nominale) dekkingsgraden over de laatste 12 maanden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaard model. Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de risicoparagraaf. Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stichtingskapitaal en reserves	2.016.848	2.263.991
Minimaal vereist eigen vermogen	278.271	356.130
Vereist eigen vermogen	1.217.072	1.410.944

De vermogenspositie van het pensioenfonds wordt gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit. Voor het pensioenfonds is met ingang van 2022 geen herstelplan meer van toepassing.

Het pensioenfonds dient jaarlijks een haalbaarheidstoets uit te voeren. Daarnaast moet het pensioenfonds laten zien dat het afgesproken premiebeleid reëel en haalbaar is, als ook dat het pensioenfonds voldoende herstelkracht heeft vanuit het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad.

7. Technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	6.802.979	8.617.380
Herverzekeringsdeel technische voorziening	0	39.807
Totaal	6.802.979	8.657.187

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand per 1 januari	8.617.380	9.226.737
Pensioenopbouw	148.039	149.692
Toeslagverlening	617.023	164.773
Wijziging pensioenregeling	0	0
Rentetoevoeging	-41.358	-48.831
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-269.247	-256.110
Wijziging marktrente	-2.321.194	-584.715
Wijziging actuariale grondslagen	39.155	-26.894
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-688	2.557
Overige mutaties voorziening pensioenverplichting	13.869	-9.829
Stand per 31 december	6.802.979	8.617.380

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariael berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

De toeslag op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het Bestuur van het pensioenfonds. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Een achterstand in de toeslagverlening kan worden ingehaald. Het opgebouwde pensioen is voor alle deelnemers per 1 januari 2022 verhoogd met 10% (1 januari 2021: 1,95%).

Rentetoevoeging

De oprenting van de technische voorzieningen betreft 0,486% negatief (2021: 0,533% negatief), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente. De ontwikkeling van de marktrente is als volgt:

	rentepercentage per 31 december
2020	0,10%
2021	0,52%
2022	2,70%

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Toevoeging aan de technische voorziening	18.472	8.638
Onttrekking aan de technische voorziening	-19.160	-6.081
Totaal	-688	2.557

Aanpassing actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het Bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

In 2022 heeft een aanpassing naar van de overlevingstafels plaatsgevonden (AG prognose tafel 2022) inclusief de correctiefactoren. Deze aanpassing heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met € 41.081 duizend. Daarnaast zijn aanpassingen doorgevoerd betreffende correctiefactoren ervaringssterfte (effect € 1.202 duizend hogere voorziening) en een wijziging in de partnerfrequentie (effect € 3.129 lagere voorziening). In totaliteit bedraagt het effect van de wijzigingen in de actuariële uitgangspunten € 39.155 duizend (0,5 procentpunten op de dekkingsgraad).

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Resultaat op kanssysteem:		
- Sterfte	7.703	-15.601
- Arbeidsongeschiktheid	-1.974	-1.106
- Mutaties	7.079	7.881
Overige technische mutaties	1.061	-1.003
Totaal	13.869	-9.829

Samenstelling

De samenstelling van de voorziening voor pensioenverplichtingen naar aard van de deelnemer is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
	Voorziening	Aantallen	Voorziening	Aantallen
Actieven deelnemers	1.724.184	19.265	2.508.458	20.174
Gewezen deelnemers	1.586.807	43.841	2.146.686	44.702
Pensioengerechtigden	3.491.988	34.325	3.962.236	33.188
Totaal	6.802.979	97.431	8.617.380	98.064

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950 kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt het opbouwpercentage bepaald van de in dat jaar geldende pensioengrondslag op ouderdomspensioen. Eveneens wordt een partnerpensioen van 63% van het ouderdomspensioen opgebouwd. Jaarlijks beslist het Bestuur van het pensioenfonds de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het Bestuur streeft er naar om de pensioenrechten en de pensioenaanspraken jaarlijks aan te passen met de stijging van de Consumenten Prijs Index (CPI) alle huishoudens (afgeleid). De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslag en er kan op de langere termijn geen zekerheid worden gegeven of en in hoeverre toeslagverlening kan plaatsvinden. Of een toeslag kan worden verleend en hoe hoog de toeslag wordt, is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Het Bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en (premiëvrije) pensioenaanspraken worden aangepast. In goede tijden kan het Bestuur besluiten om een inhaaltoeslag te verlenen.

Het bestuur heeft op basis van de financiële positie besloten om per 1 januari 2023 een toeslag te verlenen van 10% (1 januari 2022: 1,95%).

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hogere dekkinggraad dan de TBT dekkinggraad vereist. Het Bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen. Het overzicht is opgenomen in de bijlage 1 van het jaarverslag.

Mutatieoverzicht herverzekeringdeel technische voorziening

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand begin boekjaar	39.807	43.347
Pensioenopbouw	73	53
Toeslagverlening	0	761
Rentetoevoeging	-191	-228
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-1.100	-1.220
Wijziging marktrente	-11.027	-2.949
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-155
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Aanpassing sterftekansen	501	198
Beeindiging garantiecontract	-28.063	0
Stand einde boekjaar	0	39.807

Overige technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand per begin boekjaar	11.659	10.655
Mutatie overige voorziening	11.991	1.004
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	0
Totaal	23.650	11.659

Deze voorziening betreft de voorziening voor ingegane ziektegevallen (arbeidsongeschiktheid). De voorziening is gelijk aan tweemaal de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid en premievrijstelling.

8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico deelnemers is een regeling voor vrijwillig individueel pensioensparen.

De hoogte van de beleggingsrendementen (en daarmee het te bereiken eindkapitaal) is naast de premie afhankelijk van het door de deelnemer geselecteerde beleggingsprofiel en de binnen dit profiel aangekochte beleggingen. Het uiteindelijk te bereiken kapitaal is hiermee onzeker en volledig voor risico van de deelnemer.

Op 68-jarige leeftijd heeft de deelnemer de mogelijkheid (c.q. plicht) om op basis van het tot dan toe opgebouwde kapitaal (aanvullend) pensioen in te kopen bij het pensioenfonds of een zelf geselecteerde pensioenverzekeraar. Tussentijds opnemen van het kapitaal anders dan door middel van een waardeoverdracht is niet mogelijk.

Verloop voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Stand per begin boekjaar	23.777	25.461
Premiebijdragen	257	322
Expiraties/pensioneringen	-2.777	-3.495
Beleggingsresultaat voor risico deelnemer	-4.962	1.489
Totaal	16.295	23.777

9. Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Derivaten	411.937	49.728
Totaal	411.937	49.728

Voor een specificatie van de derivaten wordt verwezen naar de paragraaf 'Risicobeheer'

10. Overige schulden en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren	169	0
Beleggingscrediteuren	4.699	3
Belastingen en premie sociale verzekeringen	5.168	4.980
Overige schulden en overlopende passiva	4.168	4.706
Pensioenuitkeringen	12	53
Schulden uit hoofde van waardeoverdrachten	0	1.734
Totaal	14.216	11.476

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De beleggingscrediteuren bestaan uit het saldo van nog af te wikkelen beleggingstransacties (€ 4.699 duizend).

De overige schulden en overlopende passiva betreft een reservering voor nog te betalen uitvoerings- en vermogensbeheerkosten.

Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De dekkinggraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkinggraad	2022	2021
Dekkinggraad per 1 januari	126,0%	111,0%
Premies	-0,9%	-0,7%
Uitkeringen	0,8%	0,3%
Toeslagen/korting	-8,4%	-1,9%
Wijziging rentetermijnstructuur	46,2%	7,5%
Rendement	-21,2%	11,2%
Wijziging Actuariële grondslagen	-0,3%	0,3%
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	0,7%	0,0%
Renteafdekking	-2,2%	-2,2%
Kruiseffecten	-11,2%	0,0%
Dekkinggraad per 31 december	129,5%	126,0%

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's. Deze buffers worden vereist eigen vermogen genoemd. Het vereist eigen vermogen is uitgedrukt als percentage van de technische voorzieningen.

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Vereist Eigen Vermogen

Vereist Eigen Vermogen	2022	2021
S1 Renterisico	4,4%	1,6%
S2 Risico zakelijke waarden	12,4%	11,7%
S3 Valutarisico	3,3%	4,0%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	4,4%	4,7%
S6 Verzekeringstechnische risico	2,3%	2,8%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief beheerrisico	1,8%	1,7%
Diversificatie-effect	-10,8%	-10,3%
Vereist Eigen Vermogen per 31 december	17,8%	16,2%

Het vereist eigen vermogen is bepaald op basis van de zogenaamde wortelformule van DNB.

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Vereist pensioenvermogen	8.059.996	10.103.567
Voorziening pensioenverplichting	6.842.924	8.692.623
Vereist eigen vermogen	1.217.072	1.410.944
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	2.016.848	2.263.991
Surplus	799.776	853.047

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

In de hierop volgende specificaties wordt een overzicht gegeven van de beleggingsportefeuille en worden de verschillende beleggingsrisico's toegelicht. Hierbij wordt zo veel mogelijk een look-through van beleggingen toegepast. Hierbij wordt van beleggingsfondsen met een groot aantal onderliggende titels, een 'doorkijk' gepresenteerd tot deze onderliggende fondsen bij de presentatie van de specificatie.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Op balansdatum is de duratie van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duratie van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duratie-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur); waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt door middel van vastrentende beleggingen en renteswaps. Afhankelijk van de rentestand varieert de invulling (naast de vastrentende waarden) van volledige afdekking met behulp van renteswaps.

Voor de berekening van de renteafdekking worden de verplichtingen gewaardeerd op basis van de marktrente. De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2022		31-12-2021	
	Waarde	Duration	Waarde	Duration
Vastrentende waarden (excl. derivaten)	5.090.220	6,2	5.511.455	7,6
Vastrentende waarden (incl. derivaten)	4.825.628	11,5	5.538.596	7,7
(nominale) Pensioenverplichtingen	6.802.979	14,7	8.617.380	16,8

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Resterende looptijd < 1 jaar	412.580	8,1%	275.604	5,0%
Resterende looptijd 1 < > 5 jaar	1.184.115	23,3%	907.044	16,5%
Resterende looptijd 5 < > 10 jaar	2.562.049	50,3%	3.081.306	55,9%
Resterende looptijd 10 < > 20 jaar	259.022	5,1%	355.925	6,5%
Resterende looptijd > 20 jaar	672.454	13,2%	891.576	16,2%
Totaal	5.090.220	100,0%	5.511.455	100,0%

De presentatie van de vastrentende waarden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Resterende looptijd < 5 jaar	1.386.431	20,3%	1.319.926	15,2%
Resterende looptijd 5 < > 10 jaar	1.340.972	19,7%	1.491.565	17,2%
Resterende looptijd 10 < > 20 jaar	2.124.931	31,2%	2.826.029	32,6%
Resterende looptijd > 20 jaar	1.964.495	28,8%	3.031.326	35,0%
Totaal	6.816.829	100,0%	8.668.846	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt voor afdekking 66,0% (31-12-2021: 60,0%). Het bedrag dat ultimo jaar in euro's is belegd, bedraagt na afdekking 81,4% (2021: 79,1%). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 14,4 miljoen (2021: € 10,9 miljoen). De valutapositie per 31 december 2022 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	538.067	416.363	4.104.583	695.446	5.754.459	1.356.358	7.110.817
GBP	22.295	191.409	24.945		238.649	-122.366	116.283
JPY	4.316	93.286			97.602	-61.187	36.415
USD	202.991	813.988	427.992		1.444.971	-1.158.451	286.520
Overige	33.950	778.483	268.107	137.242	1.217.782		1.217.782
Totaal	801.619	2.293.529	4.825.627	832.688	8.753.463	14.354	8.767.817

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	570.186	593.296	4.793.799	557.395	6.514.676	2.045.265	8.559.941
GBP	46.013	268.959	10.880	0	325.852	-194.823	131.029
JPY	36.436	190.120	0	0	226.556	-127.978	98.578
USD	309.791	1.496.550	471.471	0	2.277.812	-1.711.510	566.302
Overige	95.673	1.015.228	298.040	62.909	1.471.850	0	1.471.850
Totaal	1.058.099	3.564.153	5.574.190	620.304	10.816.746	10.954	10.827.700

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen valuta in opkomende markten en/of hebben een correlatie met de USD. Het bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken. In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met de hiervoor weergegeven valutaposities en afdekkingen.

Prijrisico

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijsrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), futures. Een belangrijk prijsrisico betreft het aandelenrisico.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Europa	5.751.752	65,6%	6.545.721	60,5%
Afrika	90.088	1,0%	89.516	0,8%
Noord-Amerika	1.352.371	15,4%	2.204.085	20,4%
Zuid-amerika	156.345	1,8%	156.219	1,4%
Azie	756.192	8,6%	998.841	9,2%
Oceanië	77.986	0,9%	138.544	1,3%
Overige	634	0,0%	781	0,0%
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	8.185.368	93,4%	10.133.707	93,6%
Derivaten	-250.239	-2,9%	38.095	0,4%
Overige beleggingen	832.688	9,5%	655.898	6,1%
Totaal	8.767.817	100,0%	10.827.700	100,0%

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Financiële instellingen	1.439.218	16,4%	1.506.550	13,9%
Nijverheid en industrie	1.317.220	15,0%	2.113.902	19,5%
Overheid en overheidsinstellingen	1.326.586	15,1%	1.361.958	12,6%
Nutsbedrijven	18.740	0,2%	18.831	0,2%
Telecommunicatie	501.462	5,7%	693.307	6,4%
Consumptiegoederen	19.921	0,2%	366.335	3,4%
Gezondheidszorg	91.906	1,0%	84.897	0,8%
Energie	198.910	2,3%	243.482	2,2%
Informatie technologie	103.643	1,2%	115.803	1,1%
Bouw- en grondstoffen	93.997	1,1%	78.097	0,7%
Hypotheken	1.882.997	21,5%	2.170.837	20,0%
Vastgoed	901.562	10,3%	1.182.053	10,9%
Overige beleggingen	289.206	3,3%	197.655	1,8%
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	8.185.368	93,4%	10.133.707	93,6%
Derivaten	-250.239	-2,9%	38.095	0,4%
Overige beleggingen	832.688	9,5%	655.898	6,1%
Totaal	8.767.817	100,0%	10.827.700	100,0%

Grondstoffenrisico (S4)

Pensioenfondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee transacties zijn aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van het kredietrisico vindt plaats door het stellen van kredietwaardigheidseisen aan de tegenpartijen waarmee transacties kunnen worden gedaan. Daarnaast worden limieten gesteld aan tegenpartijen op totaalniveau. Dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft op het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij renteswaps.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Europa	4.309.560	84,7%	4.630.589	84,0%
Afrika	63.951	1,3%	74.188	1,3%
Noord-Amerika	365.151	7,2%	456.769	8,3%
Azie	216.452	4,3%	218.581	4,0%
Oceanië	15.117	0,3%	17.118	0,3%
Zuid-Amerika	119.356	2,3%	113.429	2,1%
Overige	633	0,0%	781	0,0%
Totaal	5.090.220	100,0%	5.511.455	100,0%

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Financiële instellingen	956.442	18,8%	830.412	15,1%
Vastgoed	109.757	2,2%	138.471	2,5%
Hypotheken	1.882.997	37,0%	2.170.837	39,4%
Overheid en overheidsinstellingen	1.298.018	25,5%	1.361.958	24,7%
Nutsbedrijven	9.026	0,2%	7.562	0,1%
Telecommunicatie	164.791	3,2%	161.736	2,9%
Gezondheidszorg	52.850	1,0%	43.620	0,8%
Energie	165.674	3,3%	186.036	3,4%
Informatietechnologie	8.630	0,2%	10.595	0,2%
Bouw en grondstoffen	13.151	0,3%	17.186	0,3%
Industrie	316.060	6,2%	450.150	8,2%
Handel	27.600	0,5%	46.540	0,8%
Overige	85.224	1,7%	86.352	1,6%
Totaal	5.090.220	100,0%	5.511.455	100,0%

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2022 gepubliceerd door Standard & Poors is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
AAA	712.472	14,0%	962.929	17,5%
AA	2.127.885	41,8%	2.206.920	40,0%
A	607.473	11,9%	629.926	11,4%
BBB	860.538	16,9%	1.030.299	18,7%
Geen rating	781.852	15,4%	681.381	12,4%
Totaal	5.090.220	100,0%	5.511.455	100,0%

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico zo goed mogelijk geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en voor het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het Bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt en gecommuniceerd dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

De nominale rente kan worden verminderd met een bepaald (vast) percentage dat de toeslagambitie op lange termijn weergeeft. Ook kan gebruik worden gemaakt van de verwachte loon- of prijsinflatie (afhankelijk van de bepalingen omtrent toeslagverlening in het reglement).

De grens voor Toekomst Bestendige Toeslagverlening (TBT) is de grens waarop het pensioenfonds op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens is eind 2022 gelijk aan 129,6% (2021: 122,5%).

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2022		31-12-2021	
Staatsobligaties Duitsland	187.483	2,0%	328.255	3,0%
Staatsobligaties Nederland	218.560	2,4%	224.520	2,0%
Staatsobligaties Frankrijk	198.976	2,1%	nvt	nvt
Totaal	417.536	4,5%	552.775	5,0%

De waarde van een aantal beleggingsfondsen bedraagt meer dan 2% van het belegd vermogen. Echter, op basis van look-trough zijn de uiteindelijke beleggingen verspreid over meerdere debiteuren. Daarom is hier geen sprake van een concentratierisico.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Kempen Capital Management. Met Kempen is een Serviceovereenkomst en een Service Level Agreement (SLA) gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij een custodian, BNP Paribas.

waarmee eveneens een SLA is afgesloten. BNP Paribas brengt jaarlijks eveneens een ISAE 3402 type II rapportage uit.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP. Met TKP is een Uitbestedingsovereenkomst en een SLA gesloten.

Het risico wordt gemitigeerd door periodieke beoordeling door het Bestuur van de kwaliteit van de uitvoering van Kempens, BNP en TKP door middel van performancerapportages (Kempens/ BNP), SLA-rapportages, In Control Statement (TKP) en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402 type II-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het pensioenfonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief beheer risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

De beoogde tracking error van het pensioenfonds bedraagt eind december 5,0% (2021: 5,0%) op pensioenfondsniveau. Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutaderivaten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden. Voor het selecteren van de tegenpartijen worden criteria gehanteerd. De marktwaarde wordt dagelijks bepaald.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2022:

Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract-omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Rentederivaten	4/2023-12/2072	3.597.900	-264.592	145.854	410.447
Valutaderivaten	februari 2023	1.382.978	14.354	15.844	1.490
Totaal		4.980.878	-250.238	161.698	411.937

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract-omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Rentederivaten	4/2023 - 8/2066	1.939.900	27.141	73.706	46.565
Valutaderivaten	kort	2.056.647	10.954	14.117	3.163
Totaal		3.996.547	38.095	87.823	49.728

Ultimo 2022 zijn zekerheden ontvangen voor de renteswaps en valutaderivaten voor een bedrag van € 97,5 miljoen (2021: € 55,9 miljoen). De waarde van het gestelde collateral bedraagt ultimo 2022 € 475,6 miljoen (2021: € 17,9 miljoen).

7.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft overeenkomsten afgesloten met TKP Pensioen (pensioenbeheer, bestuursondersteuning), BNP Paribas (custody), Cardano (beheer matching portefeuille) en Kempens Capital Management (fiduciair management).

De overeenkomst met TKP heeft een looptijd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 15 maand en opzegging uiterlijk eind oktober van elk jaar. De vergoeding voor 2023 bedraagt ongeveer € 7,2 miljoen. De overeenkomst met Kempens heeft een looptijd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden. De vergoeding voor 2023 bedraagt circa € 3,9 miljoen. De overeenkomst met BNP Paribas heeft een looptijd voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 180 dagen. De vergoeding voor 2023 bedraagt circa € 1,0 miljoen. Met Cardano is een overeenkomst voor onbepaalde tijd overeengekomen met een vaste vergoeding van voor 2023 circa € 1,0 miljoen, welke jaarlijks wordt geïndexeerd met de CPI alle huishoudens (afgeleid). Er is geen opzegtermijn van toepassing.

De (opgebouwde) aanspraken van een specifieke groep deelnemers waren middels een garantiecontract ondergebracht bij herverzekeraar Zwitserleven. Het garantiecontract is in 2022 beëindigd.

Investeringsverplichtingen

Het pensioenfonds heeft ultimo 2022 € 243,1 miljoen investeringsverplichtingen (2021: € 822,9 miljoen).

7.7 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds en de werkgever, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met (voormalige) bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het pensioenfonds heeft een afzonderlijke uitvoeringsovereenkomst afgesloten met PostNL N.V. ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. De belangrijkste onderdelen uit deze overeenkomsten zijn:

- de werkgever is verplicht alle werknemers waarop de pensioenovereenkomst van toepassing is, aan te melden als deelnemer;
- de werkgever verplicht zich de overeengekomen gegevens inzake werknemers tijdig en op de overeengekomen wijze aan het pensioenfonds te verstrekken;
- het pensioenfonds verplicht zich de deelnemers en overige rechthebbenden pensioenaanspraken en pensioenrechten toe te kennen overeenkomstig de bepalingen van de geldende statuten en/of het pensioenreglement;

- ter dekking van de financiële gevolgen van de door het pensioenfonds aangegane verplichtingen, zoals vastgelegd in de statuten en het pensioenreglement, verplicht de werkgever zich maandelijks premies en koopsommen aan het pensioenfonds te voldoen, met inachtneming van de bepalingen van de uitvoeringsovereenkomst;
- indien op grond van het bepaalde in het pensioenreglement, dan wel op grond van het bepaalde in de ABTN, een aanvullende vermogensdotatie door de werkgever noodzakelijk is, zal deze conform de bepalingen van de ABTN door het bestuur van het pensioenfonds worden vastgesteld. In geval van een dekkingstekort zijn de werkgevers aanvullende vermogensdotaties verschuldigd waarmee het dekkingstekort wordt opgeheven, een en ander met inachtneming van het bepaalde in de ABTN. De werkgevers en het pensioenfonds bepalen in overleg onder welke voorwaarden de betaling zal geschieden;
- indien de vermogenspositie van het pensioenfonds daartoe aanleiding geeft, kan het bestuur van het pensioenfonds besluiten tot een restitutie aan de werkgever of tot een verlaging van de premie, met inachtneming van de hierover opgenomen bepalingen in de ABTN en in overeenstemming met wettelijke regelingen. Het pensioenfonds kan niet eerder tot het verlenen van premierestitutie en verlaging van de premie overgaan, dan nadat eerst een eventuele achterstand in de toeslagverlening is ingelopen en vervolgens de dekkingsgraad nog boven de premiekortingsgrens ligt.

7.8 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022

11. Premiebijdragen voor risico pensioenfondsen

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Pensioenpremie huidig jaar	108.770	99.292
Pensioenpremie voorgaande jaren	498	277
Koopsom onvoorwaardelijke toeslagverlening	894	39
Koopsom voorwaardelijk pensioen	0	1.608
Totaal	110.162	101.216

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgever in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgever ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Zuiver kostendekkende premie	175.008	175.907
Gedempte kostendekkende premie	108.770	99.292
Feitelijke premie	108.770	99.292

Het pensioenfonds voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie. De verschillen tussen de kostendekkende-, gedempte- en feitelijke premies worden veroorzaakt door het hanteren van afwijkende rentecurves.

Specificatie Zuiver kostendekkende premie

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Actuarieel benodigd	133.686	135.198
Opslag in stand houden vereist vermogen	23.685	22.300
Opslag voor uitvoeringskosten	7.295	7.981
Risicopremie voor WIA excedent en premievrijstelling bij invaliditeit	8.505	8.428
Risicopremie voor Anw aanvulling	1.837	2.000
Totaal	175.008	175.907

Specificatie Gedempte kostendekkende premie

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Actuarieel benodigd	58.965	54.046
Opslag in stand houden vereist vermogen	10.579	9.036
Opslag voor uitvoeringskosten	5.053	5.546
Risicopremie voor WIA excedent en premievrijstelling bij invaliditeit	4.571	4.173
Risicopremie voor Anw aanvulling	1.837	2.000
Premie voorwaardelijke onderdelen	27.765	24.491
Totaal	108.770	99.292

Specificatie Feitelijke premie

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Actuarieel benodigd	95.709	85.002
Opslag voor uitvoeringskosten	5.053	6.517
Risicopremie voor WIA excedent en premievrijstelling bij invaliditeit	6.171	5.773
Risicopremie voor Anw aanvulling	1.837	2.000
Totaal	108.770	99.292

De werkgever vraagt een eigen bijdrage van 6% van de pensioengrondslag aan de deelnemer. Voor alle aangesloten ondernemingen bij het pensioenfonds geldt dat de premie (voor de verzekering van de Anw-aanvulling en Individueel Pensioensparen) wordt ingehouden door de werkgever op het salaris van de werknemers.

12. Premiebijdragen risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Premiebijdragen risico deelnemers huidig jaar	257	322
Totaal	257	322

13. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Transactie kosten	Totaal
2022					
Vastgoed beleggingen	24.192	5.664	-14.343	-336	15.177
Aandelen	11.672	-562.007	-7.076	-5.007	-562.418
Vastrentende waarden	53.145	-973.877	-11.612	-4.713	-937.057
Derivaten	14.780	-417.742	-863	-322	-404.147
Overige beleggingen	0	-5.180	-1.193	-30	-6.403
Kosten vermogensbeheer			-5.712	0	-5.712
Totaal	103.789	-1.953.142	-40.799	-10.408	-1.900.560

Het deel van de pensioenuitvoeringskosten dat in 2022 toegerekend wordt aan de kosten vermogensbeheer bedraagt € 2.168 duizend (2021: € 2.181 duizend) en is in mindering gebracht op de overige kosten van vermogensbeheer.

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Transactie kosten	Totaal
2021					
Vastgoed beleggingen	20.187	186.938	-9.638	-1.204	196.283
Aandelen	10.980	796.257	-12.626	-5.653	788.958
Vastrentende waarden	62.946	-67.009	-13.368	-4.042	-21.473
Derivaten	-1.329	-176.702	-916	-1.545	-180.492
Overige beleggingen	310	2.808	-354	0	2.764
Kosten vermogensbeheer			-7.818		-7.818
Totaal	93.094	742.292	-44.720	-12.444	778.222

14. Beleggingsresultaten risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Aandelen	-1.760	1.980
Vastrentende waarden	-3.201	-473
Overige beleggingen	-1	-6
Totaal	-4.962	1.501

15. Baten uit herverzekering

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Ontvangen uitkeringen herverzekering	0	0
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	0	-3.540
Totaal	0	-3.540

Deze post betreft de mutatie van het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen. In verband met de beëindiging van de overeenkomst is het saldo van alle baten en lasten in 2022 als een post onder de lasten verantwoord.

16. Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Interest baten overig	14	1
Interest baten waardeoverdrachten	0	15
Totaal	14	16

17. Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Ouderdomspensioen	218.691	208.019
Partnerpensioen	37.269	34.609
Arbeidsongeschiktheidspensioen	285	305
Wezenpensioen	268	268
WAO-aanvulling	1.973	2.125
Anw-aanvulling	3.222	3.322
Afkoop pensioenen en premierestitutie	844	879
Overige uitkeringen	-8	-10
Totaal	262.544	249.517

De stijging van de pensioenuitkeringen is voornamelijk het gevolg van een stijging van het aantal pensioengerechtigden.

De negatieve overige uitkeringen betreffen te veel uitgekeerde pensioenuitkeringen, die door het pensioenfonds zijn teruggevorderd.

18. Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Bestuurskosten	333	374
Kosten Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan	71	114
Accountantskosten	121	122
Administratiekostenvergoeding	7.103	7.854
Certificerend actuaaris	40	33
Adviserend actuaaris	63	59
Overige advieskosten	116	136
Contributies en bijdragen	576	554
Dwangsommen en boetes	0	0
Kosten Governance	572	99
Overige pensioenuitvoeringskosten	997	574
Totaal	9.992	9.919
Algemene kosten toegerekend aan beleggingsrendement	-2.168	-2.181
Totaal	7.824	7.738

De kosten toe te rekenen aan beleggingsrendement betreffen kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan de pensioenuitvoering of vermogensbeheer. Deze kosten betreffen kosten voor Bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders.

De kosten van governance zijn toegenomen door de oprichting van een eigen bestuursbureau. Dit heeft geleid topt een verlaging van de administratiekostenvergoeding die door TKP Pensioen in rekening wordt gebracht en waar de werkzaamheden van het bestuursbureau eerder onder vielen.

De overige pensioenuitvoeringskosten bestaan voor een aanzienlijk deel uit gemaakte kosten die in het kader van voorbereidingen op de Wtp zijn gemaakt.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 239 duizend (2021: € 199 duizend). Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht

Aan de leden van het Verantwoordingsorgaan werd door het pensioenfonds in 2022 een vergoeding verstrekt van € 32 duizend (2021: € 26 duizend).

Aan de leden van de Raad van Toezicht werd door het pensioenfonds in 2022 een vergoeding verstrekt van € 49 duizend (2021: € 77 duizend).

Accountants honoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	Onafhankelijke accountant	Overige netwerk	Totaal
2022			
Controle van de jaarrekening	75	0	75
Andere controle werkzaamheden	2	0	2
Fiscale advisering	29	0	29
Andere niet-controle diensten	15	0	15
Totaal	121	0	121

(bedragen x € 1.000)	Onafhankelijke accountant	Overige netwerk	Totaal
2021			
Controle van de jaarrekening	88	0	88
Andere controle werkzaamheden	0	0	0
Fiscale advisering	34	0	34
Andere niet-controle diensten	0	0	0
Totaal	122	0	122

Aantal personeelsleden

Het pensioenfonds heeft per eind 2022 zeven werknemers in dienst.

19. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Pensioenopbouw	148.039	149.692
Toeslagverlening	617.023	164.773
Rentetoevoeging	-41.358	-48.831
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-269.247	-256.110
Wijziging marktrente	-2.321.194	-584.715
Wijziging actuariale grondslagen	39.155	-26.894
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-688	2.557
Overige mutaties	13.869	-9.829
Totaal	-1.814.401	-609.357

20. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	0	-3.540
Totaal	0	-3.540

In samenhang met de beëindiging van het contract in 2022 is het saldo van alle baten en lasten als een post onder de lasten verantwoord.

21. Mutatie overige technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Mutatie overige technische voorziening	11.991	1.004
Totaal	11.991	1.004

22. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Mutatie pensioenverplichting risico deelnemer	-7.482	-1.684
Totaal	-7.482	-1.684

23. Saldo herverzekering

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Vrijval als gevolg van beëindiging	-28.063	0
Uitkeringen uit hoofde van herverzekeringen	-1.863	-1.184
Uitkeringen winstdeling	0	-77
Totaal	-29.926	-1.261

In samenhang met de beëindiging van het herverzekeringscontract in 2022 zijn hier alle baten en lasten als een post verantwoord. De eerder herverzekerde rechten maken per 31 december 2022 deel uit van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds. De toevoeging aan de voorziening is in de mutatie daarvan als last opgenomen.

24. Saldo overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Ontvangen waardeoverdrachten	-10.177	-3.126
Ontvangen WOD KP	-7.080	-6.226
Uitgaande waardeoverdrachten	13.707	2.909
Uitgaande WOD KP	4.584	2.869
Totaal	1.034	-3.574

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

25. Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2022	2021
Affinanciering VPL	20.323	0
Interest lasten overig	147	55
Totaal	20.470	55

Met de werkgever was oorspronkelijk afgesproken dat de werkgever voor de VPL-inkoop per 31 december 2020 een storting in vijf jaarlijkse termijnen betaalt. Eind 2022 is deze afspraak herzien. Dat heeft geleid tot directe affinanciering van de resterende betalingen, onder aftrek van een korting van vanwege eerder betaling, reductie van risico's en vereenvoudiging in het kader van de Wtp. Deze korting is als overige last verantwoord. Het betreft een bedrag van € 20,3 miljoen zijnde het verschil tussen de oorspronkelijke vordering op PostNL en het bedrag dat eind december 2022 is overeengekomen als onderdeel van een nieuwe overeenkomst.

7.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Wijziging methodiek vaststelling rentetermijnstructuur

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur in vier jaarstappen wordt gewijzigd. Deze wijziging volgt uit het advies van de Commissie Parameters. De eerste twee stappen zijn op 1 januari 2021 en 1 januari 2022 doorgevoerd. In samenhang met de actuele renteontwikkeling heeft de Commissie Parameters besloten de resterende twee stappen ineens per 1 januari 2023 in te voeren. Het effect op de actuele dekkinggraad (-0,2 procentpunten) is beperkt en wordt begin 2023 verwerkt.

7.10 Bijzondere statutaire zeggenschapsrechten

In de statuten is bepaald dat het Bestuur maximaal uit twaalf bestuursleden bestaat, te weten maximaal zes bestuursleden als vertegenwoordiger van de werkgever, maximaal vier bestuursleden als vertegenwoordiger van (gewezen) deelnemers en maximaal twee bestuurders als vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. Als voorzitter treedt op een vanuit de werkgever voorgedragen bestuurder. De secretaris is benoemd door het bestuur.

Groningen, 25 mei 2023

Het bestuur:

dhr. drs. P.G.J. Dorrestijn CPE

mw. Ir. E.M.C Eelens FRM, CAIA

dhr. drs. B. Jolink RC CIRA

dhr. drs. L.C. van de Kieft RC MAC (voorzitter)

dhr. W.H. Steenpoorte, EMIM

dhr. drs. S. Lahiri

dhr. drs. L.J. van der Put

mw. T. Stanoevska

dhr. drs. J.J. Veldstra (secretaris)

dhr. C. Vlaar CPE

8. Overige gegevens

8.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het negatieve saldo van de staat van baten en lasten over 2022 is onttrokken aan de algemene reserve.

8.2. Deelnemersbestand

	Stand ultimo verslagjaar 2021	Bij	Af	Stand ultimo verslagjaar 2022
Deelnemers, actief en voortgezet	20.174	2.643	3.552	19.265
Gewezen deelnemers	44.496	2.970	3.625	43.841
Pensioengerechtigden	33.394	2.233	1.302	34.325
waarvan:				0
(tijdelijk) Ouderdomspensioen	25.335	1.554	904	25.985
Arbeidsongeschiktheidspensioen	601	10	45	566
Partnerpensioen	7.304	637	317	7.624
Wezenpensioen	154	32	36	150
Totaal:	98.064	7.846	8.479	97.431

** De aantallen arbeidsongeschiktheidspensioen zijn eveneens opgenomen onder deelnemers voortgezet als gevolg van hun (gedeeltelijke) premievrije opbouw.*

8.3. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds PostNL te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds PostNL, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 44.573.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.337.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 129. Omdat het fonds een nadere beoordeling doet van de kwalificatie van de gemaakte afspraken tussen het pensioenfonds en de werkgever onthoud ik mij, in afwachting van de uitkomst daarvan, van een oordeel over het betreffende artikel. De aard van deze beoordeling is zodanig dat het geen invloed zal hebben op mijn oordeel over de financiële positie van het fonds.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds PostNL is gebaseerd op de tot en met de balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR- methodiek zoals deze door DNB in 2023 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Amsterdam, 25 mei 2023

drs. R.T. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

8.4. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds PostNL

Verklaring over de jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds PostNL (hierna ook: "het pensioenfonds") te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds PostNL op 31 december 2022 en van de staat van baten en lasten over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds PostNL zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 46,9 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze bepalend is bij de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met de audit commissie overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1,4 miljoen rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin zij opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de Raad van Toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In paragraaf 4.5.1. van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. Daarnaast bestaan de opbrengsten uit beleggingsopbrengsten die eveneens op objectieve wijze zijn te bepalen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hoge schattingsonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van de in het grootboek vastgelegde journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en Raad van Toezicht.

Naleven van wet- en regelgeving

Wij hebben inzicht verworven in de relevante wet- en regelgeving voor het pensioenfonds en achten de volgende wet- en regelgeving relevant voor het pensioenfonds:

- Pensioenwet
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp)

Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en de Raad van Toezicht om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Tevens hebben wij kennisgenomen van de beoordeling van de certificerend actuaris met daarin opgenomen de onzekerheid over het voldoen aan artikel 129 van de Pensioenwet, zoals weergegeven in de actuariële verklaring, alsmede van de in het bestuursverslag opgenomen toelichting ten aanzien van de nieuwe regeling per 31 december 2022. Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van het bestuur dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het naleven van wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht en het niet nodig is een herstelplan in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt

Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden

Waardering van beleggingen

De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit beleggingen in beleggingsfondsen en derivaten.

In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer.

Onder de 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva – beleggingen' van de toelichting op de balans per 31 december 2022 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering (deels) gebaseerd is op modellen en subjectieve elementen bevat.

Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:

- Beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de beleggingsadministrateur;
- Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportage van de beleggingsadministrateur;
- Voor beleggingen in beursgenoteerde effecten het nagaan van de juiste waardering door een 're-pricing' uit te voeren;
- Voor beleggingen in beleggingsfondsen het kennis nemen van de waarderingsgrondslagen, de laatst beschikbare jaarrekening en de controleverklaring daarbij;
- Voor derivaten beoordelen of de gehanteerde waarderingsmethoden en technieken geschikt zijn om binnen de geldende verslaggevingsregels te komen tot de marktwaarde van deze beleggingen. Verder het beoordelen van de uitkomsten van de waarderingsmodellen waarbij wij tevens een eigen waarderingspecialist hebben ingeschakeld;
- Toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is in de context van het van toepassing zijnde stelsel van financiële verslaggeving.

Waardering van de technische voorzieningen

In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In het onderdeel 'risicobeheer' is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaaris en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.

Door ons is tevens nagegaan of de:

- administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, in alle van materieel zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregelingen door de uitvoeringsorganisatie zijn opgesteld;
- toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's;
- door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast;
- interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd. Het afstemmen met gegevens van externe partijen waaronder de werkgever, maakt deel uit van de interne beheersing.

Volledigheid (premie)bijdragen werkgever

Premiebijdragen zijn een belangrijke component van de opbrengsten van het pensioenfonds. In de uitvoeringsovereenkomst met de aangesloten werkgever zijn diverse afspraken gemaakt.

In de toelichting onder 'overige transacties met verbonden partijen' zijn de afspraken uiteengezet die met de aangesloten werkgever zijn gemaakt. De inwerkingtreding van diverse bepalingen is afhankelijk van de dekkingsgraad.

Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:

- nagaan of de door het bestuur vastgestelde grondslagen voor de vaststelling van de actuariële benodigde premie en opslagen zijn toegepast bij de bepaling van de hoogte van de premiebijdragen;
- nagaan of de van de dekkingsgraad afhankelijke opslag in de premie juist en volledig is meegenomen;
- nagaan of de premie volledig in rekening is gebracht.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn vanaf de controle van de jaarrekening 2015 de externe accountant van het pensioenfonds.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van Organisaties van Openbaar Belang geleverd.

Verleende diensten

Wij hebben in de periode waarover onze wettelijke controle van de jaarrekening betrekking heeft, naast deze controle, de volgende diensten geleverd:

- andere controle- en assuranceopdrachten.

Beschrijving van verantwoordelijkheden inzake de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur inzake de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 25 mei 2023

Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

Bijlagen

Bijlage 1 - Historisch overzicht toeslagen

Dit zijn de per 1 januari van het betreffende jaar toegekende toeslagen

PostNL N.V:

Actieven en pensioengerechtigden/gewezen deelnemers die inactief geworden zijn op en na 1 januari 2006 (toeslagambitieniveau van 80% van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid) tot en met 1 januari 2014; daarna 70% van de CPI)

Jaar	Toegekende toeslagen	100% toeslagverlening	Achterstand t.o.v. 100% toeslagverlening	Cumulatief verschil (t.o.v. 100% toeslagverlening)	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2010	0,14%	0,70%	0,56%	0,56%	0,42%
2011	0,00%	1,36%	1,36%	1,93%	1,51%
2012	0,00%	2,34%	2,34%	4,32%	3,41%
2013	0,00%	1,87%	1,87%	6,27%	4,96%
2014	0,00%	0,83%	0,83%	7,15%	5,66%
2015	0,26%	0,64%	0,38%	7,56%	5,86%
2016	0,00%	1,10%	1,10%	8,74%	6,68%
2017	0,00%	0,00%	0,00%	8,74%	6,68%
2018	0,32%	1,47%	1,15%	9,99%	7,44%
2019	0,72%	1,47%	0,75%	10,81%	7,77%
2020	0,07%	1,64%	1,57%	12,55%	8,93%
2021	0,00%	0,99%	0,99%	13,66%	9,68%
2022	1,95%	2,57%	0,62%	14,36%	9,51%

Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers die inactief geworden zijn voor 1 januari 2006 (toeslagambitieniveau van 100% van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid) tot en met 1 januari 2014; daarna 70% van de CPI)

Jaar	Toegekende toeslagen	100% toeslagverlening	Achterstand t.o.v. 100% toeslagverlening	Cumulatief verschil (t.o.v. 100% toeslagverlening)	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2010	0,17%	0,70%	0,53%	0,53%	0,53%
2011	0,00%	1,36%	1,36%	1,90%	1,90%
2012	0,00%	2,33%	2,33%	4,27%	4,27%
2013	0,00%	1,87%	1,87%	6,22%	6,22%
2014	0,00%	0,83%	0,83%	7,10%	7,10%
2015	0,26%	0,64%	0,38%	7,51%	7,30%
2016	0,00%	1,10%	1,10%	8,69%	8,13%
2017	0,00%	0,00%	0,00%	8,69%	8,13%
2018	0,32%	1,47%	1,15%	9,94%	8,90%
2019	0,72%	1,47%	0,75%	10,76%	9,24%
2020	0,07%	1,64%	1,57%	12,50%	10,42%
2021	0,00%	0,99%	0,99%	13,61%	11,19%
2022	1,95%	2,57%	0,62%	14,31%	11,02%

Met ingang van 1 januari 2011 is de toeslag gebaseerd op consumptieprijzen.

Postkantoren:

Actieven en pensioengerechtigden/gewezen deelnemers die inactief geworden zijn op en na 1 januari 2006 (toeslagambitieniveau van 80% van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid) tot en met 1 januari 2014; daarna 70% van de CPI)

Jaar	Toegekende toeslagen	100% toeslagverlening	Achterstand t.o.v. 100% toeslagverlening	Cumulatief verschil (t.o.v. 100% toeslagverlening)	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2009	0,00%	1,00%	1,00%	1,00%	0,80%
2010	0,21%	1,10%	0,89%	1,90%	1,48%
2011	0,00%	1,20%	1,20%	3,12%	2,45%
2012	0,00%	2,00%	2,00%	5,18%	4,09%
2013	0,00%	1,87%	1,87%	7,15%	5,65%
2014	0,00%	0,83%	0,83%	8,04%	6,35%
2015	0,26%	0,64%	0,38%	8,45%	6,55%
2016	0,00%	1,10%	1,10%	9,64%	7,37%
2017	0,00%	0,00%	0,00%	9,64%	7,37%
2018	0,32%	1,47%	1,15%	10,90%	8,13%
2019	0,72%	1,47%	0,75%	11,73%	8,47%
2020	0,07%	1,64%	1,57%	13,48%	9,64%
2021	0,00%	0,99%	0,99%	14,73%	10,48%
2022	1,95%	2,57%	0,62%	15,44%	10,31%

Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers die inactief geworden zijn voor 1 januari 2006 (toeslagambitieniveau van 100% van de Consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (afgeleid) tot en met 1 januari 2014; daarna 70% van de CPI)

Jaar	Toegekende toeslagen	100% toeslagverlening	Achterstand t.o.v. 100% toeslagverlening	Cumulatief verschil (t.o.v. 100% toeslagverlening)	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2010	0,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
2011	0,27%	1,10%	0,83%	1,84%	1,84%
2012	0,00%	1,20%	1,20%	3,06%	3,06%
2013	0,00%	2,00%	2,00%	5,12%	5,12%
2014	0,00%	1,87%	1,87%	7,09%	7,09%
2015	0,00%	0,83%	0,83%	7,98%	7,98%
2016	0,26%	0,64%	0,38%	8,39%	8,19%
2017	0,00%	1,10%	1,10%	9,58%	9,02%
2018	0,00%	0,00%	0,00%	9,58%	9,02%
2019	0,32%	1,47%	1,15%	10,84%	9,79%
2020	0,72%	1,47%	0,75%	11,67%	10,13%
2021	0,07%	1,64%	1,57%	13,42%	11,32%
2022	0,00%	0,99%	0,99%	14,54%	12,09%
2023	1,95%	2,57%	0,62%	15,25%	11,92%

** De algemene salarisaanpassingen vanuit de cao van Postkantoren hebben in 2009 en 2012 een ingangsdatum van 1 april in plaats van 1 januari.

*** Met ingang van 1 januari 2013 is de toeslag gebaseerd op de Consumentenprijsindex.

Bijlage 2 - Personalía

Bestuurssamenstelling

Bestuurders namens de werkgever

Naam	Geboortedatum	Functie	Vanaf	Tot	Herbenoeming	Overige functies
drs. P.G.J. Dorrestijn CPE	08/22/1962	Lid	01/16/2015	01/16/2023	1 periode	- Uitvoerend bestuurslid PF KLM Cabinepersoneel; - Bestuursvoorzitter PF AC Nielsen Nederland BV.
drs. L.C. van de Kieft RC MAC	04/27/1963	Voorzitter	05/22/2013	01/ 1/2023	1 periode	- Directeur/ bestuurder Maatschappij van Welstand; - Partner Kuiper en Van de Kieft Organisatieadviseurs; - Voorzitter raad van commissarissen Woonzorg Nederland; - Voorzitter bestuur vrienden van de Zusters van Rwanda; - Voorzitter raad van toezicht TEAR; - Voorzitter SPIL.
drs. L.J. van der Put RBA	03/28/1967	Plaatsvervangend secretaris	12/ 6/2012	01/ 1/2026	niet mogelijk	- Lid raad van advies Financial Investigator; - Lid raad van advies EPFIF; - Voorzitter Commissie Risicomanagement Pensioenfederatie; - Lid bestuur Algemeen pensioenfonds KLM; - Lid bestuur Centraal Beheer Achmea APF; - Extern adviseur beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Huisartsen.
drs. J.J. Veldstra	01/12/1967	Secretaris	02/29/2016	02/29/2024	1 periode	- Directeur HR MailNL; - Voorzitter Stichting O&O fonds Post & Koeriers.

Bestuurders namens de deelnemers

Naam	Geboortedatum	Functie	Vanaf	Tot	Herbenoeming	Overige functies
Dhr. ing. W.H. Steenpoorte EMIM	04/ 1/1964	Lid	02/17/2022	02/ 1/2026	2 periodes	- Voorzitter raad van commissarissen Intersolve Payments; - Voorzitter bestuur SIVI; - Lid raad van toezicht Slachtofferhulp; - Adviseur PF ABN AMRO; - Adviseur van Alexander Monro Kliniek; - Deloitte Pensioen & Investment Management - Freelance adviseur WtP transitie; - Auditor Nederlandse Vereniging van Zorg Directeuren.
mw. Ir. E.M.C. Eelens MBA, FRM, CAIA	05/19/1981	Lid	08/21/2019	08/21/2023	2 periodes	- Bestuurslid BPF Schilders; - Bestuurslid BPF Particuliere Beveiliging.
drs. S. Lahiri	12/21/1982	Lid	09/23/2020	09/23/2024	2 periodes	- Bestuurslid SPNG.
C. Vlaar CPE	10/ 5/1979	Plv. voorzitter	01/ 1/2020	01/ 1/2024	2 periodes	- Bestuurslid PF KPN; - Adviseur Linxx BV; - PMT extern lid Beleggingscommissie; - Bestuurder Stichting Pensioenfonds Recreatie.

Bestuurders namens de pensioengerechtigden

Naam	Geboortedatum	Functie	Vanaf	Tot	Herbenoeming	Overige functies
drs. B. Jolink RC CIRA	08/18/1956	Lid	06/20/2017	06/20/2025	1 periode	
mw. T. Stanoevska	09/ 9/1965	Lid	05/ 8/2019	05/ 8/2023	2 periodes	- Bestuurslid PF Notariaat en sleutelfunctiehouder interne audit; - Bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer PF Staples; - Sleutelfunctiehouder risicobeheer BPF Reiswerk Pensioen i.l.; - Lid Risicocommissie van de Pensioenfederatie, - Associé maatschap VC Holland - visitaties vanuit visitatiecommissie bij PF Mercer en PF Pensura.

Dagelijks Bestuur

drs. L.C. van de Kieft RC MAC (voorzitter, bestuurslid werkgeverszijde)

drs. J.J. Veldstra (secretaris, bestuurslid werkgeverszijde)

C. Vlaar CPE (plv. voorzitter/ bestuurslid werknemerszijde)

Beleggingscommissie

drs. L.J. van der Put RBA (voorzitter, bestuurslid werkgeverszijde)
Ir. E.M.C. Eelens FRM, CAIA (bestuurslid werknemerszijde)
drs. S. Lahiri (bestuurslid werknemerszijde)

Pensioen- en communicatie commissie

K. Teunisse - den Engelsman (Group HR PostNL N.V.)*
drs. J.J. Veldstra (bestuurslid werkgeverszijde)
C. Vlaar CPE (voorzitter, bestuurslid werknemerszijde)
S. Lahiri (bestuurslid werknemerszijde)

*Is alleen aanwezig bij de bespreking van de communicatieonderwerpen die in de Pensioen- en Communicatie Commissie worden besproken en de werkgever aangaan.

Financiële Commissie

drs. P.G.J. Dorrestijn CPE (voorzitter, bestuurslid werkgeverszijde)
ing. W.H. Steenpoorte IMIM (lid, werknemerszijde)
Ir. E.M.C. Eelens FRM, CAIA (bestuurslid werknemerszijde)

Risicobeheercommissie

drs. B. Jolink RC CIRA (voorzitter, bestuurslid pensioengerechtigden)
T. Stanoevska (bestuurslid pensioengerechtigden)

Sleutelfunctiehouders

drs. B. Jolink RC CIRA, sleutelfunctiehouder Risicobeheer
drs. R. T. Schilder AAG, sleutelfunctiehouder Actuarieel
drs. S.M.G. Jeuken RA RE, sleutelfunctiehouder Internal Audit

Geschillencommissie (ad hoc commissie)

mr. S. van Meer, onafhankelijk voorzitter
drs. P.G.J. Dorrestijn CPE (bestuurslid werkgeverszijde)
Ir. E.M.C. Eelens FRM, CAIA (bestuurslid werknemerszijde)

Verantwoordingsorgaan

H. van Bruggen (namens de pensioengerechtigden)
ing. A.F. van Baarle (namens de deelnemers, secretaris)
drs. E. Verweij (namens de werkgever, voorzitter)
drs. D. Middelburg (namens de werkgever)
ing P. Langeveld MTL (namens de pensioengerechtigden)
G. van der Wardt - Olde-Riekerink (namens de deelnemers)

Raad van Toezicht

Naam	Geboortedatum	Functie	Vanaf	Tot	Herbenoeming	Overige functies
mw. L.E.M. Duijnstee	07/ 4/1962	lid	11/14/2019	11/14/2023	1 periode	<ul style="list-style-type: none"> - Voorzitter raad van toezicht Reiswerk Pensioenen; - Voorzitter belanghebbendenorgaan Pensioenfondsenkring 1 Centraal Beheer APF; - Voorzitter Audit Commissie Pensioenfonds Nedlloyd; - Lid raad van toezicht Pensioenfonds Cargill; - Voorzitter visitatiecommissie Pensioenfonds Kas Bank; - Lid visitatiecommissie Pensioenfonds Calpam; - Bestuurder stichting Dorrie Stoop Fonds; - Voorzitter raad van toezicht Pensioenfonds Van Lanschot; - Lid raad van toezicht BPF Betonindustrie; - Voorzitter raad van toezicht CRH Pensioenfonds.
chr. E.E. Hagen	09/16/1970	Lid	01/ 1/2020	01/ 1/2024	1 periode	<ul style="list-style-type: none"> - Lid raad van toezicht Bpf Rijn- en Binnenvaart; - Lid Visitatiecommissie Pensioenfonds Abbott; - Lid raad van toezicht PF Openbare Bibliotheken; - Lid Auditcommissie pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel; - Lid raad van toezicht pensioenfonds Cargill; - Bestuurslid/voorzitter beleggingsadviescommissie pensioenfonds Yara Nederland; - Extern beleggingsadviseur SPF DMS; - Lid raad van toezicht Heineken pensioenfonds.
drs. P.W. Ploegsma	05/27/1968	Voorzitter	07/ 1/2016	07/ 1/2024	niet mogelijk	<ul style="list-style-type: none"> - Lid raad van bestuur Stichting Aafje; - Lid raad van commissarissen Cyclus NV; - Voorzitter raad van toezicht Stichting FNO; - Lid van raad van commissarissen De Key; - Voorzitter raad van toezicht MEE Utrecht, Gooi & Vechtstreek.

Uitvoeringsorganisaties

De uitvoering van het pensioenfonds is opgedragen aan TKP Pensioen B.V. (TKP), Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. (VLK) en BNP Paribas (BNP).

Certificeerders

Mazars Accountants N.V., externe onafhankelijke accountant
Willis Towers Watson, externe actuaris

Compliance officer

Partner in Compliance

Vertrouwenspersoon

Partner in Compliance (chr. H. Holt)

Bijlage 3 - Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van het pensioenfonds beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening. Voor DNB is het een informatiebron bij de uitoefening van het toezicht.

Actief/Passief beheer

De twee belangrijkste methodes van beleggen zijn actief en passief beleggen. De doelstelling van actief beleggen is om een hoger rendement te behalen dan de gehanteerde benchmark. Bij passief beleggen is de doelstelling het rendement van de benchmark te evenaren. Om dit te bereiken wordt de samenstelling van de beleggingen van de benchmark gevolgd.

De samenstelling van de actieve beleggingen zijn niet te vergelijken met de samenstelling van de passieve beleggingen. Denk hierbij aan de gewichten van beleggingen in Europa en wereldwijde beleggingen of het wel of niet beleggen in opkomende markten. De passief beheerde portefeuilles behalen normaalgesproken een rendement gelijk aan dat van de benchmark. Naast kosten kan een afwijking ten opzichte van het benchmark rendement ook veroorzaakt worden door de timing van stortingen, terugontvangen dividendbelastingen of valuta- en kaseffecten.

Actieve deelnemer

Personen met een lopend dienstverband bij de werkgever en arbeidsongeschikten met een premievrije voortzetting.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

AFM

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is de Nederlandse gedragstoezichthouder op de financiële markten. Het instituut houdt toezicht op het gedrag van participanten in de financiële markten, waaronder: financiële dienstverleners zoals pensioenfonds.

AG-Prognosetafels

Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftfrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.

Anw-hiaat

Van een Anw-hiaat is sprake als bij overlijden de partner op grond van de AWW wel en op grond van de Anw geen recht zou hebben op een uitkering. Er is ook sprake van een Anw-hiaat als de partner in deze vergelijking te maken krijgt met een lagere of geen uitkering als gevolg van de zogenoemde inkomenstoets.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's. In de ALM-studie wordt uitgegaan van rendementsverwachtingen voor de verschillende beleggingscategorieën. Deze rendementen zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de economie. De verwachtingen voor de economie voor de lange termijn zijn gebaseerd op

economische relaties. Zo zijn het verwachte politieke, economische en monetaire beleid van invloed op de verwachte economische groei en de inflatie. Deze zijn op hun beurt bepalend voor de andere economische grootheden als rente en de daaruit afgeleide rendementen. De diverse variabelen zijn op deze manier op een onderling consistente manier afgeleid. Voor de verwachte risicopremies per beleggingscategorie (rendement boven staatsobligaties) wordt uitgegaan van zowel langjarige historische reeksen als ook wetenschappelijk onderzoek over de mogelijke toekomstige ontwikkeling. Bij de ALM-studie worden naast het basis economisch scenario ook andere economische scenario's geanalyseerd, om te zien hoe robuust het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is in een andere economische omgeving.

AVG

De AVG is een Europese verordening (dus met rechtstreekse werking) die de regels voor de verwerking van persoonsgegevens door particuliere bedrijven en overheidsinstanties in de hele Europese Unie standaardiseert. Het doel is om de bescherming van persoonsgegevens binnen de Europese Unie te garanderen, maar ook om het vrije verkeer van gegevens binnen de Europese interne markt te waarborgen. De verordening geldt wereldwijd voor alle ondernemingen en organisaties die persoonsgegevens bijhouden en verwerken van natuurlijke personen in de Europese Unie. Sinds 25 mei 2018 dienen organisaties, waaronder het pensioenfonds, hun bedrijfsvoering in overeenstemming met de AVG te brengen.

Beleggingsdepot

Ten behoeve van de beschikbare-premieregeling en/of de regeling individueel Pensioensparen heeft een deelnemer de keuze uit diverse beleggingsdepots. Elk beleggingsdepot heeft een bepaald risicoprofiel en daarbij behorende samenstelling van aandelen, obligaties en geldmarktinstrumenten.

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de twaalf-maands gemiddelde dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad geeft de financiële positie van het pensioenfonds weer.

Benchmark

Een ijkpunt zoals een maatgevende index waarmee de ontwikkelingen van een beleggingsportefeuille worden vergeleken.

Benchmark Onderzoek Pensioenen

Onderzoek dat inzichtelijk maakt hoe het pensioenfonds in vergelijking met andere pensioenfondsen presteert in de beleving van de deelnemer.

Beschikbare-premieregeling (BPR)

Pensioenregeling waarin de hoogte van de verzekerde pensioenen afhankelijk is van de krachtens de regeling beschikbare premie en de daarmee te behalen (en behaalde) beleggingsopbrengsten. Met behulp van actuariële grondslagen en methoden wordt bij pensioneren de precieze hoogte van het pensioen vastgesteld. Bij andere typen pensioenregelingen wordt eerst de pensioenhoogte en vervolgens de hoogte van de premies vastgesteld.

Clearing Member

Alle transacties op een beurs worden uitgevoerd door clearing members van een beurs. Aan het eind van de handelsdag worden alle transacties bij elkaar opgeteld en gesaldeerd en verrekenet iedere member de gesaldeerde transacties met één tussenpartij.

Credit default swap

Een overeenkomst tussen twee partijen waarbij het kredietrisico van een derde partij wordt overgedragen.

Clearing- en settlementsysteem

Clearing en settlement zijn de twee processen in de afhandeling van een effectentransactie. Clearing is het proces dat aan het eind van een handelsdag de transacties van een beursmember bij elkaar optelt en saldeert om vervolgens de nieuwe posities te kunnen bepalen. Settlement is het proces dat de uiteindelijke afhandeling verzorgt, namelijk het bijwerken van het effectensaldo bij de betreffende bewaarinstelling (custodian) waardoor de opdrachtgever eigenaar van de beleggingen wordt.

Compliance

Met dit begrip wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met vigerende wet- en regelgeving. Elke financiële instelling beschikt over een compliance regeling die voorschriften bevat waaraan de in die instelling werkzame personen zich dienen te houden, alsmede voorschriften omtrent de wijze van controle op de naleving ervan. Ook veel instellingen die raakvlakken met de financiële sector hebben, zoals pensioenfondsen, hebben een compliance regeling. Een dergelijke regeling bevat bijvoorbeeld voorschriften omtrent de wijze waarop functionarissen voor eigen rekening in effecten mogen handelen, restricties in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op berekeningsdatum het pensioenvermogen te delen op de totale technische voorzieningen. De voorziening pensioenverplichtingen is normaliter gebaseerd op de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen.

Dekkingstekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen spreken van een dekkingstekort als de middelen ontoereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken. Er is een dekkingstekort indien het eigen vermogen minder is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

Discretionaire portefeuille/mandaat

De beleggingen vinden plaats in andere Financiële Instrumenten dan deelnemingsrechten in TKPI Beleggingsinstellingen (discretionaire account). De portefeuille of mandaat is op eigen naam, waarbij het pensioenfonds zowel juridisch als economisch eigenaar is.

DNB

De Nederlandsche Bank is de centrale bank van Nederland en houdt onder andere toezicht op financiële instellingen zoals pensioenfondsen.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in het pensioenfonds aanwezige middelen op te vangen. Pensioenfondsen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Eumedion

Een onafhankelijke stichting die de belangen behartigt van de bij haar aangesloten institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid. Doel is om de governance, milieu –en sociale prestaties van beursvennootschappen te verbeteren. Alle institutionele beleggers met in Nederland aangehouden beleggingen kunnen in principe deelnemer worden van Eumedion.

European Market Infrastructure Regulation (EMIR)

EMIR is een initiatief van de Europese Commissie om de handel in Over The Counter (OTC) derivaten transparanter en veiliger te maken. EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij (CCP), een vergunningplicht voor de CCP's en eisen aan het onderpand en de overdraagbaarheid van posities.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Fiduciair manager

De fiduciair beheerder overziet en integreert alle aspecten van vermogensbeheer uiteenlopend van de beleggingsstrategie, samenstelling van de ideale beleggingsmix op basis van een ALM-studie, het actief beheren of uitbesteden van portefeuilles tot het bijbehorende risk management en rapportages.

Financieel Crisisplan

In een financieel crisisplan zijn maatregelen opgenomen die het pensioenfonds kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van het pensioenfonds zich bevindt op, of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komt.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst. Het pensioenfonds heeft voor dit laatste gekozen.

Haalbaarheidstoets

De wettelijk voorgeschreven periodiek door het pensioenfonds uit te voeren haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

Herstelplan

In het geval dat de dekkinggraad van het pensioenfonds daalt tot onder de vereiste dekkinggraad dan dient het pensioenfonds een herstelplan op te stellen. Indien de dekkinggraad een jaar later nog steeds lager is dan de vereiste dekkinggraad dan dient het pensioenfonds het herstelplan te actualiseren. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor het pensioenfonds binnen de wettelijke kaders kan herstellen.

High yield

Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.

In Control Statement

Een verklaring van het management van de uitvoerder dat het management van de uitvoerder grip heeft op de wijze van sturen, beheersen en toezicht houden. Deze is gericht op een effectieve realisatie van doelstellingen en het hierover op een open wijze communiceren en verantwoording afleggen aan het pensioenfonds. In het statement wordt verwezen naar een set van normen waaraan de mate van beheersing getoetst is. Tevens zijn in het statement de aangetroffen tekortkomingen ten aanzien van de beheersing en de in de processen opgenomen interne controles, de oorzaken ervan en de voorgenomen maatregelen om de knelpunten op te lossen, opgenomen.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

Individueel Pensioensparen (IPS)

Regeling voor deelnemers om naast het reguliere pensioen te beleggen voor aanvullend pensioen. Deelnemers kunnen vrijwillig deelnemen aan deze regeling.

Inflatie gerelateerde obligaties

Bij deze leningen wordt de hoogte van de coupon gekoppeld aan de hoogte van de inflatie. Meestal gaat een hogere inflatie gepaard met stijgende rentes. Een obligatie zal dan in koers dalen. Bij dit soort leningen zal echter door de stijgende inflatie, de coupon mee stijgen waardoor een rentestijging (als die veroorzaakt wordt door een stijging van de inflatie) nauwelijks invloed heeft op de waarde van de obligatie.

IORP II

Institutions for Occupational Retirement Provision (IORP II) is een Europese richtlijn met betrekking tot het bestuur, de governance, de communicatie, het beleggingsbeleid en MVB. IORP II is van kracht vanaf 13 januari 2019 en IORP II wordt vastgelegd in de Nederlandse wetgeving. In IORP II wordt transparantie verwacht over de

wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met duurzaamheidsfactoren. Ook wordt expliciet gemaakt dat pensioenfondsen risico's uit hoofde van milieu-, sociale en governance factoren betrekken in het risicobeheer en de eigenrisicobeoordeling.

ISAE 3402 type II rapportage

Het rapport beschrijft het proces en de beheersingsmaatregelen zoals deze bij een uitvoerder hebben gewerkt. Periodiek worden de beheersingsmaatregelen door een externe onafhankelijke accountant getoetst. De accountant toetst de toereikendheid van de beschreven beheersingsmaatregelen voor het bereiken van de beheersingsdoelstelling en stelt vast dat de implementatie ervan gedurende de rapportperiode in overeenstemming met de beschrijving is. Daarnaast wordt de effectiviteit (werking) van de beheersingsmaatregelen gedurende de rapportperiode door de accountant getest. Het oordeel wordt door de accountant verwoord in het auditrapport. De uitgevoerde testwerkzaamheden met betrekking tot de beheersingsmaatregelen en de bevindingen worden aan het rapport toegevoegd.

ISDA/CSA overeenkomst

Een ISDA overeenkomst is een standaard contract dat OTC-transacties (transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden) tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt.

CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt. De kostendekkende premie bestaat uit de actuarieel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds en de premie die actuarieel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Kritische dekkingsgraad

De dekkingsgraad, van waaruit het pensioenfonds nog net kan herstellen om binnen 10 jaar op het vereist eigen vermogen uit te komen zonder aanvullende vermogensdotaties.

LDI manager

Manager vermogensbeheer verantwoordelijk voor het beheer van de matching portefeuille. De matching portefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat specifiek is ingericht voor afdekking van het renterisico, volgens het geldende beleggingsbeleid van het pensioenfonds.

Life Cycle

Ten behoeve van de beschikbare-premieregeling en/of de regeling individueel pensioensparen kan worden belegd in de Life Cycle. Het principe van Life Cycle-beleggen is dat er wordt belegd in een risicoprofiel waarbij de samenstelling van de beleggingsmix is afgestemd op het aantal jaren tot aan de pensioendatum.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, ook wel aangeduid als Environmental, Social en Governance criteria (ESG), houdt rekening met hoe bedrijven en landen omgaan met mens en maatschappij.

Marktwaarde

De marktwaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Middellood(regeling)

Het middellood is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloodregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen beweegt tussen de 104% en 105%. Een pensioenfonds mag niet te lang op deze ondergrens zitten. Dit staat in de Pensioenwet. Heeft een pensioenfonds gedurende vijf jaar niet over het minimaal vereist eigen vermogen beschikt? Dan moet het binnen zes maanden maatregelen nemen, die ervoor zorgen dat het pensioenfonds in één keer boven deze ondergrens uitkomt. Als deze maatregelen bestaan uit korting van pensioenaanspraken en –rechten, dan mag die korting over een aantal jaren uitgesmeerd worden.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Overige beleggingen

Beleggingen anders dan de voor een pensioenfonds meer traditionele beleggingen zoals aandelen en vastrentende waarden. Onder overige beleggingen vallen de categorieën grondstoffen en liquide middelen.

Over the counter (OTC)

Hierbij verlopen financiële transacties niet via de beurs maar direct tussen twee partijen, zonder tussenkomst van een centrale partij.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De aanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioenfederatie

In de Pensioenfederatie zijn drie instellingen gefuseerd: de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfonds (VB), de Stichting voor Ondernemingspensioenfonds (OPF) en de Unie van Beroepspensioenfonds (UvB). De Pensioenfederatie vertegenwoordigt via deze koepels de aangesloten pensioenfonds.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.

Pensioenrecht

Een recht op ingegane pensioenuitkeringen.

Pensioenresultaat

Het pensioenresultaat is het (cumulatieve) niveau van de (toekomstige) pensioenuitkeringen na een bepaalde periode, afgezet tegen de (cumulatieve) hoogte van de (toekomstige) pensioenuitkeringen indien die gehele periode sprake zou zijn geweest van indexatie volgens de prijsinflatie. Het pensioenresultaat vergelijkt het nominale pensioen plus indexatie met het nominale pensioen plus prijsinflatie en geeft in feite de koopkracht van het pensioen weer.

Pensioenresultaat = $(1 + \text{Cumulatieve indexatie}) / (1 + \text{Cumulatieve prijsinflatie})$

Voorbeeld

Het pensioen bij aanvang is 100. Stel dat de prijzen over een periode van 15 jaar met 50% zijn gestegen, indien de toeslagverlening in dezelfde periode in totaal 25% heeft bedragen, bedraagt het pensioenresultaat $1,25/1,50 = 83,33\%$.

Pensioenwet

Op 1 januari 2007 is de Pensioenwet in werking getreden. De Pensioenwet heeft tot doel de waarborgen te verschaffen voor financiële zekerheid, individuele zekerheid en uitvoeringszekerheid.

Proxy voting

Een stemadviesbureau (Engels: proxy voting agency) is een organisatie die aan institutionele beleggers, dat wil zeggen beleggingsfondsen, pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen, adviseert wat te stemmen op een aandeelhoudersvergadering.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend. Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur.

Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen. Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is daarom sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

(Rente)swap

Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Risicomanagement

Risicomanagement is een continu proces dat ten aanzien van de doelstelling risico's identificeert en beoordeelt.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

Service Level Agreement (SLA)-rapportages

Een Service Level Agreement is een overeenkomst met afspraken over de dienstverlening tussen het pensioenfonds en een uitvoerder. In SLA rapportages wordt door de uitvoerder aan het pensioenfonds gerapporteerd over de mate waarin de gemaakte afspraken zijn nagekomen.

Spread

Het rentevershil tussen bedrijfsobligaties en staatsobligaties.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

SWOT-analyse

De SWOT-analyse is een opsomming van kansen en bedreigingen in de markt en sterktes en zwaktes van het pensioenfonds.

Toekomst Bestendig Toeslagverlening (TBT)

De grens voor Toekomst Bestendig Toeslagverlening (TBT) is de grens waarop het pensioenfonds op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens wordt jaarlijks bepaald en is afhankelijk van de rentestand van dat moment.

Toeslagverlening (indexatie)

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het pensioenfonds neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van de pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij het pensioenfonds is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van het pensioenfonds dit toelaten.

Uitvoeringsovereenkomst

De overeenkomst tussen een werkgever en een pensioenfonds over de uitvoering van één of meer pensioenregelingen.

VBDO-ranglijst

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling voert vergelijkingen uit bij pensioenfondsen, verzekeraars, banken en bedrijven. De vijftig grootste pensioenfondsen van Nederland nemen hieraan jaarlijks deel. Pensioenfondsen worden beoordeeld op verantwoord beleggingsbeleid. Op basis hiervan stelt VBDO een ranglijst op.

Verantwoordingsorgaan

De in de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur gehanteerde term voor een orgaan waarin de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de financieel betrokken werkgever(s) zijn vertegenwoordigd en waaraan het bestuur periodiek verantwoording aflegt.

Verbonden personen

Alle leden van de organen van het pensioenfonds en andere personen die werkzaamheden voor het pensioenfonds verrichten, onafhankelijk van de duur waarvoor of de juridische basis waarop zij werkzaam zijn.

Vereist eigen vermogen

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Vereist pensioenvermogen

De technische voorzieningen vermeerderd met het vereist eigen vermogen.

VN Global Compact

Een niet-bindend pact van de Verenigde Naties om bedrijven over de hele wereld aan te moedigen een duurzaam en maatschappelijk verantwoord beleid te voeren en te rapporteren over de uitvoering ervan.

Voorwaardelijk pensioen

Een extra voorwaardelijk pensioen over dienstjaren uit het verleden als gevolg van een lagere pensioenopbouw dan mogelijk is volgens de fiscale regelgeving.

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

WIA

Dit is de afkorting voor de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.

Bijlage 4 - Annex IV SFDR

Op grond van EU verordening 2022/1288 zijn financiële instellingen – waar pensioenfondsen toe behoren – met ingang van 2022 verplicht Annex IV Sustainable Finance Disclosure Regulation als bijlage bij het jaarverslag te voegen. Om hieraan te voldoen zijn twee bijlages Annex IV toegevoegd, zowel voor de DB-regeling (beleggingen voor risico van het pensioenfonds) als voor de DC-regeling (beleggingen voor risico deelnemers).

De inhoud en vorm van deze bijlages zijn wettelijk voorgeschreven.

4a Annex IV voor DB-beleggingen

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstrekking voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Pensioenfonds PostNL
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500YLSJHON9ZMQX73

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☐ Ja	☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none">☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van <ul style="list-style-type: none">☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ met een sociale doelstelling
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds promoot ecologische en sociale kenmerken via het MVB-beleid, maar heeft zich niet gecommitteerd aan een duurzame beleggingsdoelstelling volgens Regulation (EU) 2019/2088 (SFDR). Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen binnen de brede context van het MVB specifieke aandacht te geven aan de thema's klimaat, goede gezondheid en welzijn en praktijken van goed bestuur.

Het pensioenfonds hanteert duurzaamheidsindicatoren per MVB-thema om te beoordelen of de ecologische en sociale kenmerken in lijn met het MVB-beleid zijn gerealiseerd. De indicatoren zijn weergegeven in de volgende sectie. Voor de realisatie van de ecologische kenmerken kijkt het pensioenfonds op dit moment naar de omzet behaald uit de extractie van en energieopwekking uit thermische kolen en extractie van overige fossiele brandstoffen. Voor de realisatie van de sociale kenmerken kijkt het pensioenfonds naar het aantal ondernemingen dat niet handelt naar onderschreven internationale standaarden zoals UNGC en OESO. In beide gevallen is er beperkte blootstelling en voldoet dit financiële product aan het promoten van ecologische en sociale kenmerken. Om de overige indicatoren te beoordelen is informatie over het voorgaande jaar gewenst. Dit is het geval vanaf de volgende periodieke rapportage (over 2023).

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	%Cov.
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel beleggingen	0,14	38%
Scope 1-BKG-emissies	tCO2e	254.055,65	36%
Scope 2-BKG-emissies	tCO2e	81.135,24	36%
Scope 3-BKG-emissies	tCO2e	2.258.390,63	36%
Totale BKG-emissies	tCO2e	2.588.763,48	36%
Koolstofvoetafdruk	tCO2e per miljoen EUR van belegging	281,32	36%
BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde tCO2e per miljoen EUR omzet	725,93	37%
Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen	0,02	38%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel beleggingen	72,84	32%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code B	GWh per miljoen EUR omzet	3,76	30%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code C	GWh per miljoen EUR omzet	0,36	30%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code D	GWh per miljoen EUR omzet	2,60	30%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code E	GWh per miljoen EUR omzet	1,21	30%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code H	GWh per miljoen EUR omzet	0,46	30%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen	0,00	38%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	%Cov.
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd	Aandeel beleggingen	0,02	38%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen	0,00	38%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen	0,19	38%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32,76	38%

Betrokkenheid	Parameter	2022	%Cov.
Entertainment voor volwassenen	Aandeel beleggingen	-	-
Conventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	0,01	-
Alcohol	Aandeel beleggingen	0,00	-
Controversiële wapens	Aandeel beleggingen	-	-
Conventionele wapens	Aandeel beleggingen	0,00	-
Gokken	Aandeel beleggingen	0,00	-
Stroomopwekking	Aandeel beleggingen	0,01	-
Thermische kolen	Aandeel beleggingen	0,00	-
Tabak	Aandeel beleggingen	-	-
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	0,00	-

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OECD	UNGP
Nee	Nee

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het pensioenfonds heeft rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. In het MVB-beleid zijn specifieke factoren, tolerantiegrenzen en beheersingsmaatregelen gedefinieerd. De belangrijkste ongunstige duurzaamheidsfactoren voor het pensioenfonds zijn opgenomen in de eerder besproken tabel met duurzaamheidsindicatoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	Activa
Germany	Onbekend	Duitsland	1%
Netherlands	Onbekend	Nederland	1%
France	Onbekend	Frankrijk	1%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0%
Indonesia	Onbekend	Indonesië	0%
Mexico	Onbekend	Mexico	0%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0%
South Africa	Onbekend	Zuid-Afrika	0%
ASML Holding N.V.	Informatie- technologie	Nederland	0%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0%
European Union	Onbekend	België	0%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0%
SAP SE	Informatie- technologie	Duitsland	0%

De lijst bevat de beleggingen die **het grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2022 t/m 31 december 2022.

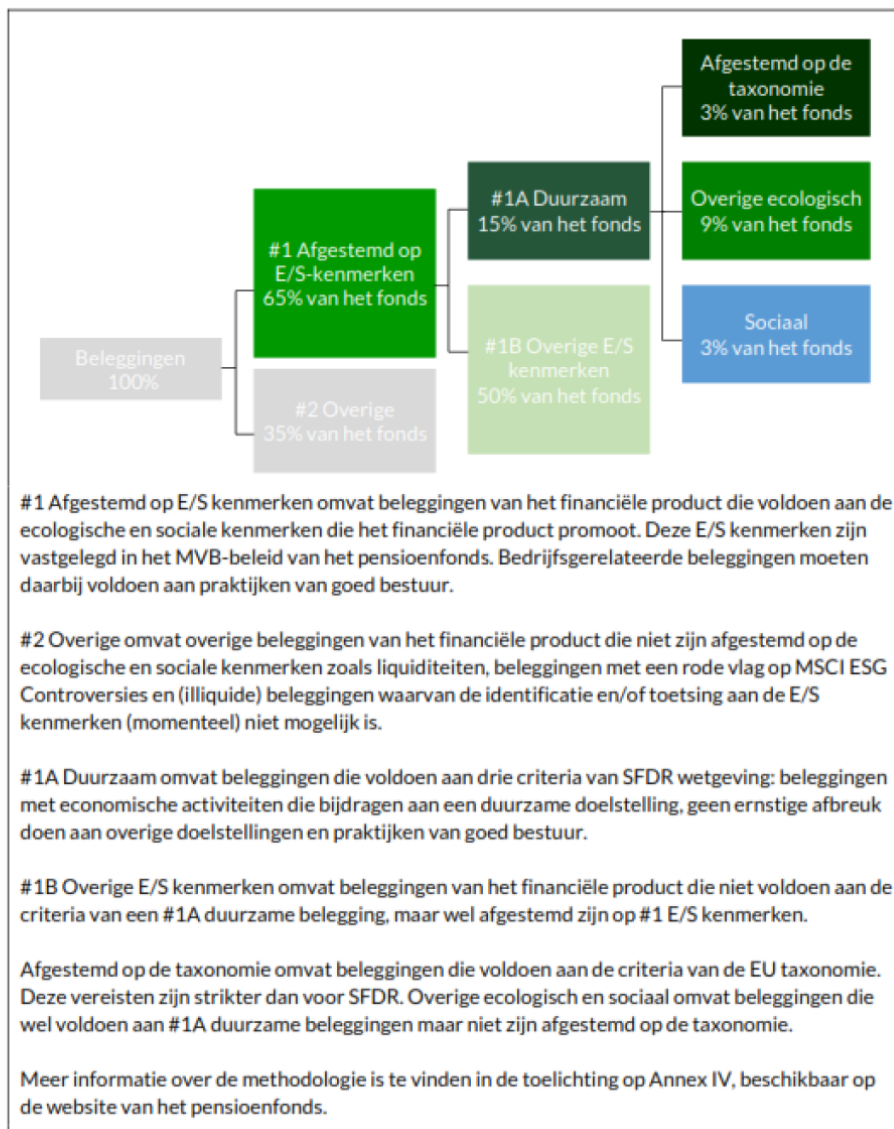
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	65 %	15 %	50 %	3 %	9 %	3 %	35 %
Communicatiediensten	2 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Duurzame consumentengoederen	3 %	1 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Niet-duurzame consumentengoederen	2 %	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %
Energie	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Financiële dienstverlening	9 %	2 %	7 %	0 %	1 %	0 %	0 %
Gezondheidszorg	5 %	3 %	2 %	0 %	1 %	2 %	0 %
Industrie	4 %	1 %	3 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Informatietechnologie	5 %	1 %	3 %	0 %	1 %	0 %	0 %
Basisindustrie	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Vastgoed	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Onbekend	31 %	4 %	26 %	0 %	4 %	0 %	35 %
Nutsvoorzieningen	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %

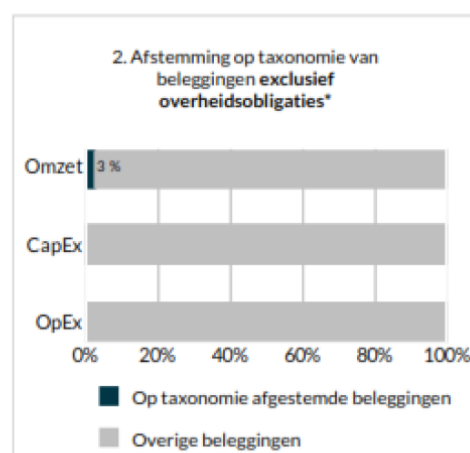
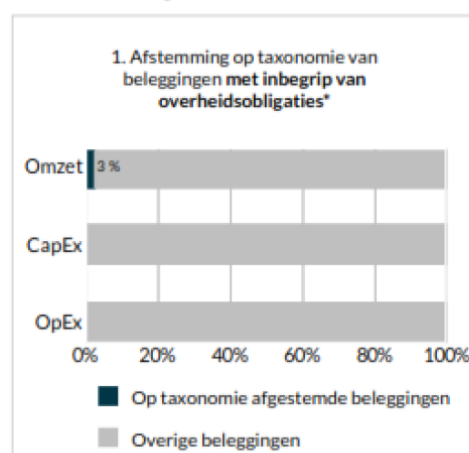
Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Informatie over het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten is op dit moment niet beschikbaar. We zijn in gesprek met onze dataleverancier over de kwaliteit en beschikbaarheid. De verwachting is dat de informatie beschikbaar is in de volgende periodieke rapportage (over 2023).

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het minimaal aandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

Niet van toepassing.

Wat was het minimaal aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen

Het promoten van E/S kenmerken zoals vastgelegd in het MVB-beleid wordt gewaarborgd in het beleggingsproces. Dit is integraal onderdeel van het manager selectieproces, de monitoring en de verantwoording. Onder "Overige" vallen beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of toetsing aan de E/S kenmerken (voorlopig) niet mogelijk is. Liquiditeiten lenen zich in principe niet om ecologische en sociale kenmerken te promoten. In het geval van liquiditeiten zijn wel ecologische en sociale minimumwaarborgen geïntegreerd door uitsluitingen. Alle beleggingen van het pensioenfonds moeten voldoen aan het MVB-beleid.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO2-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO2-intensieve sectoren weergegeven.
- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Platform Living Wage Financials. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2022.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2022 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet en streeft ernaar de thematische benadering uit te breiden naar andere beleggingscategorieën.
- Impact beleggen: een deel van de beleggingsportefeuille richtte zich in 2022 op initiatieven die concreet bijdragen aan oplossingen voor ecologische en/of sociale vraagstukken.

4b Annex IV voor DC-beleggingen

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Pensioenfonds Post DC
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500YLSJHON9ZMQX73

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none">☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van <ul style="list-style-type: none">☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie☐ met een sociale doelstelling
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds promoot ecologische en sociale kenmerken via het MVB-beleid, maar heeft zich niet geëngelijkt aan een duurzame beleggingsdoelstelling volgens Regulation (EU) 2019/2088 (SFDR). Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen binnen de brede context van het MVB specifieke aandacht te geven aan de thema's klimaat, goede gezondheid en welzijn en praktijken van goed bestuur.

Het pensioenfonds hanteert duurzaamheidsindicatoren per MVB-thema om te beoordelen of de ecologische en sociale kenmerken in lijn met het MVB-beleid zijn gerealiseerd. De indicatoren zijn weergegeven in de volgende sectie. Voor de realisatie van de ecologische kenmerken kijkt het pensioenfonds op dit moment naar de omzet behaald uit de extractie van en energieopwekking uit thermische kolen en extractie van overige fossiele brandstoffen. Voor de realisatie van de sociale kenmerken kijkt het pensioenfonds naar het aantal ondernemingen dat niet handelt naar onderschreven internationale standaarden zoals UNGC en OESO. In beide gevallen is er beperkte blootstelling en voldoet dit financiële product aan het promoten van ecologische en sociale kenmerken. Om de overige indicatoren te beoordelen is informatie over het voorgaande jaar gewenst. Dit is het geval vanaf de volgende periodieke rapportage (over 2023).

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorgaande perioden?

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	%Dekking
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel beleggingen	14%	41%
Scope 1-BKG-emissies	tCO2e	1.169,82	40%
Scope 2-BKG-emissies	tCO2e	426,39	40%
Scope 3-BKG-emissies	tCO2e	11.330,33	40%
Totale BKG-emissies (Scope 1,2,3)	tCO2e	12.899,53	40%
Koolstofvoetafdruk	tCO2e per miljoen EUR van belegging	304,33	40%
BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde tCO2e per miljoen EUR omzet	749,94	41%
Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen	2%	42%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel beleggingen	70%	37%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code B	GWh per miljoen EUR omzet	1,25	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code C	GWh per miljoen EUR omzet	0,58	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code D	GWh per miljoen EUR omzet	2,12	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code E	GWh per miljoen EUR omzet	2,36	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code H	GWh per miljoen EUR omzet	0,72	38%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen	0%	42%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	%Dekking
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd	Aandeel beleggingen	0%	42%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	%Dekking
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen	0%	42%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen	22%	42%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	34%	42%

Betrokkenheid	Parameter	2022	%Dekking
Entertainment voor volwassenen	Aandeel beleggingen	0%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	1%	52%
Alcohol	Aandeel beleggingen	0%	3%
Controversiële wapens	Aandeel beleggingen	0%	0%
Conventionele wapens	Aandeel beleggingen	0%	1%
Gokken	Aandeel beleggingen	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel beleggingen	1%	4%
Thermische kolen	Aandeel beleggingen	0%	52%
Tabak	Aandeel beleggingen	0%	0%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	0%	52%

- **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen**

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OECD	UNGP
Nvt	Nvt

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het pensioenfonds heeft rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. In het MVB-beleid zijn specifieke factoren, tolerantiegrenzen en beheersingsmaatregelen gedefinieerd. De belangrijkste ongunstige duurzaamheidsfactoren voor het pensioenfonds zijn opgenomen in de eerder besproken tabel met duurzaamheidsindicatoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	Activa
Duitsland	Onbekend	Duitsland	12%
Direction Générale du Trésor	Onbekend	Frankrijk	9%
Frankrijk	Onbekend	Frankrijk	8%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1%
Alphabet Inc	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1%
Novo Nordisk A/S	Onbekend	Denemarken	1%
Italië	Onbekend	Italië	1%
Taiwan Semiconductor	Informatie- technologie	Taiwan	1%
Spanje	Onbekend	Spanje	1%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	1%
Tesla, Inc.	Duurzame consumentengoederen	Verenigde Staten	1%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	0%
ASML Holding N.V.	Informatie- technologie	Nederland	0%
Oostenrijk	Onbekend	Oostenrijk	0%
SAP SE	Informatie- technologie	Duitsland	0%

De lijst bevat de beleggingen die **het grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2022 t/m 31 december 2022.

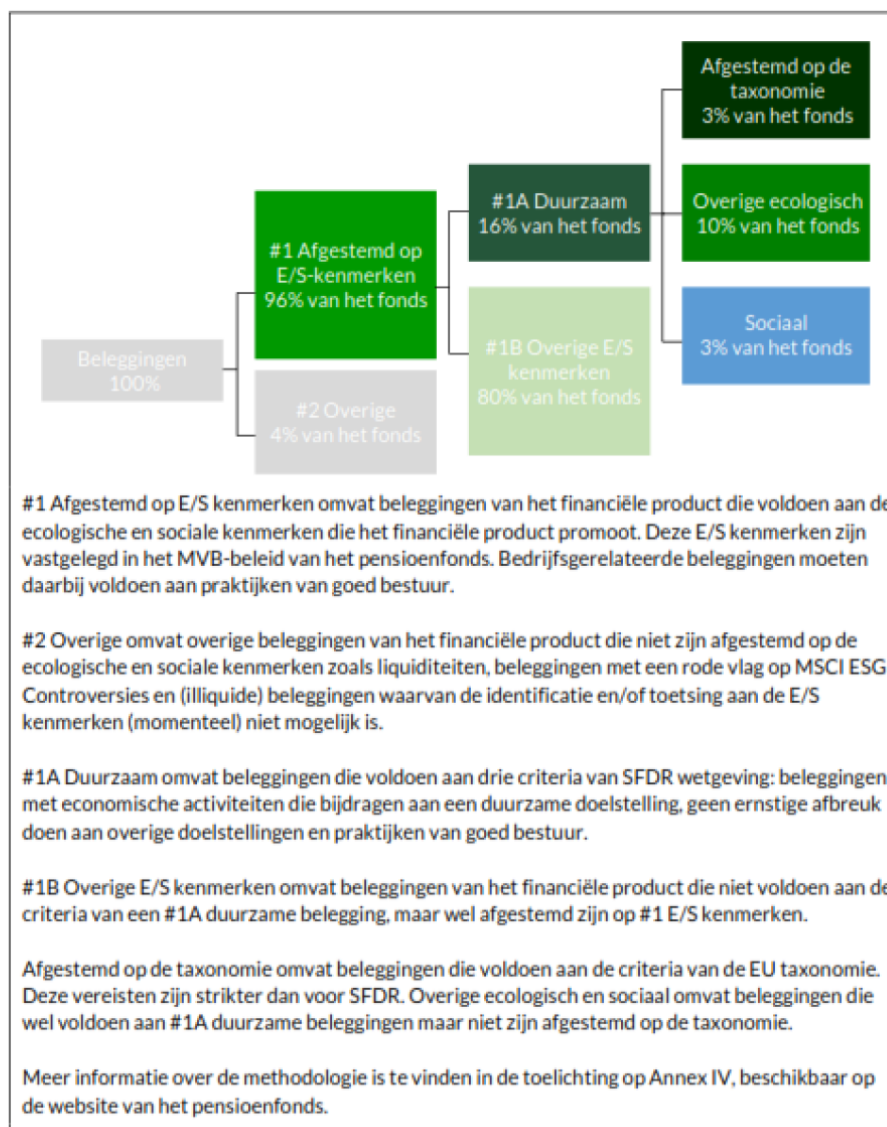
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot. Deze E/S kenmerken zijn vastgelegd in het MVB-beleid van het pensioenfonds. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten daarbij voldoen aan praktijken van goed bestuur.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals liquiditeiten, beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG Controversies en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of toetsing aan de E/S kenmerken (momenteel) niet mogelijk is.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria van SFDR wetgeving: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstelling, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel afgestemd zijn op #1 E/S kenmerken.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de EU taxonomie. Deze vereisten zijn strikter dan voor SFDR. **Overige ecologisch** en **sociaal** omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	16%	80%	3%	10%	3%	4%
Communicatiediensten	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	13%	1%	12%	0%	1%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	3%	1%	2%	0%	0%	1%	0%
Energie	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	7%	2%	5%	0%	2%	0%	0%
Gezondheidszorg	7%	3%	4%	0%	2%	2%	0%
Industrie	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Informatietechnologie	4%	1%	3%	1%	1%	0%	0%
Basisindustrie	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	5%	0%	5%	0%	0%	0%	0%
Onbekend	46%	4%	41%	0%	4%	0%	4%
Nutsvoorzieningen	4%	1%	3%	0%	1%	0%	0%

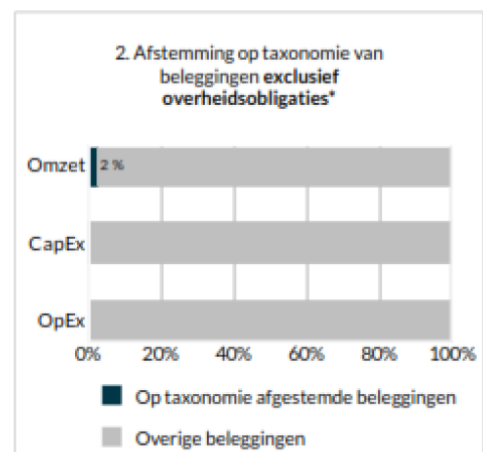
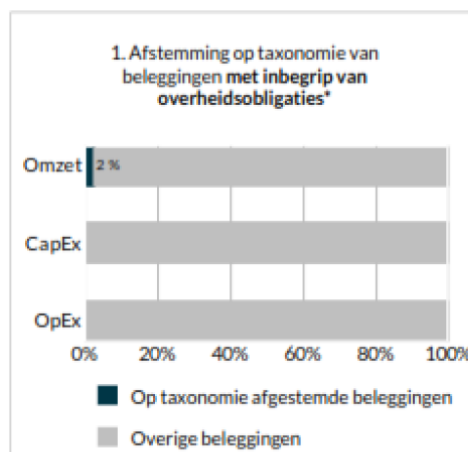
Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Informatie over het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten is op dit moment niet beschikbaar. We zijn in gesprek met onze dataleverancier over de kwaliteit en beschikbaarheid. De verwachting is dat de informatie beschikbaar is in de volgende periodieke rapportage (over 2023).

Wat was het minimaal aandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

Niet van toepassing.

Wat was het minimaal aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen

Het promoten van E/S kenmerken zoals vastgelegd in het MVB-beleid wordt gewaarborgd in het beleggingsproces. Dit is integraal onderdeel van het manager selectieproces, de monitoring en de verantwoording. Onder "Overige" vallen beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of toetsing aan de E/S kenmerken (voorlopig) niet mogelijk is. Liquiditeiten lenen zich in principe niet om ecologische en sociale kenmerken te promoten. In het geval van liquiditeiten zijn wel ecologische en sociale minimumwaarborgen geïntegreerd door uitsluitingen. Alle beleggingen van het pensioenfonds moeten voldoen aan het MVB-beleid.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO2-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO2-intensieve sectoren weergegeven.
- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Platform Living Wage Financials.
- Stemmen: Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2022.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2022 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet en streeft ernaar de thematische benadering uit te breiden naar andere beleggingscategorieën.
- Impact beleggen: een deel van de beleggingsportefeuille richtte zich in 2022 op initiatieven die concreet bijdragen aan oplossingen voor ecologische en/of sociale vraagstukken.

Colofon

Uitgegeven door

Stichting Pensioenfonds PostNL

Correspondentieadres:

Postbus 501
9700 AM Groningen

Bezoekadres:

Princenhofpark 8, Driebergen

Telefoon (050) 582 19 90

Website www.pensioenpostnl.nl

E-mailadres deelnemer@pensioenpostnl.nl

Realisatie

TKP Pensioen BV

Postbus 501

9700 AM GRONINGEN